ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN III, NR.12 **FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU** Decembrie 2023

Sărbătorile de iarnă - tradiție și inovație

O cunoaștere a tradițiilor de Crăciun pe bătrânul continent nu este numai o problemă de antropologie culturală, de istorie a religiei, ci mai ales un excurs instructiv în istoria popoarelor și civilizațiilor, o trecere în revistă a folclorului și culturii vechi, din care Crestinismul si-a tras rădăcinile la începuturile sale.

Modul cum se prezintă astăzi sărbătorile de Crăciun este de fapt rezultatul unei evoluții creatoare a unui mănunchi de tradiții, celebrate la începutul iernii încă din perioada păgână. Acele festivaluri și ritualuri precreștine au supraviețuit în timp, îmbrăcând o semnificație religioasă.

(continuare la p.2)

Cuprins:

Redacția: *Sărbătorile de iarnă - tradiție și inovație,* p.1

Dan Toma Dulciu: *Descoperirea mormântului nepotului lui Mihai Eminescu la Viena,* p.3

Tanța Tănăsescu: *Confesiuni de colecție. Despre Dimitrie Cantemir, în dialog cu Academicianul Andrei Eșanu,* p.10

Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Ordinul „Steaua României" conferit în 1893 unor prelați români,* p.15

Ion Andreiță: *Cânta la Genova o vioară,* p.19

Tanța Tănăsescu: *GALA Premiilor Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Sărbătorirea valorilor și performanței jurnalismului profesionist,* p.21

Corespondență din China, de la scriitorul Qin Huhai, unul dintre redutabilii prozatori chinezi contemporani: *Un nou succes al culturii României,* p.25

Eugen Nicolaescu: *În cod sacerdotal,* p.26

Ionel Novac: *Mihai Eminescu, elev la Cernăuți,* p.30

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Centenarul Mausoleului de la Mărășești,* p.33

Dan Toma Dulciu: *Despre talent, pasiune și muncă. În dialog cu tânăra artistă Ana Romana Sălăjan-Morar,* p.37

Ion Constantin: *Anul Iuliu Maniu: 150 de ani de la naștere, 70 de ani de la trecerea în eternitate,* p.40

Ioan N. Roșca: *Pelerini pe Muntele Athos,* p.43

La p.3

Dan Toma DULCIU

Descoperirea mormântului nepotului lui Mihai Eminescu la Viena

Se scrie încă o pagină în biografia postumă a Poetului

Studiul de față este dedicat istoriei neștiute a neamurilor lui Eminescu de la Viena. În mod sârguincios, având dovezi convingătoare, studiul confirmă existența unei filiații indubitabile între Mihai Eminescu și un seamăn de-al său, care a trăit și a murit la Viena. Prin urmare, cercetarea aceasta dezvăluie prezența unei rubedenii a „*Luceafărului*", în capitala Austriei, care își doarme somnul lin în țintirimul „*Wiener Zentralfriedhof*", precum și aventura palpitantă a descoperirii urmelor sale, după un secol de când s-a așezat tăcerea absolută peste acest subiect.

La p.10

Confesiuni de colecție

Despre Dimitrie Cantemir,

în dialog cu Academicianul Andrei EȘANU

Sărbătorile de iarnă - tradiție și inovație

(continuare de la p.1)

Multe obiceiuri practicate de Crăciun provin de asemenea și din sărbătoarea romană a ”*Anului Nou*” , în special aceea numită *Calende*. Sofistul grec Libanilus descrie astfel sărbătorile numite *Calende*: *"Dorința de a cheltui preocupă pe toți. Cel care, de-a lungul întregului an, i-a plăcut să-și salveze și să-și strângă banii, devine brusc extravagant. Cel care, odinioară, era un om normal și prefera să trăiască modest, acum, la această sărbătoare se bucură în mod egoist, atât cât îi vor permite mijloacele lui... Dar oamenii nu sunt numai generoși față de ei înșiși, ci și față de semenii lor. Un șuvoi de daruri se revarsă pe toate părțile."*

În vremea *Calendelor* casele erau adesea acoperite cu verdeață, fapt care, probabil, stă la originea pomului de Crăciun, întâlnit mai întâi în Germania, la începutul secolului al XVII-lea.

Solstiţiul de iarnă a fost celebrat înainte de era creştină, astfel romanii sărbătoreau Saturnaliile între 17 şi 24 decembrie. Ei celebrau şi "naşterea soarelui neînvins" (*sol invictus*) la solstiţiul de iarnă (către 21 decembrie), când durata zilei începe să se mărească, un cult preluat de la persani, care-l adorau pe "*Mithra*", zeul soarelui.

În Occident, în anul 354, Liberiu, Papa de la Roma, fixează sărbătoarea naşterii lui Iisus pe 25 decembrie, fără însă a stabili vreo dată exactă a naşterii acestuia, şi stabileşte modul celebrării începutului creştinismului, asimilând sărbătorile populare şi păgâne deja existente cu ocazia solstiţiului de iarnă.

Data însăși, deși coincide sau nu cu ziua reală a nașterii Domnului, în mod sigur a fost aleasă de biserică pentru a înlocui festivalul păgân care marca întoarcerea soarelui în timpul solstițiului de iarnă.

Având în vedere că sărbătoarea *Crăciunului* și *Calendele* au fost celebrate aproape în același timp, manifestările specifice sărbătorii romane au început să se suprapună peste cele de Crăciun. De-a lungul timpului, o varietate de superstiții din multe culturi și-au lăsat amprenta în manifestările de Crăciun.

Originea diverselor sărbători practicate de Crăciun trebuie căutată în numeroasele tradiții cu caracter popular, care începeau în noiembrie, când se termina strângerea recoltelor și continuau până la Anul Nou.

Pentru români, Crăciunul este una dintre cele mai importante sărbători, în care se îmbină fastul pregătirilor pentru masa de Crăciun cu slujba de la biserică, dedicată Naşterii Mântuitorului.

Colindele de iarnă sunt texte ritualice cântate şi închinate Crăciunului şi Anului Nou. La noi, originea lor se pierde în vechimea istoriei poporului român. Evocând momentul când, la naşterea lui Iisus, s-a ivit pe cer steaua care i-a călăuzit pe cei trei regi magi la locul naşterii, copiii - câte trei, asemenea celor trei magi - merg din casă în casă, cântând colindul "*Steaua sus răsare...",* purtând cu ei o stea.

Ajunul Crăciunului începe cu colindul "*Bună dimineaţa la Moş Ajun!",* casele frumos împodobite îşi primesc colindătorii. Aceştia sunt răsplătiţi de gazde cu fructe, covrigi, dulciuri şi chiar bani. Unele cântece de colindat au fost create de compozitori de muzică cultă, cum ar fi: "*Iată vin colindătorii*" de Tiberiu Brediceanu, "*O, ce veste minunată*" de D.G. Kiriac, "*Domnuleţ şi Domn în cer*" de Gheorghe Cucu.

Împodobirea bradului de Crăciun pentru seara de 24 decembrie, când în timpul nopţii vine Moş Crăciun cu daruri, întregește tradițiile sărbătorilor de iarnă.

Sărbători fericite, tuturor! Să aveți în suflet și în casă pace și bucurie!

REDACȚIA

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/
București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: tanta_tanasescu@yahoo.com

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

Dan Toma DULCIU

Descoperirea mormântului nepotului lui Mihai Eminescu la Viena

Se scrie încă o pagină în biografia postumă a Poetului

Studiul de față este dedicat istoriei neștiute a neamurilor lui Eminescu de la Viena. În mod sârguincios, având dovezi convingătoare, studiul confirmă existența unei filiații indubitabile între Mihai Eminescu și un seamăn de-al său, care a trăit și a murit la Viena. Prin urmare, cercetarea aceasta dezvăluie prezența unei rubedenii a „*Luceafărului*”, în capitala Austriei, care își doarme somnul lin în țintirimul „*Wiener Zentralfriedhof*”, precum și aventura palpitantă a descoperirii urmelor sale, după un secol de când s-a așezat tăcerea absolută peste acest subiect.

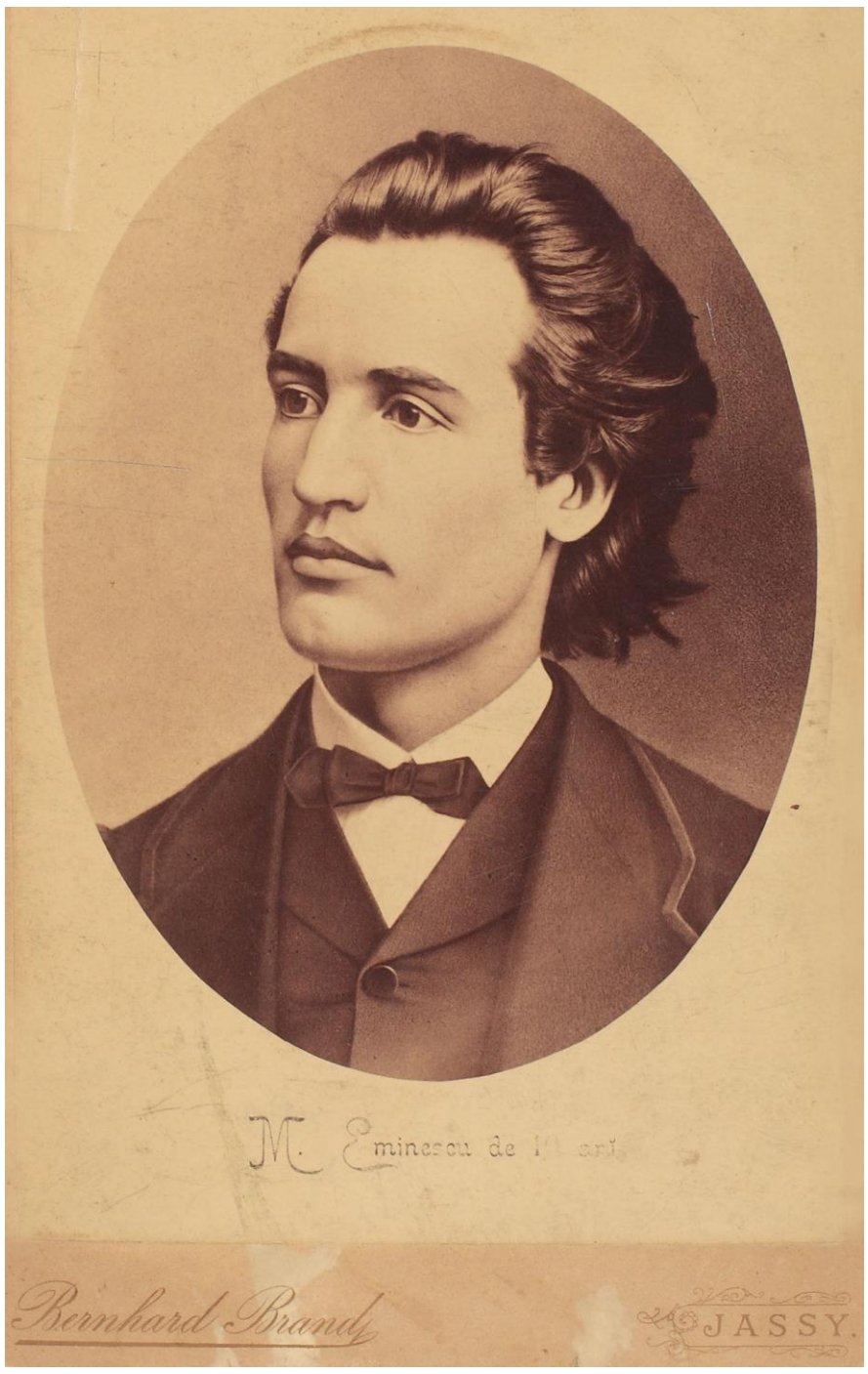

Mihai Eminescu fotografie color by Klimbim

Este biografia unui nepot al lui Mihai Eminescu, dar și a fratelui său, viețuind un număr suficient de ani în Capitala Imperiului chezaro-crăiesc, dispărut subit apoi, fără urmă.

Tot ceea ce privește viața neștiută a lui Mihai Eminescu, biografia sa ascunsă, ori a rudelor sale, reprezintă o copioasă hrană nu doar pentru biografii săi, a căror sagacitate în a dezvolta un capitol de zeci de pagini dintr-o banală și nevinovată epistolă a Poetului ori a vreunui prieten sau cunoscut al acestuia este bine-cunoscută, cât și pentru cititorii dornici de picanterii intime.

Dar oricât de curioși, de indiscreți sau de firesc interesați ar fi și unii și alții, din păcate, nu se cunosc prea multe detalii despre

Dan Toma Dulciu

cursul vieții surorii lui Mihai Eminescu, sau despre copilăria aceleia care a intrat în conștiința posterității sub numele Aglaia Eminovici.

Sora lui Mihai Eminescu, Aglaia Drogli
(Fotografie color via HotSpot.com)

„Aglaia Eminovici își petrece toată copilăria la țară, participând la toate grijile și lipsurile casei părintești. Inocentă și evlavioasă, ea trezește în sufletul pios al mamei sale dorința de a o închina mânăstirii, câtă vreme pentru tatăl ei ciocoit, adolescenta înaltă, zveltă, distinsă, de o frumusețe clasică, era vlăstarul cu pretenții la rang". (Augustin N. Z. Pop, *„Despre Aglaia Eminescu, sora poetului"*).

Multe sau puține, documentele păstrate în arhive sunt în majoritate mai mult de ordin administrativ, fără consistență biografică. Cu toate acestea, ele au darul de a elimina unele supoziții sau aproximări hazardante.

Aglaia Eminovici i-a dăruit lui I. Drogli trei odrasle, doi băieți, George și Ioan, și o fată, Victoria, care a murit de copilă, la 2 ani, având difterie.

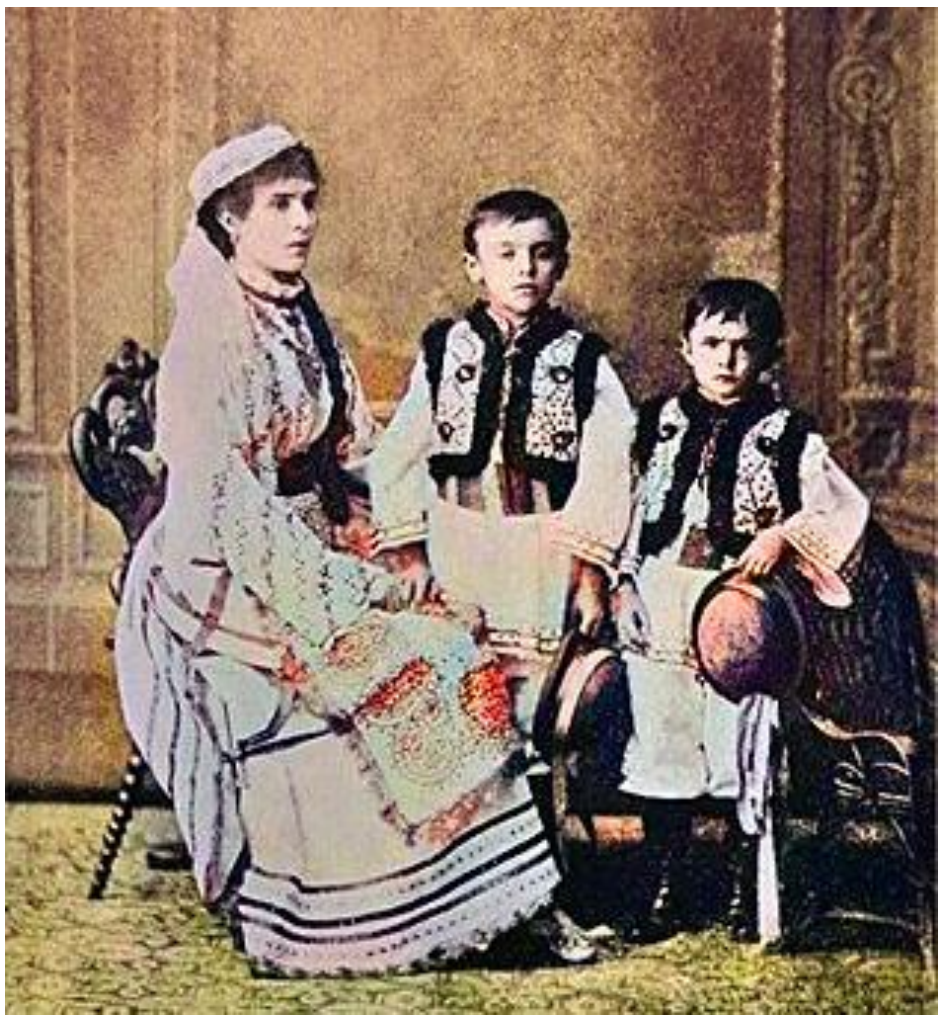

Aglaie și cei doi fii: George și Ioan (circa 1880)
(Foto color via HotSpot.com)

Raluca Eminovici (1816-1886) își iubea nespus fiica. În junețe Aglaia avea o figură suavă, după cum se observă într-o poză din 1870, în care Raluca, mama sa, pare încântată de eleganța și frumusețea fiicei sale, îmbrăcată întro rochie lungă, potrivit modei acelor timpuri, purtând la gât alesida din aur, care aparținuse bunicii sale, Paraschiva.

Profesorul Ioan Drogli, primul bărbat al Aglaiei Eminovici, a fost inspector școlar și pedagog. Acesta s-a născut în Bucovina (1832). A terminat liceul și studiile teologice, pregătindu-se la Praga (1861), la Școala pedagogică de acolo (preparandia), după care, urcând toate treptele profesoratului (stagiatură, definitivat) a devenit director provizoriu la „*Preparandia gr. or*." din Cernăuți.

Deoarece ministerul a decis ca unele materii să fie predate și în alte limbi decât cea oficială, germana, la Școala Normală din acest oraș a început să se învețe și limba română, ca urmare profesorul Ioan Drogli a devenit responsabil pentru aceste cursuri.

Câțiva ani mai târziu (1875), Ioan Drogli e numit pentru o perioadă de 6 ani în funcția de Inspector districtual pentru județele Suceava și Câmpulung, cu sediul în Suceava. Din relatările memorialistice ale celor care l-au cunoscut pe Mihai Eminescu, mai ales în ultimii ani de viață ai Poetului, înțelegem că relațiile acestuia cu avarul său cumnat nu au fost dintre cele mai firești, ținând cont de antecedentele care au condus la ruinarea tatălui său, Gheorghe Eminovici.

Aglae și mama sa.
(Foto color via Palette.fm.)

De pildă, martori ai vremii spun că, atunci când a vizitat-o pe Aglaia la Cernăuți, Mihai Eminescu a preferat să locuiască la Aspasia Kaplonska, sora lui Oreste Renney de Herseni, fostul prefect rădăuțean, cel care a aprobat desfășurarea Congresului studențesc de la Putna, din 1871, și nu în locuința cumnatului său. Poetul nu a putut uita cât de înverșunat a fost soțul Aglaiei, Prof. I. Drogli, care a cerut până în pânzele albe banii promiși de tatăl său, ca zestre pentru măritiș.

Din cauza unor cheltuieli nechibzuite făcute de Gheorghe Eminovici (1812-1884), sau poate urmare a unor ani succesivi de secetă, neavând resurse să o trimită la școală, ca pe ceilalți frați ai ei, căminarul din Ipotești preferă să o mărite pe Aglaia după obiceiul vremii. Pe lângă o frumusețe cuceritoare, Aglaia Drogli, eleganta și fermecătoarea soră mezină a Poetului, era pe deasupra înzestrată cu har artistic.

Cu timpul, talentul ei muzical, prin care câștigă admirația lui Ciprian Porumbescu și Th. Flondor, o face remarcată la Suceava dar și la Cernăuți, unde apare în diverse ocazii, oferind recitaluri memorabile, multe dintre ele în cadrul Societății „*Armonia*", unde participă în mod frecvent. Fără îndoială, între cei doi fraţi (Mihai Eminescu și Aglaia Drogli) existau multe punți sufleteşti, afinități profunde, fiind atraşi, în egală măsură, de teatru şi de muzică, nutrind aceleaşi idealuri în viaţă. În momentele cele mai grele ale suferinței Poetului, în anul 1887, Aglaia sosește la Botoșani ca să-l vegheze pe Mihai Eminescu, bolnav, aflat în îngrijirea neajutoratei Harieta.

Dar, cu trecerea timpului, sănătatea Aglaiei începe să se surpe, de aceea sora Poetului preferă să rămână mai mult acasă, unde apare în mici spectacole susținute ocazional, cum a fost și acela din anul 1885, la care au fost martori și copiii Aglaiei. Ioan Drogli se stinge

din viață, la 11/22 Noiembrie 1887, lăsând-o văduvă, fără ajutor de nicăieri, cu doi copii de întreținut.

După moartea primului soț, fără nici un folos de pe urma moșiei de la Ipotești, cu o soră cu grave dizabilități fizice, și cu un frate care, după 1883 a stat circa 1000 de zile prin spitale și stabilimente de sănătate, Aglaia înnoadă, în 1890, într-adevăr, o legătură matrimonială formală, acceptând cererea în căsătorie a ofițerului austriac Heinrich Gareiss von Döllizsturm (1859-1931). În situația sa, nu mai era timp de căsătorii romantice.

Din păcate, se scrie în mod persuasiv că al doilea său soț, Heinrich Gareiss von Döllizsturm, ar fi fost un infidel, un ușuratic, un personaj grobian.

Nu știm pe ce dovezi se susțin asemenea aserțiuni ce pun într-o lumină întunecată pe soțul Aglaiei.

Personal, apreciez ca onestă atitudinea plină de respect a lui Heinrich Gareiss von Döllizsturm față de documentele de familie provenind de la fosta sa soție, Aglaia, pe care apoi le-a dăruit celor care i-au cerut asemenea lucruri ce țin de o intimitate de netăgăduit. Să ne reamintim că acesta a oferit redactorilor *„Almanahului Literar*”, ediția 1903, un număr de patru scrisori inedite aparținând lui Mihai Eminescu, din perioada cât a fost student la Viena și Berlin, adresate părinților săi, documente ce au fost tipărite. În lipsa acestora, biografia Poetului ar fi fost mult mai săracă.

La pragul dintre veacuri, nefericita soră a Poetului, pleacă din această lume, penultima dintre frații Eminești, de pe urma căreia vor rămâne fotografii din tinerețe, scrisori ale fratelui ei, Mihai Eminescu, pe care fiii acesteia, George și Ioan Drogli, dar și soțul ei și fiul acestuia din afara căsătoriei cu Aglaia, medicul Heinrich Gareis, le vor păstra și oferi apoi spre a fi tipărite.

Știind că unele surse biografice aruncă o anatemă asupra celui de al doilea soț al Aglaiei, ofițer, fără să arate și motivele, am căutat în capitala Austriei urmele păstrate în arhive ale acestui personaj. Din păcate, cu excepția lucrărilor cu caracter istoric dedicate armatei chesaro-crăiești, unde am identificat numele ofițerului superior, Heinrich Gareis v. Döllitzsturm, la Arhivele Naționale din Viena nu am găsit decât câteva documente, datate 1917, reprezentând fișa acestuia, aflată în dosarul de evidență a Ordinului „*Franz Joseph*”, înaltă distincție de război, ce i-a fost conferită fostului soț al Aglaiei Drogli.

De la Ipotești la Viena

În perioada 1898-1912, documentele consultate atestă faptul că nepotul lui Mihai Eminescu a trăit în Viena. De aceea, am purces la identificarea adreselor locuințelor acestuia. Pentru găsirea locuințelor lui Johann Drogli în acest mare oraș, am consultat registrul locativ al lui Lehmann.

Folosind această detaliată sursă documentară, am identificat adresele locuințelor lui Johann Drogli, extrase din această lucrare. Astfel, Lt. Ion Drogli (Johann Drogli) este menționat în cartea de domicilii a Vienei la adresa: Vorgartenstrasse nr.203, iar mai târziu în Porzellangasse 38, districtul IX. Este de semnalat faptul că acesta este consemnat ca fiind proprietar al fabricii pentru aparate de iluminat și produse metalice din Westbahnstrasse nr. 28, districtul VII (1909).

Vizitând diferite cartiere ale orașului, am constatat că prima dintre locuințele vieneze ale nepotului lui Eminescu s-a aflat, începând cu 1897, în apropiere de Dunăre, într-un cartier construit în perioada Wilhelminiană, situat paralel cu acest fluviu, în *Engerthstrasse* nr. 189

Clădirea inițială se pare că nu mai există. În locul ei există un imobil de dată mai recentă. Începând cu anul 1900, acesta se mută în imediata apropiere, în Vorgartenstrasse 203, unde îl găsim în evidențele populației, până în anul 1903.

În acest imobil din Otto Bauer gasse nr. 9 a locuit, începând cu 1903, Johann Drogli, nepotul lui Mihai Eminescu.

Aici a fost magazinul lui Johann Drogli, din Westbahngasse 28 (Fotografie ulterioară, sursa Internet)

După câțiva ani de locuire în apropierea Dunării, începând cu anul 1904, nepotul lui Mihai Eminescu își rostuiește altfel existența, având probabil un statut social și material care să îi permită a locui mai aproape de centrul Capitalei. Un asemenea cartier select era cel al districtului VI.

Se va muta pe *Kasernengasse*. Nici că se putea o mai mare potriveală: un militar să locuiască în Strada Cazărmilor !

Strada aceasta este perpendiculară pe mai cunoscuta arteră comercială a orașului, celebra Maria Hilferstrasse.

Cu o curiozitate nestăvilită vizitez această zonă, pentru a descoperi cum arată azi locuința lui Johann Drogli. Spre surprinderea mea, la nr. 9, îmi apare în fața ochilor un impozant imobil, despre care aflu că a fost dat în folosință în anul 1903. Prin urmare, Johann Drogli își alesese o locuință elegantă, nou construită (am spune astăzi într-o zonă rezidențială), conformă cu noul său statut de om de afaceri. Strada aceasta și-a păstrat vechea denumire până în anul 1949, când numele i-a fost modificat în Otto Bauer Gasse.

Imobilul unde a locuit Johann Drogli impresionează și în zilele noastre, aici funcționând până de curând sediul unui partid politic ce conduce Viena de multe decenii.

Ca o coincidență, la parterul imobilului din strada Otto Bauer, la nr. 9, se păstrează prin nu știu ce împrejurare un magazin cu produse electro-tehnice, în interiorul căruia se află o interesantă expoziție de aparate de radio vechi.

O ultimă locuință în Viena a lui Ioan Drogli a fost în *Porzellangasse* nr. 38, adică în apropierea primei gazde a unchiului său, Mihai Eminescu, cu câteva decenii mai înainte.

A dat lumină Vienei...

Evidențele administrative municipale cercetate îl menționează pe Johann Drogli drept proprietar (alteori acționar) al unor fabrici de candelabre, de sisteme de iluminat electric, de becuri cu incandescență, obiecte de metal etc. Răsfoind aceste înregistrări ce consemnează numele, adresele și profilul companiilor din acest oraș, descoperim că Johann Drogli deținea o fabrică de producție a unor obiecte electrice de iluminat, în Kasernegasse 24, pe care o achiziționase în nume propriu, după ce, în anul 1904, fabrica se numea *„Herman & Drogli*”, condusă în asociere cu Emmanuel Hermann.

De la această fabrică din Kasernegasse nr. 24 erau livrate obiecte de iluminat electrice, comercializate apoi prin magazinele deținute de Johann Drogli, cum ar fi cele din: Kasernengasse 24, Bezirk VI, Esterhazzygasse 11 A, Bezirk VI, Gumpendorferstrasse 111, Bezirk VI, Westbahnstrasse 28, Bezirk VII, Breitenfeldergasse 17, Bezirk XVII, Zinkgasse 3, Bezirk XV (XIV).

Este demn de menționat faptul că, din cele șase unități comerciale, un număr de patru magazine de desfacere se găseau în apropiere de *Mariahilferstrasse*, zonă comercială a orașului, atât de cunoscută turiștilor români care vizitează azi Viena.

Tot sursa documentară cunoscută sub numele de „*Anuarul Lehmann*” ne precizează că, începând cu anul 1904, Ioan Drogli, nepotul lui Mihai Eminescu, locuia pe aceeași stradă cu fabrica, la adresa Kasernegasse nr. 9. Ulterior, tot aici va locui și fratele său, George, având mari probleme de sănătate. Crescând producția fabricii sale, „*Firma Drogli*” se extinde și în Gumpendorferstrasse, o stradă perpendiculară pe Strada Cazărmilor.

Observ că imobilul în care Johann Drogli a avut un magazin, la parter, în Gumpendorferstrasse, există și în zilele noastre, magazinul de odinioară funcționând și în prezent, desigur cu un alt proprietar decât cel de acum 115 ani în urmă.

Din nefericire, după numai câțiva ani de relativă prosperitate, se pierde urma lui Johann Drogli. Presa vieneză relata faptul că, în anul 1909, magazinul deținut de Johann Drogli în Westbahnstrasse 28 a intrat în insolvență, după ce stăpânul lui a încercat în zadar să îl vândă. În cele din urmă, magazinul va fi preluat de Beno Leinwänder (1885-1941), om de afaceri vienez.

Ultima înregistrare cu numele Johann Drogli datează din anul 1911: „*Drogli Johann, ob. Leut. i.d Ref”. deținător al unei firme în Breitenfeldergasse 17.”*

De la această dată, nu am mai găsit înregistrări privind firmele și magazinele lui Ioan Drogli, probabil că acestea au fost cumpărate de un alt om de afaceri sau nepotul lui Mihai Eminescu s-a îmbolnăvit și a renunțat la afaceri.

Taina unui mormânt

Dispariția lui Ioan Drogli este un mister. În arhivele de la Viena nu am găsit nici urmă de document referitor la Ioan Drogli, doar un singur act, provenind de la Cernăuți, referitor la fratele său, George Drogli. Majoritatea studiilor susțin teza conform căreia Ioan Drogli a căzut la datorie, ca ofițer sanitar, în timpul Primului Război Mondial (1917).

Nu se precizează când și unde anume și-a dat duhul, dar mai ales unde se află mormântul acestuia. După lungi și minuțioase cercetări ale arhivelor municipale vieneze, răsfoind presa din acei ani, am descoperit răspunsul pe care îl căutam cu atâta nerăbdare. Nepotul lui Mihai Eminescu a decedat la data de 24 noiembrie 1912, la Viena!

Singura probă a morții nepotului lui Mihai Eminescu este furnizată de ziarul „*Timpul”* („*Die Zeit*”) din Viena, publicație care obișnuia să comunice în paginile sale numele unor cadre militare în activitate (im aktivstand), dar și numele celor trecute în rezervă (im ausser Dienst), care au decedat în ultima perioada de timp. În ediția ziarului din 11 ianuarie 1913 este tipărită o asemenea listă, conținând nume de ofițeri, printre care și doi români: medicul militar Aurel Anka, decedat la 20 decembrie 1912 la Cluj și „*Oberleutnant Johann Drogli, decedat la 24 noiembrie în Viena*”. Q.E.D. !!!

Morgenblatt

DIE ZEIT

10 Heller für Wien

Nr. 3698 Wien, Samstag, den 11. Januar 1913 12. Jahr.

Sterbefälle. Im Aktivstand: Hauptmann Ferdinand Stöber am 12. Dezember 1912 in Lemberg, die Oberleutnants Alfred Scherz am 20. Dezember 1912 in Szeged und Alois Müller am 29. Dezember 1912 in Wien, Stabsarzt Aurel Anka am 20. Dezember 1912 in Kolozsvar, Regimentsarzt Jaroslav Weinerek am 12. Dezember 1912 in Brünn, Leutnantrechnungsführer Richard Jautze am 16. Dezember 1912 in Görz, Militärrechnungsoffizial Anton Kahleß am 11. Dezember 1912 in Nagyvarad; im Verhältnis „außer Dienst“: Rittmeister Isidor v. Risch am 20. Dezember 1912 in Wien, Oberleutnant Johann Drogli am 24. November 1912 in Wien.

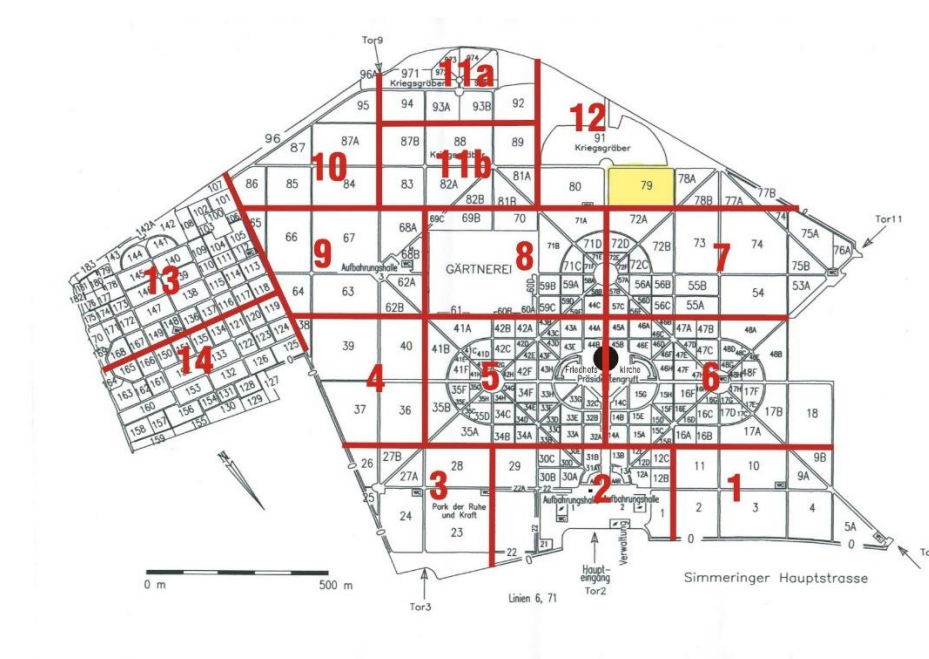

Planul *Cimitirului Central din Viena*

Mormântul lui Johann Drogli se află în Grupa 79 (semnalată prin culoarea galben)

Având acest element cert, și anume data decesului, precum și orașul, mi-am propus să găsesc cimitirul unde este înmormântat. Într-o metropolă precum Viena, având nu mai puțin de 45 de cimitire, în care cel mai mare cimitir cunoscut sub numele de „*Cimitirul Central din Viena”* (*Simmeringer Hauptstr. 234*) are aproape 3 milioane de morminte, o suprafață de 2,5 milioane m.p., un zid de 11 km, numeroase porți, și unde deplasarea se poate face cu un autobuz special, a găsi locul de veșnică odihnă a cuiva pare o misiune extrem de grea.

Cu toate acestea, norocul mi-a surâs. Am descoperit mormântul lui Johann Drogli, nepotul lui Mihai Eminescu. Se află în „*Cimitirul Central din Viena*”, într-un loc ușor de ajuns, lângă mărețul monument aflat în semicercul eroilor din *Primul Război Mondial.*

Prin urmare, am pornit în această aventură de la o informație certă: data nașterii, pe baza căreia am putut emite o ipoteză ce mi se părea plauzibilă. Fiind un om de afaceri, probabil că familia acestuia își putea permite să cumpere un loc de veci în cel mai nou și mai mare cimitir al Vienei, unde erau înmormântate diverse personalități, artiști, muzicieni, demnitari, în general oameni bogați.

Deci, era firesc să încep căutarea în *Wiener Zentralfriedhof*. Un al doilea fapt sigur era acela că Johann Drogli fusese ofițer, deci ar fi trebuit să îl caut undeva în zona de cimitir rezervată militarilor.

Participând la câteva ceremonii comemorative, la care fusesem invitat anterior, știam că eroii militari români, căzuți în luptă sau morți în prizonierat, se află în parcela 68 A a acestui cimitir. Numai că nepotul lui Mihai Eminescu, ofițer în rezervă al Armatei Austro Ungare, murise la sfârșitul anului 1912, prin urmare era imposibil să fie înmormântat în parcela 68 A.

Bănuiam că este foarte probabil să fie înhumat într-o zonă din cimitir rezervată totuși militarilor. Prin urmare, ajutat de planul foarte minuțios întocmit al acestui uriaș cimitir, am încercuit pe hartă zona parcelelor destinate eroilor militari din urmă cu o sută și ceva de ani.

Mormântul ofițerului în rezervă Ioan Drogli se află vis-a-vis de Monumentul dedicat militarilor austro-ungari decedați în timpul Primului Război Mondial, în partea dreaptă la circa 20 m distanță.

Mai știam un indiciu și anume, faptul că locurile de înmormântare se distribuiau, de regulă, în mod grupat, astfel încât, într-o anumită porțiune a cimitirului trebuia să găsesc monumente funerare datând din același an, 1912, sau din ani apropiați, unul după altul, în ordine crescătoare. Deși mi se părea o ecuație cu mai multe necunoscute, am raționat, pe baza deducțiilor, că trebuie să cercetez porțiuni din cimitir, care să fie în perimetrul delimitat de cele două repere: primul este monumentul eroilor români, din grupa 68 A, – al doilea este monumentul destinat eroilor militari din Primul Război Mondial, din dreptul Porții nr. 9. În cele din urmă, în parcela 79 am dat de mormântul mult căutat al nepotului lui Mihai Eminescu. Se află în Grupa 79, Rândul 8, Poziția 63.

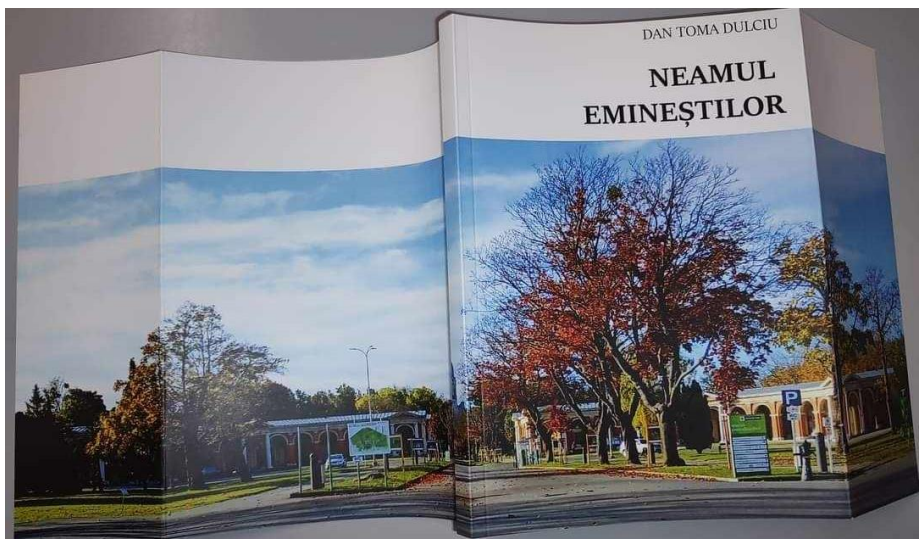

Lucrarea „*Neamul Emineştilor*”, Viena, noiembrie 2023
Coperta reprezintă intrarea principală (Poarta nr.2) a *Cimitirului Central din Viena*

Mormântul lui I. Drogli, „*Cimitirul Central din Viena”*
Foto: Dan Toma Dulciu
29.10.2023

Placa tombală a mormântului
Textul: *„Familie Drogli”*
Foto: Dan Toma Dulciu
29.10.2023

Localizarea mormântului lui Johann Drogli (cerculeț de culoare roșie)
Cimitirul Central Viena

Descoperind locul de veșnică odihnă a celui care a fost nepotul lui Mihai Eminescu, fac numeroase fotografii, nu se știe dacă mâine sau nu știu când acest mormânt va dispărea. Aș vrea să pot reda în cuvinte via emoție trăită, fiorul ce m-a cuprins atunci când am reușit să identific un loc foarte special al celui mai mare și mai cunoscut cimitir al Vienei: pentru mine, acesta este nu doar cel mai mare, mai impresionant ci, mai ales, cel mai important, din punct de vedere afectiv, fiindcă aici își doarme somnul veșnic, neștiut de nimeni până acum, o rudă de sânge a *Luceafărului*. Mă gândesc, oare cum vor reacționa iubitorii marelui nostru poet, aflați în Austria? Dar cei din România?

Prima impresie a fost stranie: văd un loc bântuit de tristețe, copleșit de trecerea timpului, într-o singurătate nemeritată: morminte fără nici un fel de cruce, doar o simplă plăcuță cu un număr de identificare și un nume. Frunze arămii împrăștiate peste tot. Un mormânt simplu. Un peisaj deloc spectaculos în jurul acestui mormânt. Placa funerară s-a desprins, după cum se vede în fotografie. Încerc să o ridic, dar este grea, masivă, aproape lipită de pământ. Totuși, cu mare dificultate descopăr un scris aproape ilizibil: *„Familie DROGLI”,* scris pe două rânduri. Aveam dovada că aici este locul de odihnă a celui care a fost fiul surorii iubite a lui Mihai Eminescu.

Merg la Administrația Cimitirului și mi se confirmă faptul că este vorba de un mormânt cu caracter istoric, deci cu un regim special. Discut situația acestui locaș de veci, rugând să mi se pună la dispoziție documente referitoare la Johann Drogli. Nu au nimic.

În căutarea familiei lui Johann Drogli

Dacă asupra locului de veci al nepotului lui Mihai Eminescu aflat în Cimitirul Central din Viena avem dovezi palpabile cu privire la existența fizică/materială a persoanei amintite, în ceea ce privește presupusa lui familie (soție, eventual copii), ne situăm într-un domeniu fără date certe. Inscripția de pe piatra tombală -„Familia Drogli”- mă determină să consider că, la data decesului, Johann Drogli era căsătorit, că decesul a intervenit pe neașteptate, la doar 37 de ani, fapt care ne-a îndreptățit să căutăm numele soției, probabil mai tânără decât el, sau de aceeași vârstă.

Primul pas a fost acela de a căuta numele unei persoane de sex feminin, purtând numele Drogli. Negăsind nimic în arhivele consultate caut și în presa străină. Găsesc într-o publicație de limbă italiană numele *„Esther văduva Drogli*”, consemnat destul de târziu (1927). Acest nume apare în cuprinsul Decretului no 450 din 1927, prin care Ministrul Economiei Naționale al Italiei autorizează „*Universitatea regală de studii economice și comerciale*” din Trieste să accepte donația de 50 000 lire, făcută în favoarea sa de către „*Esther Goich, văduvă Drogli”,* și surorile sale, pentru înființarea ”*Fundației Giovanni Goich*”.

Data nașterii acesteia (1879) este convenabilă, Ioan Drogli fiind cu patru ani mai mare ca ea. După toate aparențele, Esther Drogli, născută Goich Curlizza (1879-1968), provenea dintr-o familie cu origini croate, destul de avută, cu afaceri în domeniul naval, fiind originară din Trieste. Ea a avut o soră, numită Maria Tripcovici, căsătorită cu baronul Gofredo de Banfeld. Repet, scenariul de mai sus reprezintă doar o ipoteză de lucru, pe care cercetarea ulterioară, în arhivele din Trieste, sau de altundeva, mi-o va confirma sau infirma.

Deși locul de veci a fost destinat pentru întreaga familie Drogli (mormântul nr. 63, rândul 8, parcela 79) la vremea respectivă aici a fost înhumat doar Johann Drogli. Cu toate acestea, în cursul anului 2014, partea liberă a locului de veci amintit mai sus a fost concesionată unei alte familii, dreptul acesteia de concesiune expirând la data de 02.06.2024

Tezaurul neprețuit al familiei Eminescu

Dacă privim spre trecut, observăm eforturile celor ce l-au cunoscut pe Eminescu pentru a păstra vie memoria acestuia. Cum anume? Adunând tot ceea ce evocă existența acestuia, pământească sau spirituală, dar și a membrilor familiei sale. O bună parte dintre

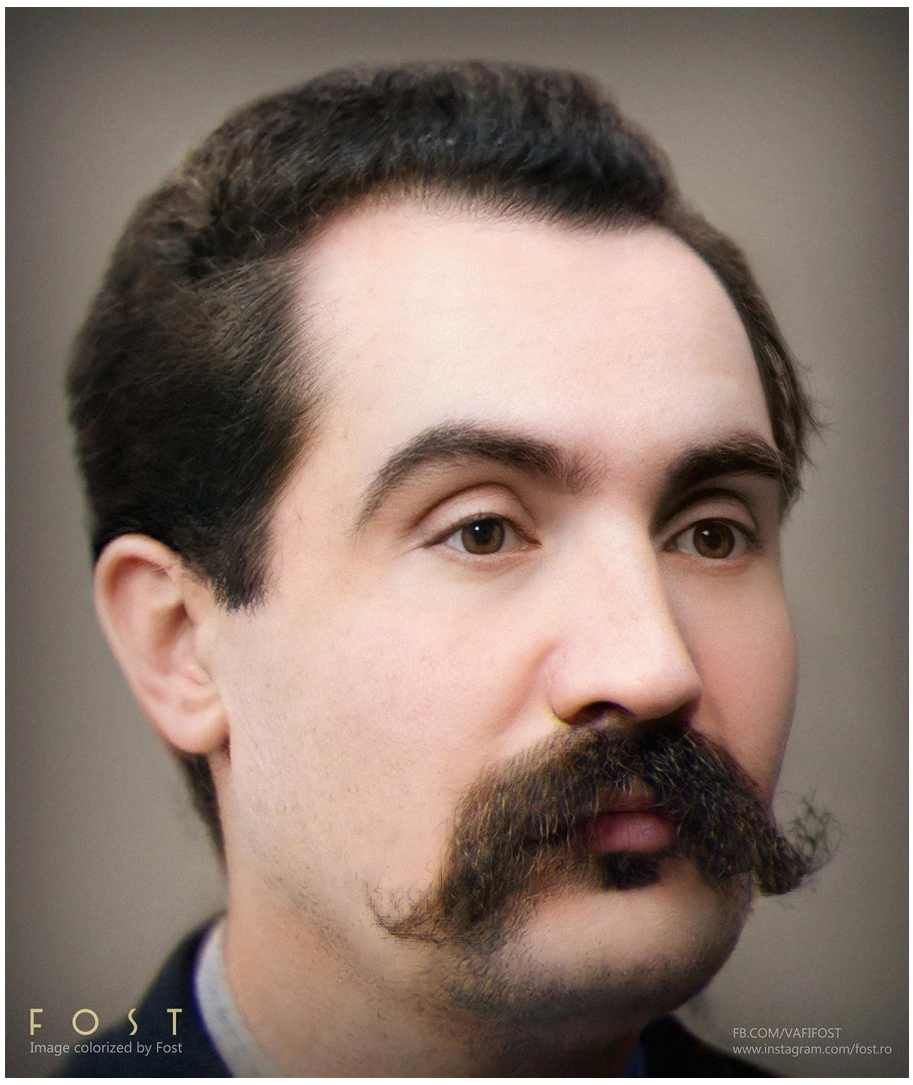

Mihai Eminescu

(Foto by F O S T)

scrisorile de tinerețe ale lui Mihai sau ale Aglaiei, precum și obiecte din averea sau zestrea Aglaiei, se găsesc împrăștiate peste tot, în principal la Biblioteca Academiei Române. Manuscrise importante se află și în alte arhive sau muzee din țara noastră.

La Ipotești se păstrează un lot consistent de obiecte ce au aparținut familiei Eminovici: cristaluri, porţelanuri, mobilier, linguriţa de argint cu monograma mamei poetului, caseta de machiaj cu monograma M.E., caseta de mahon ferecată în argint, medalia serbării de la Putna, sigiliul doctorului Şerban Eminovici, icoana ferecată în argint, tabachera turcească - aparţinând familiei Eminovici, garderoba din lemn de stejar cu inscripţia: „Aglae Drogli”. În total, aici sunt înregistrate un număr de 43 de obiecte, care sunt trecute la categoria „tezaur” în lista bunurilor culturale mobile.

Aglaiei îi este atribuită o scrisoare adresată fratelui ei, Matei, de asemenea anunțul de căsătorie cu Heinrich Gareiss von Döllitzsturm și o fotografie a acesteia, mai puțin cunoscută, făcută la București. Dintre obiectele mai voluminoase enumerate mai sus, câteva obiecte de mobilier din zestrea Aglaiei se păstrau cândva la Câmpulung Moldovenesc, la Muzeul Lemnului, fostul Muzeu Orășenesc, de odinioară, și anume: dulapul de haine, din lemn de nuc, cu două uși, acoperit cu furnir din rădăcină de lemn de nuc, sculptat în relief, la partea superioară cu motiv floral - doi trandafiri înconjurați de frunze, cu decor floral aplicat și la mijlocul ușilor; stil Biedermeier. De fapt, sunt două dulapuri. Ele au aparținut Aglaiei Drogli, sora poetului Mihai Eminescu, făcând parte, după cum am spus mai sus, din dota primită la încheierea căsătoriei.

Cât privește manuscrisele, cele mai multe dintre cele rămase de la Mihai Eminescu sunt cele transferate Bibliotecii Academiei Române, provenind din donațiile cunoscute ale lui T. Maiorescu, prima în 25 ianuarie 1902, a doua în 28 mai 1904. Trebuie spus însă că, din perspectivă cronologică, gestul nobil de a lăsa posterității hârtii provenind din pana lui Eminescu a avut un prim precedent, ce merită a fi amintit: este vorba de Ioan Nădejde, care a donat B. C. U. – Iași, încă din 1891, trei caiete manuscris, însumând un număr de 283 pagini, aparținând Poetului, conținând traducerea simplificată și sistematizată a gramaticii descriptive sanscrite a lui Franz Bopp. Un alt păstrător de scrisori eminesciene a fost I. Negruzzi, care mărturisește următoarele: „*Pe la 1871 întrețineam o*

corespondență regulată și activă cu Eminescu”. Din această bogată corespondență, din păcate nu s-au păstrat decât câteva eșantioane.

La puțină vreme după moartea „Luceafărului”, fiecare manuscris al acestuia, fiecare scrisoare devenea o țintă prețioasă pentru redacția oricărei reviste sau ziar. Mai întâi la București, începea vânătoarea de manuscrise eminesciene., după cum observa de peste munți atenta revistă „*Familia*”: „*Cetim in ziarele bucurescene, că s'au găsit mai multe nuvele ale lui Eminescu, parte semnate, parte nu. De asemene s'a găsit şi o poesie în limba germană, care s'a şi tradus în românesce. Acesta descoperire, decumva se va constată, e menită să producă mare sensaţie prin publicul iubitor de literatură şi în special printre aderenţii lui Eminescu.*”

Nu trebuie uitat că redactorii unor reviste literare ale vremii, atât din Capitală, dar și din provincie (Iosif Vulcan, 1899), mai ales editorii unor volume de opere eminesciene (Morțun, 1890) au avut o contribuție esențială în păstrarea unor izvoade sau creații eminesciene inedite.

Chestiunea identificării și reunirii manuscriselor eminesciene s-a pus cu acuitate imediat după moartea Poetului, când editorii de carte și-au dat seama de valoarea oricărui cuvânt, rând, pagină aparținând acestui geniu.

Studiul descrie modalitatea în care o parte dintre manuscrisele poetului au intrat în posesia diferitelor redacții, cercetători, instituții, precum și importantul rol avut în recuperarea acestora de către membrii familiei Aglaiei Drogli (cei doi fii și al doilea soț al acesteia, inclusiv fiul vitreg al ofițerului austriac Gareis).

În final, studiul acesta amintește toate manuscrisele, fotografiile sau scrisorile pe care copiii Aglaiei Drogli, soțul său, von Gareis, și fiul vitreg al Aglaiei, având prenume identic cu al tatălui său, le-au făcut cunoscute și rolul pe care l-au avut în păstrarea aproape în integralitate a patrimoniului de hârtii și acte provenind de la Mihai Eminescu, deținute de Aglaia Drogli, inclusiv un ceas și un inel.

Iată, pe scurt, aventura descoperirii în acest sfârșit de an 2023 a locului unde își doarme somnul de veci un neam al lui Eminescu, nepot născut la Ipotești, decedat la Viena, la doar 37 de ani.

Sper că acest loc de odihnă perpetuă a fiului Aglaiei Drogli, având o semnificație sentimentală, să poată fi îngrijit cum se cuvine de către comunitatea românească din Viena, să poată fi vizitat de către cei pasionați, dornici de a afla lucruri noi despre biografia familiei Eminescu.

Întrucât, în zilele noastre, mai lesne se ajunge de la București la Viena, decât de la București la Ipotești, la Botoșani, la Cernăuți, și cum numeroși români vin în vacanțe pentru Târgul de Crăciun, sezonul de schi, sau vara să viziteze *Praterul*, să facă unele cumpărături în magazinele de pe *Maria Hilferstrasse*, am speranța că, printre ei, se vor găsi măcar și câțiva nostalgici, care își vor rezerva o oră sau două din programul vizitei, ca să admire *Teiul lui Eminescu,* vlăstar din teiul Poetului de la Copou, sădit în *Stadtpark*, sau să depună o floare la căpătâiul celui ce l-a cunoscut pe Mihai Eminescu, a vorbit cu el, fiindu-i nepot de soră: Ioan Drogli.

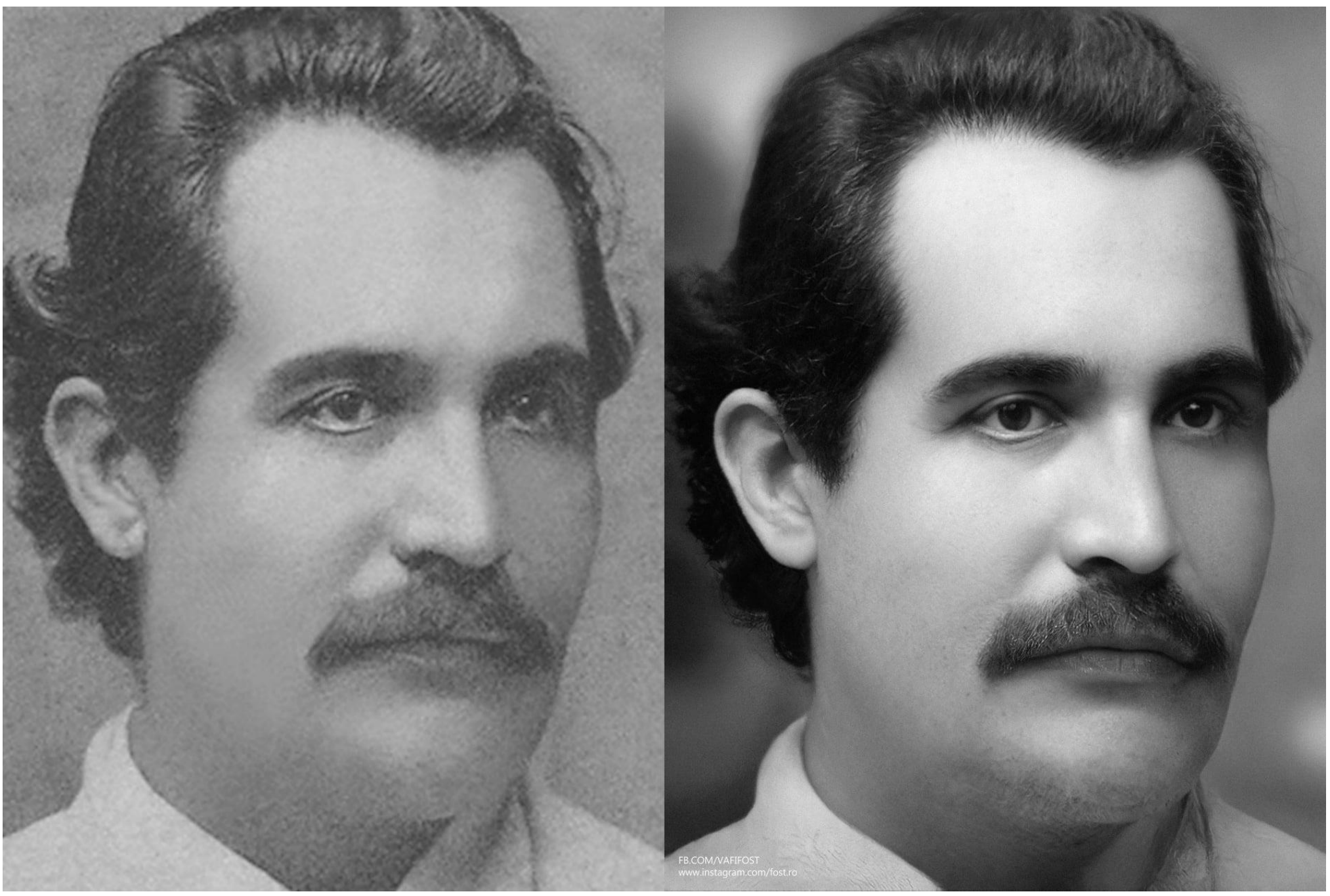

Mihai Eminescu - retusare alb-negru
Foto by F O S T

Tanța TĂNĂSESCU

Confesiuni de colecție

Despre Dimitrie Cantemir, în dialog cu Academicianul Andrei EȘANU

Academicianului Andrei EȘANU alături de soția sa Valentina EȘANU

Academicianul **Andrei Eșanu**, reputat istoric de peste Prut, din Republica Moldova, scriitor, profesor cercetător, membru titular al Academiei de Științe a Republicii Moldova, membru de onoare al Academiei Române, a avut amabilitatea să ne acorde un interviu.

Domnia sa este un cunoscător avizat al istoriei culturii și civilizației medievale din Sud-Estul și Estul Europei, efectuând cercetări minuțioase în varii domenii, cum ar fi istoria politică, în context european, relațiile internaționale, istoria militară a Țărilor Române (sec. XIV-XIX). În același timp, Academicianul Andrei Eșanu a dat la iveală studii fundamentale de istorie și civilizație urbană medievală și modernă precum și sinteze memorabile de istorie, cultură ecleziastică și spirituală. Un alt aspect important din biografia sa de istoric contemporan este prezentarea vieții și activității unor mari personalități, inclusiv monografii amănunțite ale unor centre de cultură și civilizație din țara sa.

Spectrul larg al preocupărilor acestui om de știință și savant include istoria învățământului, a literaturii didactice, a cărții și tiparului, în secolele XV-XVIII, pe pământ românesc, rod al amplelor sale cercetări fiind cele peste 30 de lucrări dedicate acestui subiect. Legat de acest domeniu, în aria sa de cercetări științifice se remarcă în mod deosebit atenția acordată unei importante personalități istorice și culturale a Evului Mediu, recunoscută nu numai în țara noastră dar și pe plan mondial: Dimitrie Cantemir, căruia i-a dedicat o primă monografie, intitulată *Dimitrie Cantemir. „Descrierea Moldovei”. Manuscrise și ediții*, tipărită la Editura „Știința” din Chișinău în 1987. De altfel, nu este singurul cărturar din acea epocă asupra căruia s-a aplecat erudiția și acribia Academicianului Eșanu, fiindcă domnia sa și-a îndreptat atenția și asupra altor personalități, precum Grigore Ureche, Nicolae Milescu ș.a. Din păcate, în anul 1994, savantul și-a pierdut vederea. Din 1996, aproape toate lucrările științifice editate de Andrei Eșanu au fost elaborate în colaborare cu soția sa Valentina Eșanu. Desfășoară o fecundă activitate științifică, academică, culturală, fiind ales în numeroase forumuri universitare, academice, participând la întruniri, simpozioane și congrese istorice, făcând parte din bordul științific al unor reviste academice. A primit înalte ordine și distincții, recunoscându-se meritele sale deosebite. În calitate de cadru didactic a predat la universități de prestigiu din Republica Moldova, publică lucrări fundamentale (peste 500 studii, inclusiv 47 de cărți), fiind ales și membru de onoare al Institutului de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române. Prezent la București, unde a expus în 6 octombrie 2023 o comunicare în cadrul Colocviului anual al Institutului de Studii Sud-Est Europene, ediția a V-a, a cărui temă a fost *„Dimitrie Cantemir şi Sud-Estul european”,* domnia sa a avut amabilitatea să ne acorde următorul interviu.

Tanța Tănăsescu: Vă mulțumesc pentru generozitatea acestui dialog și îndrăznesc să vă pun prima întrebare. Aș dori să știu, ce credeți că ar trebui făcut ca personalitatea de anvergură universală a marelui savant moldovean să fie mai bine cunoscută în străinătate?

Andrei Eșanu: În primul rând, personalitatea lui Dimitrie Cantemir deja este foarte cunoscută în străinătate prin edițiile sale de opere, încă din secolul al XVIII-lea - „Istoria Imperiului Otoman", „Descrierea Moldovei", în Occident, dar și în Rusia, în Țările Române, apoi și în România, Republica Moldova și Turcia, de aceea consider că s-a făcut deja mult pentru popularizarea operei lui Cantemir. Dar au venit alte generații de oameni, de cultură, de știință, de cititori și de aceea ar trebui probabil recurs la noi ediții de opere cantemiriene. În primul rând, editarea unor biografii de popularizare dedicate marelui învățat român. Și toate aceste ediții să fie în original, fie traduceri în limbi de circulație: rusă, engleză, franceză, germană, poate și alte limbi, precum s-a făcut recent la Universitatea Harvard, unde s-a tradus în engleză „Descrierea Moldovei". Prin urmare, această operă de traducere, de difuzare, de popularizare a operelor lui Dimitrie Cantemir, dar și a vieții și activității sale, prin eseuri, biografii, microbiografii, ar duce în continuare la popularizarea personalității lui Dimitrie Cantemir în întreaga Europă, dar și în întreaga lume. Vreau să vă spun că despre Cantemir se continuă să se scrie de vreo trei secole, s-au adunat mii de titluri, începând din Europa, Rusia, România, Republica Moldova, Statele Unite, Canada și multe alte țări. Opera sa a fost difuzată de-a lungul secolelor, începând cu secolul al XVIII-lea, nu numai în spațiul românesc, începând cu „Divanul", dar și în alte spații culturale ale popoarelor, atât orientale, cât și europene.

T.T: *Aveți o pasiune de o viață pentru punerea în valoare a operei și biografiei cantemiriene. Care sunt proiectele științifice la care lucrați în prezent în acest domeniu?*

A.E.: În prezent, pe lângă o serie de studii și comunicări pe care le-am pregătit în acest an, 2023, legate de aniversarea Cantemir - 350 de ani de la naștere, 300 de ani de la trecerea în nemurire, 325 de ani de la apariția primei sale lucrări, „Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea", am pregătit o serie de comunicări. Acestea urmează să fie prezentate în culegeri, în reviste atât din România, cât și din Republica Moldova. Dar, în același timp, pregătesc pentru tipar lucrări care vor apare până la sfârșitul anului 2023: o carte, numită într-un stil publicistic, „Dimitrie Cantemir văzut de aproape", care include o biografie sau, mai bine zis, modul cum l-au văzut alții pe Dimitrie Cantemir, atât în Moldova, cât și la Istanbul, cât și la Iași, Moscova și Sankt-Petersburg. Am anexat la această lucrare un jurnal cotidian în limba rusă cât și însemnări și în alte limbi, a secretarului său personal, Ivan Ilinski, care a fost aproape de Cantemir cam de prin 1716 și până la moartea sa, în 1723. Acest jurnal cotidian, pe care l-am adus în volum, l-am cercetat într-o arhivă rusească, cu toate notele sale, l-am ordonat și i-am atașat traduceri, comentarii. Ele vor completa esențial o etapă importantă a vieții și activității fostului principe, mai ales în Rusia, și mai cu seamă în perioada participării învățatului nostru român în campania persană sau campania la Marea Caspică, în Caucaz, a lui Petru I, Țarul și Împăratul Rusiei, în rang de consilier orientalist, Dimitrie Cantemir fiind un cunoscător foarte bun al problemelor de istorie, de civilizație, de credință orientală, exprimată prin civilizația Islamului. Un alt volum pregătit pentru tipar la Editura „Știința" din Chișinău include trei lucrări ale lui Cantemir: *Despre numele antice și de astăzi ale Moldovei; Istoria moldo-vlahică* și *Viaţa lui Constantin Cantemir,* toate în limba latină, dar traduse de un celebru clasicist de la București, Dan Slușanschi, tratate pe care le înzestrăm cu studii introductive, note și comentarii.

T.T: Au fost aduse în România, sub formă de copii, multe din manuscrisele marelui savant. Există oare o preocupare pentru traducerea lor în limba română?

A.E.: În privința preocupărilor de traducere a operelor lui Cantemir, în primul rând, până în prezent s-a efectuat un mare travaliu, o mare acțiune de valorificare și de traducere a operelor lui Dimitrie Cantemir, cu începere din secolul al XVIII-lea, atât în Europa, în Rusia, cât și în România și Republica Moldova, ca state care există în prezent. Prin efortul lui Antioh Cantemir, fiul lui Dimitrie Cantemir, „*Istoria creșterilor și a descreșterilor Curții Othmannice*" - în limba latină, „*Historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae*" - a fost tradusă și publicată la Londra încă în 1734-1735, cu titlul „*The History of the Growth and Decay of the Ottoman Empire* ", apoi în franceză, la Paris, în 1743 „*Histoire de l'Empire Ottoman, où se voyent les causes de son aggrandissement et de sa décadence"* și în germană, la Hamburg, în 1745 „*Geschichte des Osmanischen Reichs nach seinem Anwachse und Abnehmen"*. După care au urmat ediții ale *„Descrierii Moldovei*", în primul rând în spațiul cultural german, la Leipzig și Frankfurt, descrierea politică, istorică și geografică a Moldovei, după care s-au efectuat ulterior traduceri în limbile rusă, română, cu edițiile respective din secolul al XVIII-lea și începutul secolul al XIX-lea. Cele mai importante traduceri au început a fi făcute mai ales la București, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea la Academia Română, unde s-a tălmăcit din limba latină „Descriptio Moldaviae", adică „Descrierea Moldovei", apoi s-a publicat, într-o variantă tradusă, „Istoria Imperiului Otoman", după ediția engleză și alte lucrări cantemiriene. Dar cele mai importante traduceri au început a fi făcute abia în a doua jumătate a secolului al XX-lea și începutul secolul al XXI-lea. Unul dintre cei mai importanți traducători ale operelor cantemiriene este profesorul clasicist, profesor care a predat latina și greaca veche la Universitatea București, Dan Slușanschi, cu care am avut onoarea să colaborez și cu care am pregătit o ediție critică a „Descrierii Moldovei", editată în două volume mari, la Editura Institutului Cultural Român, încă în 2006-2007, după care au urmat și alte traduceri, în special traducerea „Istoriei Imperiului Otoman", din nou, după manuscrisul original latin descoperit de Academicianul Virgil Cândea în Statele Unite ale Americii. Traducerea „*Descrierii Moldovei"* s-a făcut pentru prima dată după manuscrise originale latine abia în 2006-2007, de către Dan Slușanschi, iar noi, eu cu Valentina, consoarta mea, am scris studiul introductiv, notele și comentariile. Ediția aceasta a fost efectuată după toate manuscrisele latine cunoscute ale „*Descrierii* ...", două aflate la Sankt Petersburg - unul din timpul vieții învățatului nostru, altul din 1727, și al treilea manuscris pe care l-am identificat la Biblioteca Național Științifică din Odessa. Acest din urmă codice a fost pus masiv în circulație, datorită acestei traduceri a lui Dan Slușanschi, de pe care în 2006-2007 s-a făcut pentru prima dată o ediție critică, bilingvă, latino-română. Prin modesta mea contribuție, s-a mai efectuat o ediție, în latino-rusă, în 2011, la Petersburg, care numără circa o mie de pagini, când am colaborat cu un grup de savanți ruși, care s-au arătat interesați de această lucrare. Ediția a fost prezentată la târgul de carte de la Moscova, după care un anonim scria „că este o ediție monumentală, care va rămâne în timp". Deci, s-a făcut un efort imens pentru traducerea operelor lui Dimitrie Cantemir. Munca de traducere continuă și în prezent, atât la București, cât și în alte centre academice din Europa, încât suntem în așteptarea unor altor ediții de opere cantemiriene. Dar poate că și în anii viitori vom asista la descoperirea de noi opere cantemiriene. S-a făcut un efort de a include aceste traduceri, împreună cu variantele latine ale operelor lui Dimitrie Cantemir, într-o serie de opere fundamentale ale culturii românești, sub îngrijirea Academicianului Eugen Simion. Aceste ediții, foarte frumoase de altfel, care au apărut în ultima vreme, contribuie desigur la cunoașterea și punerea în valoare a moștenirii culturale, științifice și de alt conținut - ecleziastic, teologic, filosofic, geografic - a marelui nostru înaintaș, învățatul român Dimitrie Cantemir.

T.T.: *Puteți să ne împărtășiți câteva impresii sau concluzii generale referitoare la această manifestare științifică la care ați participat în aceste zile și ne-ați vorbit?*

A.E.: Acest an, 2023, precum am arătat, este un an aniversar în care noi, românii, ne amintim și ne reamintim numele lui Dimitrie Cantemir, Principele și mai ales omul de cultură, marele savant care, practic, ne-a propulsat în lume pe noi, românii, în Europa și întreaga lume, fiind o personalitate de talie europeană și universală. La Institutul de Studii Sud-Est Europene, ieri și astăzi, s-a derulat o frumoasă acțiune științifică, care s-a distanțat de festivismul tradițional, axându-se cu precădere pe valorificarea moștenirii, pe analiza operelor lui D. Cantemir, punerea lor în valoare, pe valențele științifice, culturale, educative și de altă natură ale moștenirii culturale, încât eu consider că, dintre manifestările științifice la care am avut onoarea să particip în acest an, aceasta constituie, după mine, una dintre cele mai frumoase și ample activități, manifestări, simpozioane, la care am fost prezent. De aceea, eu rămân cu cele mai plăcute impresii, atât pentru felul cum a fost organizată reuniunea academică la Institutul de Studii Sud-Est Europene, dedicată lui Cantemir, cât și despre cele prezentate - materialele, comunicările, dar și discuțiile care au avut loc pe marginea acestor rapoarte și comunicări. Desigur că aceasta face cinste Institutului de Studii Sud-Est Europene, cu care colaborez de mai mulți ani, și datorită acestui fapt am și acceptat propunerea direcției Institutului de a participa la această manifestare științifică de anvergură pe care o consider de prim rang în Anul Aniversar Cantemir.

T.T.: Domnule Academician, ce anume din biografia lui Dimitrie Cantemir vă preocupă în mod deosebit în ultima vreme: latura de creativitate științifică a savantului Dimitrie Cantemir, personalitatea sa ca om de stat sau ambele?

A.E.: Ambele laturi ale activității lui Dimitrie Cantemir mă preocupă deopotrivă. De exemplu: în ultima vreme, din nou și din nou, mi-am pus întrebarea - Totuși, de ce Dimitrie Cantemir în 1711 s-a decis să rupă relațiile cu Imperiul Otoman, deși Sultanul, Curtea Otomană, l-au propulsat în scaunul domnesc de la Iași, ca om de mare încredere, cu toate acestea el s-a decis să pună capăt relațiilor cu Sublima Poartă și să treacă de partea Țarului Petru I al Rusiei, care urma în curând să intre în război cu Imperiul Otoman. Or, Imperiul Rus, ca și cel Otoman, aveau interese în spațiul românesc și mai ales în cel al Țării Moldovei, unde de curând Dimitrie Cantemir devenise domn. Și, desigur, sunt interpretări diferite al acestor evenimente, fiind întoarse și pe o parte și pe alta. Din ce cauză Cantemir s-a hotărât să facă acest pas? Tatălui său, Constantin Cantemir, domn al Țării Moldovei, i s-a propus de mai multe ori - din partea polonilor, din partea habsburgilor - să treacă de partea acestora ca să elibereze Țara Moldovei, dar el nu a acceptat aceste colaborări, și a rămas în tabăra otomană. De ce Dimitrie Cantemir a întors brusc armele împotriva sultanului și n-a acceptat cursul politic al tatălui său? În această privință am găsit un lucru cu totul neașteptat chiar și pentru mine. Precum se știe, Principele a fost un om extraordinar de bine instruit și urmărea cu atenție mișcările politice de pe arena politică europeană de atunci, și mai ales în spațiul românesc. Noul principe moldovean considera, că are loc o schimbare radicală în corelația de forțe – descrește puterea Imperiului Otoman care suferise înfrângeri zdrobitoare din partea Imperiului Habsburgic. Totodată, Petru I obținuse o biruință strălucită asupra suedezilor la Poltava, eveniment care vorbea despre ascensiunea puterii rusești. Drept urmare, Dimitrie Cantemir avea de ales între habsburgi și Imperiul Țarist, de partea cui să treacă, scopul final fiind eliberarea patriei sale, Țara Moldovei. Dar aici au intervenit nu numai calculele politice. După mine, Dimitrie Cantemir a mai găsit un argument cu totul ieșit din comun în luarea deciziei. El fiind om deosebit de credincios, scriind și tratate teologice, și-a dat seama că pornind de la prezicerile Profetului Daniel din Vechiul Testament, care spunea că împărățiile, adică țările, au o anumită logică dictată ori venită din ceruri, de la bunul Dumnezeu, de așezare a lucrurilor în istoria omenească. De la Zidirea Lumii, împărățiile au

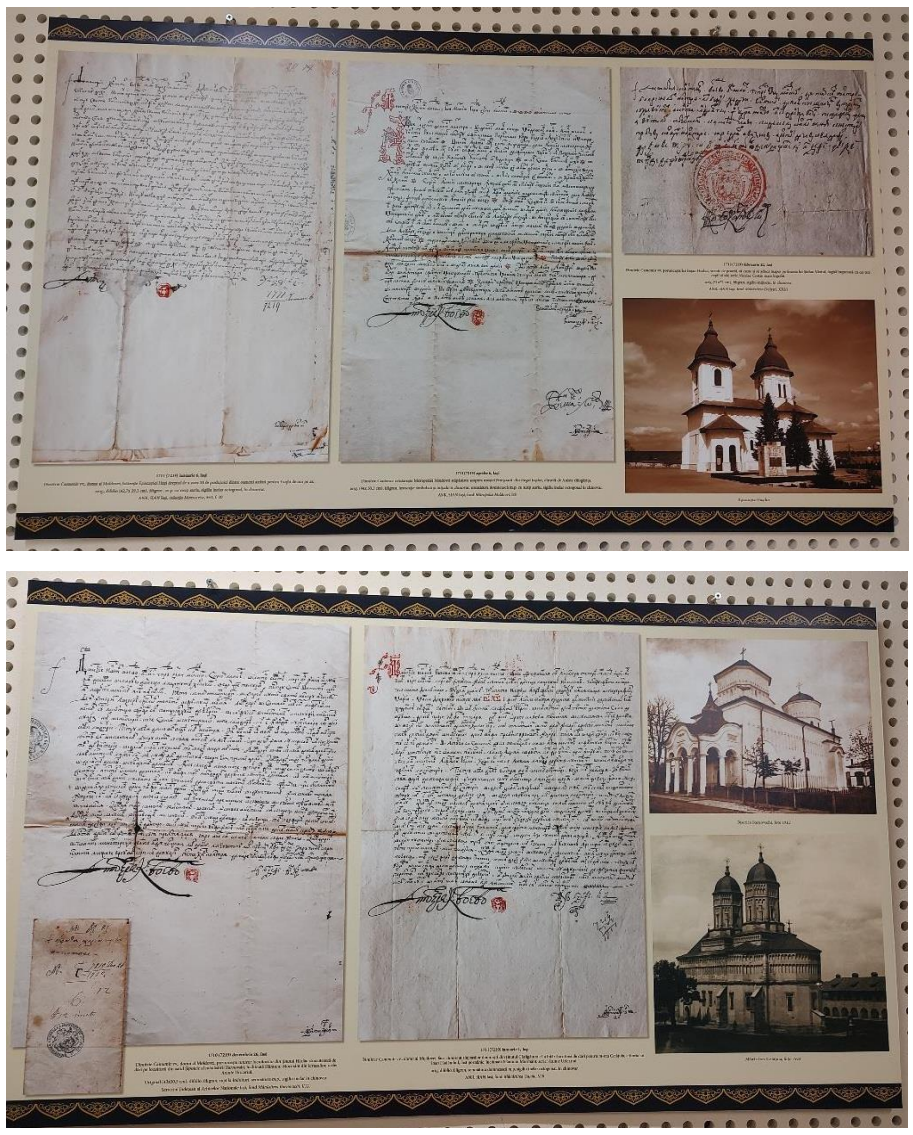

un curs al lor aparte: la început s-au înălțat împărățiile orientale, apoi au venit împărățiile de sud, cu Egiptul, apoi împărățiile occidentale, cu Roma antică și Imperiul Roman. Acum, conform predicțiilor profetului, vine rândul să ocupe locul, să preia ștafeta evoluției istorice, „vântul arctic", adică Imperiul Nordic care, în viziunea lui Dimitrie Cantemir, ar fi Rusia lui Petru cel Mare, cea mai mare putere ortodoxă de atunci. Și dacă bunul Dumnezeu așa a așezat lucrurile, înseamnă că așa trebuie să fie. Cantemir a calculat că a sosit momentul ca ștafeta istoriei să fie preluată de Imperiul Rus, de puterea nordică, și el ca domn nu are de ales decât să treacă de partea Țarului, și în felul acesta va izbândi și va elibera în sfârșit țara lui de stăpânirea otomană, care atârna de secole ca o mare povară pe umerii Principatului său. Această viziune Dimitrie Cantemir a expus-o în 1714 într-o operă aparte *Monarchiarum physica examinatio / O cercetare naturală a monarhiilor*. Conform acestei concepții vizionare, Imperiul Otoman urma să dispară în scurtă vreme ca o anomalie a istoriei, ca unul care nu se înscrie în acest ciclu al perindării împărățiilor pe arena evoluției firești a umanității, așa cum le-a așezat Dumnezeu. Dacă Imperiul Otoman trebuie să dispară, apoi în loc trebuie să se înalțe altă Împărăție, care să preia ștafeta istoriei. În consecință, Cantemir a hotărât că în primăvara și vara anului 1711 a sosit momentul hotărâtor pentru a scutura jugul otoman! Anume aceste considerente m-au determinat să consider că Dimitrie Cantemir a făcut calcule deosebit de riguroase atunci când a luat decizia de a rupe relațiile cu Imperiul Otoman și de a trece de partea unei puteri creștine.

T.T.: Puteți adresa un îndemn de încurajare celor care se vor încumeta să cunoască vasta operă a lui Cantemir? Ce le transmiteți acestora?

A.E.: Desigur că mai toți cercetătorii care s-au aplecat și se apleacă în continuare, în lumea românească și nu numai în lumea românească, asupra operei și activității lui Dimitrie Cantemir ca orientalist, ca romancier, ca om de cultură și așa mai departe, în Europa, în Rusia de mai înainte, dar și de astăzi, sunt oameni, ca să spun așa, din a treia generație. Ștafeta valorificării aproape că nu avem cui o transmite. De aceea, chem pe tineri să se aplece asupra operelor lui Dimitrie Cantemir, care nu sunt atât de complicate pentru a fi înțelese, dar și deosebit de interesante și captivante. Drept exemplu, pot arăta două, trei lucrări ale lui Dimitrie Cantemir: *Istoria Imperiului Otoman* este o lucrare deosebit de captivantă și scrisă într-un stil vioi, cu multe biografii, cu multe date și informații ieșite din comun; *Descrierea Moldovei* este fenomenal de frumoasă și interesantă, scrisă după modele occidentale; *Viața lui Constantin Cantemir*, tatăl său, este o adevărată biografie, care se citește foarte ușor, cu atâtea întâmplări interesante, și fericite și mai puțin fericite, încât ele pot deveni lecturi foarte frumoase și captivante pentru tânăra generație. Deci îndrăzniți, deschideți cartea lui Cantemir! Ea vi se va prezenta foarte interesantă și atrăgătoare.

Tanța TĂNĂSESCU, Andrei EȘANU și Valentina EȘANU

T.T.: Vă mulțumesc mult de tot pentru acest interviu, Domnule Academician, și permiteți-mi o ultimă întrebare. Ce ați simțit atunci când ați ajuns pe meleagurile de obârșie ale marelui domnitor moldovean, în județul Vaslui?

A.E.: Am fost pe meleagurile de baștină, fostul ținut Fălciu, astăzi Județul Vaslui, cu orașele Huși, Bârlad, Vaslui, cu satele de pe aceste meleaguri. Am fost și în comuna care se numește Dimitrie Cantemir, am celebrat o aniversare cu mai mulți ani în urmă la locul de baștină a lui Dimitrie Cantemir, în comuna Cantemir. Se spune că în satul Silișteni, de unde ar veni, a avut proprietăți Constantin Cantemir. Satul a dispărut dar au rămas alte urme. Pe locul unde cantemireștii - Constantin Cantemir și fiii săi - au pus umărul și au întemeiat o mănăstire, un schit, astăzi se înalță, și e frumoasă și primitoare, Mânăstirea Dimitrie Cantemir, unde recent, prin bunăvoința și efortul Părintelui Episcop de Huși, Ignatie, a fost organizată o frumoasă reuniune științifică, cu comunicări interesante, dedicate vieții și activității lui Dimitrie Cantemir. Desigur că m-au emoționat mult aceste activități, acțiuni. M-am întâlnit de altfel și cu oameni din partea locului - cu Părintele Episcop, cu oameni de cultură - încât pot spune că mi-a dat Dumnezeu să fiu fericit, într-un fel, că am călcat și eu pe aceste meleaguri de unde a pornit în viață Dimitrie Cantemir. Deși încă se mai discută și în prezent unde s-a născut Dimitrie Cantemir. Constantin Cantemir este de pe aceste meleaguri dar, spuneam mai în glumă-mai în serios, dacă Dimitrie Cantemir s-a născut prin 1673 sau 1674, pe atunci tatăl său era serdar, adică comandant militar la Orhei, în spațiul dintre Prut și Nistru, un târg vechi moldovenesc. Mă întreb: unde putea să fie familia sa dacă nu la Orhei? Poate că Dimitrie Cantemir să se fi născut chiar acolo. Cu atât mai mult, spuneam eu, continuând într-un fel această fantezie a mea, să ținem cont că la Orhei se înalță și durează până astăzi ctitoria lui Vasile Lupu, cu hramul Sfântul Dimitrie, Izvorâtor de Mir. Adică niște lucruri foarte interesante, care îmi trezesc multe emoții, încât gândul îmi aleargă iute pe meleagurile unde a călcat Cantemir, dar el a fost și în spațiu la est de Prut, i-a însoțit pe turci până la Soroca și înapoi, a povestit cu lux de amănunte niște lucruri din domnia tatălui său. Prin urmare, și la Iași, și la Huși, dar și la București și la Chișinău, Cantemir rămâne tot atât de interesant și actual și frumos, dar și ca mare figură a culturii și a științei românești dintotdeauna, figură de prim rang în cultura europeană și universală.

Stema din 1716 a lui Dimitrie Cantemir

(*Revista UZP, nr.32/2023)*

Dimitrie Cantemir
300
Expoziție foto-documentară
5 octombrie 2023
Vernisajul va avea loc
5 octombrie, ora 12
la Biblioteca Națională
a României

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Ordinul „Steaua României” conferit în 1893 unor prelați români

Cu ocazia zilei de 10 mai și în urma propunerii ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, precum și urmare a raportului lui Al. Lahovari, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 9201 din 15 mai 1893 (fig. 1-2)[1], regele Carol I a semnat în București, la 15 mai 1893, decretul nr. 2.004 (fig. 3)[2], prin care îi numea membri ai Ordinului „Steaua României” în gradul de Mare-Ofițer pe P. S. S. Ghenadie Enăceanul, Episcop al Râmnicului, pe P. S. S. Silvestru Bălănescu, Episcop al Hușilor și în gradul de Comandor (fig. 9-10)[3] pe P. S. S. Innochentie Moisiu, Episcop al Romanului. Prin același act normativ, decorația s-a mai conferit în gradul amintit mai înainte lui Grigorie G. Tocilescu, profesor la Universitatea din București și în gradul de Ofițer lui Michăilescu Ștefan C., inspector general al învățământului primar.

De asemenea, tot cu prilejul zilei de 10 mai, urmare a raportului nr. 9205 din 15 mai 1893[4], regele Carol I a semnat în București, la 15 mai 1893, decretul nr. 2.009 (fig. 7)[5], prin care îl numea membru al Ordinului „Steaua României” în gradul de Mare-Ofițer (fig. 11)[6] pe P. S. S. Innochentie Chițulescu, Episcop al Buzăului. Prin același decret au mai primit decorația și alte persoane, însă în gradele de Ofițer și de Cavaler.

Conform adeverințelor de primire a brevetelor de Mare-Ofițer sau de Comandor ai Ordinului „Steaua României”: Ghenadie Enăceanul s-a născut la 6 februarie 1837, în orașul Iași și își avea domiciliul în Râmnicu Vâlcea (fig. 4)[7]; Silvestru Bălănescu s-a născut la 16 iulie 1838, în cătunul Pângărăcior, comuna Pângărați, plasa Muntelui, județul Neamț și își avea domiciliul în Huși (fig. 5)[8]; Innochentie Moisiu s-a născut la 14 noiembrie 1832, în cătunul Cervicești, județul Botoșani și își avea domiciliul în Mitropolia din Capitală și la Roman (fig. 6)[9]; Innochentie Chițulescu s-a născut în 1819, în București și își avea domiciliul în Buzău (fig. 8)[10].

Apelând la faleristică[11], la heraldică[12] și la sigilografie[13], prezentăm descrierea decorației, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București și de pe site-ul: https://www.ordersandmedals.ro.

Ordinul „Steaua României” a fost instituit prin legea din 10 mai 1877 și avea scopul de a recompensa serviciile militare și civile aduse statului român[14]. Potrivit *Regulamentului Ordinului „Steaua României*” nr. 2001 din 6 august 1885[15]: „Decoratiunea *Steaua României* este o cruce cu smalț albastru, înconjurată de raze, purtând coroana regească. Centrul crucii este de smalț roșu, înconjurat cu ramuri de stejari verzi, având pe o parte vulturul cu deviza *IN FIDE SALUS*, iar pe cealaltă parte cifra regelui Carol I încoronată, totul aurit. Crucea, cu smalț albastru, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru Ofițeri, Comandori, Mari-Ofițeri și Mari-Cruci. Diametrul este de 40 milimetri pentru Cavaleri și Ofițeri și de 60 milimetri pentru Comandori și Mari-Ofițeri… Comandorii poartă decorațiunea la gât, legată de o cordea moarată roșie, cu marginile albastre, însă mai lată decât a ofițerilor și cavalerilor. Marii-Ofițeri poartă pe partea stângă a pieptului o placă sau stea cu opt raze îndoite, diamantate, peste tot de argint, cu un diametru de 90 milimetri. Pe stea se află crucea întocmai ca la celelalte grade, având vulturul în centru cu deviza *IN FIDE SALUS*. În afară de aceasta, ei poartă la gât și crucea de comandor”[16].

Fig.11 Ordinul „Steaua României”, placa de Mare-Ofițer (avers).

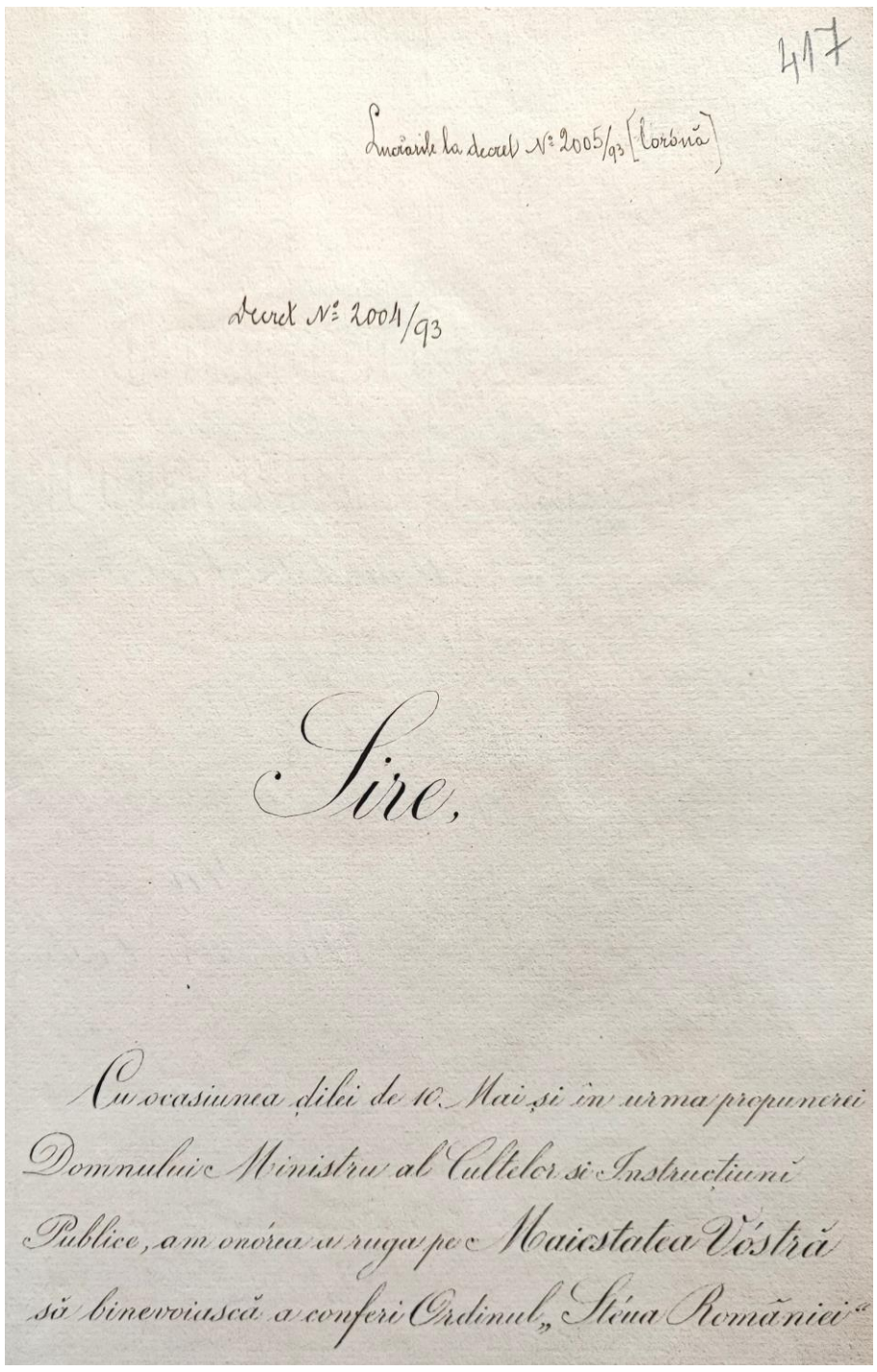

Lucrările la decret Nr 2005/93 [Coroană]

417

Decret Nr 2001/93

Sire,

Cu ocasiunea ḍilei de 10 Mai și în urma propunerei Domnului Ministru al Cultelor și Instrucțiunei Publice, am onórea a ruga pe Maiestatea Vóstră să binevoiască a conferi Ordinul „Stéua României"

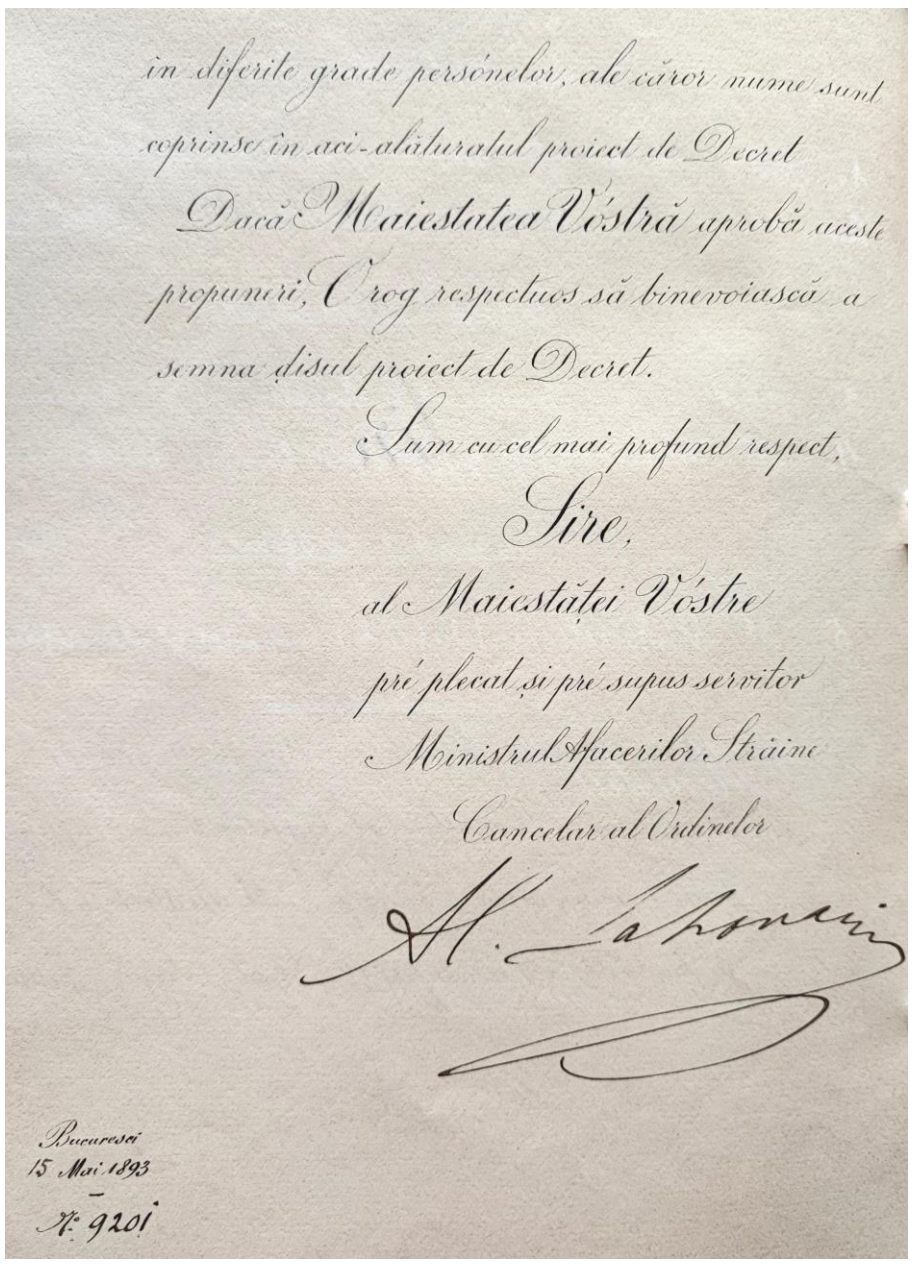

în diferite grade persónelor, ale căror nume sunt coprinse în aci-alăturatul proiect de Decret

Dacă Maiestatea Vóstră aprobă aceste propuneri, Vă rog respectuos să binevoiască a semna ḍisul proiect de Decret.

Sum cu cel mai profund respect,

Sire,

al Maiestății Vóstre

pré plecat și pré supus servitor

Ministrul Afacerilor Străine

Cancelar al Ordinelor

Al. Lahovari

Bucuresci
15 Mai 1893
—
Nr. 9201

Fig. 1-2. Raportul lui Al. Lahovari, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 9201 din 15 mai 1893 (recto și verso).

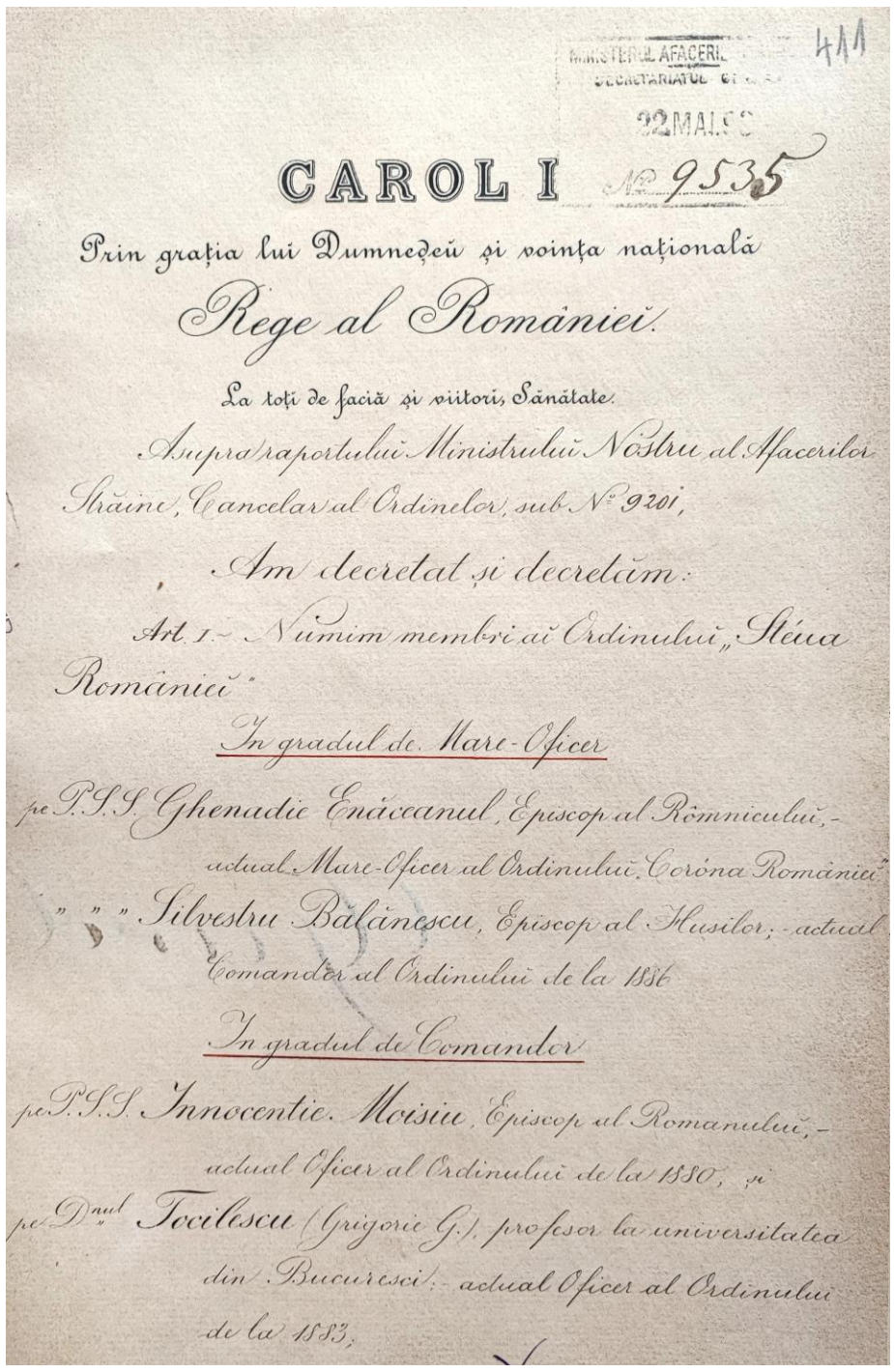

411

MINISTERUL AFACERILOR
SECRETARIATUL
22 MAIU

CAROL I № 9535

Prin graţia lui Dumnedeŭ şi voinţa naţională

Rege al României.

La toţi de faciă şi viitori, Sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru al Afacerilor Străine, Cancelar al Ordinelor, sub № 9201,

Am decretat şi decretăm:

Art. 1.- Numim membri ai Ordinului „Stéua României"

In gradul de Mare-Ofícer

pe P.S.S. Ghenadie Enăceanul, Episcop al Rîmnicului,- actual Mare-Ofícer al Ordinului „Coróna României"

„ „ „ Silvestru Bălănescu, Episcop al Hușilor,- actual Comandor al Ordinului de la 1886

In gradul de Comandor

pe P.S.S. Innocentie Moisiu, Episcop al Romanului,- actual Ofícer al Ordinului de la 1880, și

pe Dnul Tocilescu (Grigorie G.), profesor la universitatea din Bucuresci,- actual Ofícer al Ordinului de la 1883,

Fig. 3. Decretul regal nr. 2.004 din 15 mai 1893 (prima pagină).

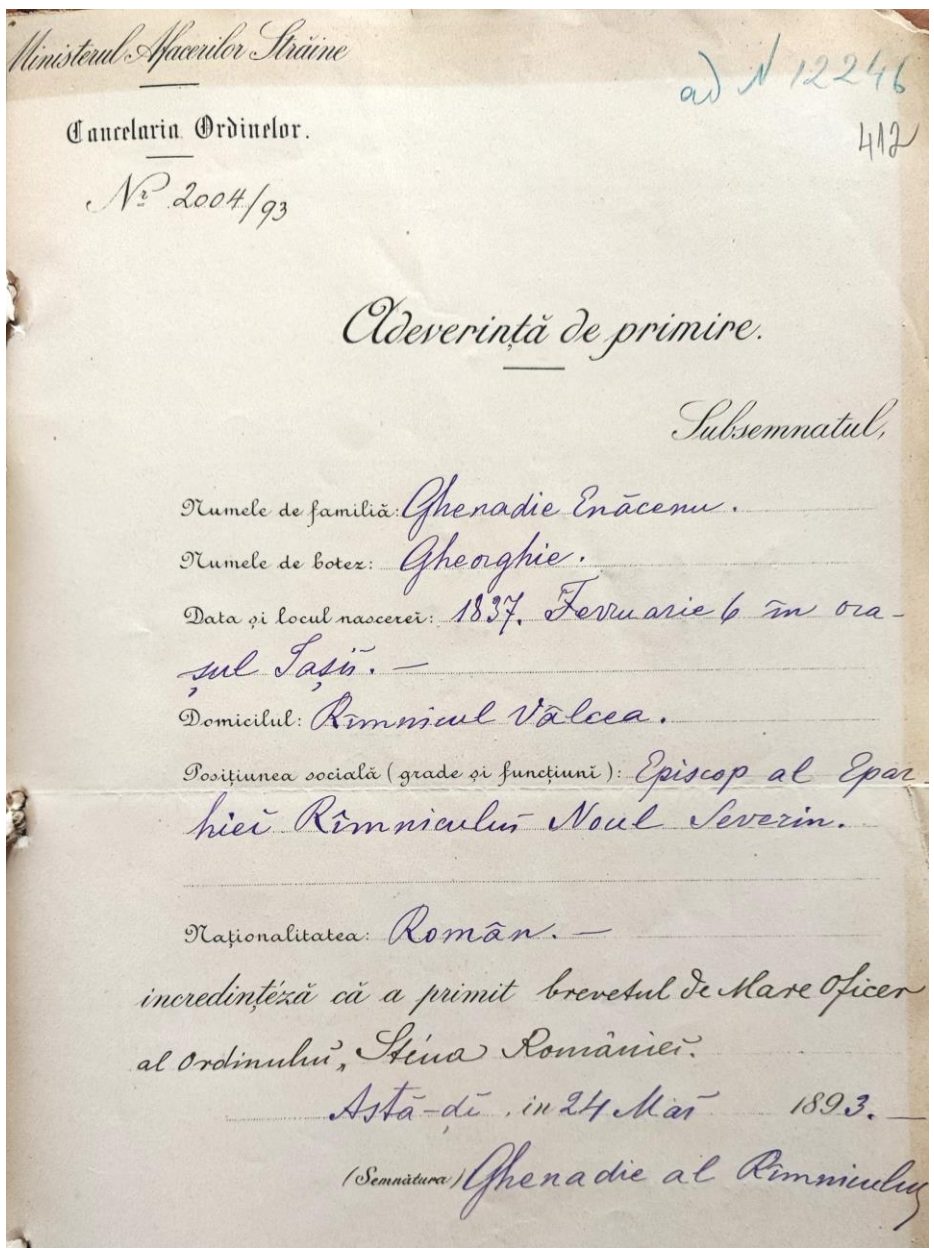

Ministerul Afacerilor Străine

Cancelaria Ordinelor.

№ 2004/93

ad № 12246

412

Adeverință de primire.

Subsemnatul,

Numele de familiă: Ghenadie Enăceanu.

Numele de botez: Gheorghie.

Data și locul nascerei: 1837, Fevruarie 6 în orașul Iași. —

Domicilul: Rîmnicul Vâlcea.

Posițiunea socială (grade și funcțiuni): Episcop al Eparhiei Rîmnicului Noul Severin.

Naționalitatea: Român. —

încredințéză că a primit brevetul de Mare Ofícer al Ordinului „Stéua României".

Astă-ḍi, în 24 Maĭ 1893. —

(Semnătura) Ghenadie al Rîmnicului

Fig. 4. Adeverința lui Ghenadie Enăceanul de primire a brevetului de Mare-Ofițer al Ordinului „Steaua României", semnată în 24 mai 1893.

Ministerul Afacerilor Străine

Cancelaria Ordinelor.

Nr 2004/93

ad 12246

413

Adeverință de primire.

Subsemnatul,

Numele de familiă: Balanescu

Numele de botez: Simion, iar monahism Silvestru

Data și locul nașcerei: 1838 Iulie 16, în cătunul Șangărăiei Com. Șangărăți, Plasa Muntelui, jud Némțu

Domicilul: Huși

Poziținea socială (grade și funcțiuni): Episcop Eparchiei Hușilor

Naționalitatea: Român

încredințéză că a primit brevetul de Mare-Ofícer al Ordinului Steaua României.

, în 25 Mai 1893

(Semnătura) † Silvestru Bolănescu Episcop Hușilaș

Fig. 5. Adeverința lui Silvestru Bălănescu de primire a brevetului de Mare-Ofițer al Ordinului „Steaua României”, semnată în 25 mai 1893.

MINISTERUL AFACERILOR STRAINE
SECRETARIATUL GENERAL
5-JUN.93
Nr. 10706

CAROL I

Prin grația lui Dumnedeŭ și voința națională

Rege al României.

La toți de față și viitori, Sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru al Afacerilor Străine, Cancelar al Ordinelor, sub Nr. 9205

Am decretat și decretăm:

Art. 1. – Numim membri ai Ordinului „Steaua României”

In gradul de Mare Ofícer

pe P. S. S. Archireul Innocentie Khitzulescu, Episcop al Buzĕului, – actual Comandor al Ordinului de la 1878,

In gradul de Ofícer

pe D-niĭ Diamandi (Ion), senator, – actual Cavaler al Ordinului de la 1878

Florior (Emanuil G.), senator, – actual Cavaler al Ordinului de la 1890

Fig. 7. Decretul regal nr. 2.009 din 15 mai 1893 (prima pagină).

Ministerul Afacerilor Străine

Cancelaria Ordinelor.

Nr 2004/93

ad 12246

414

Adeverință de primire.

Subsemnatul,

Numele de familiă: Innocentie Moisiu Episcop Romanului

Numele de botez:

Data și locul nașcerei: Județul Botoșani, în anul 1832 Noembrie 14, în Cătunul Gorniceștie.

Domicilul: În Mitropolia din Cap. și la Roman

Poziținea socială (grade și funcțiuni): Fost profesor și Director de Seminariŭ 26 ani; fost Vicar Mitropoliei Ungro-Vlachieĭ 15 ani.

Naționalitatea: Român, fiiŭ de Preot.

încredințéză că a primit brevetul de Comandor al Ordinului „Steaua României.”

, în 20 Maiŭ 1893.

(Semnătura) † Innocentie Episcop Romanului

Fig. 6. Adeverința lui Innochentie Moisiu de primire a brevetului de Comandor al Ordinului „Steaua României”, semnată în 20 mai 1893.

Ministerul Afacerilor Străine

Cancelaria Ordinelor.

Nr 2009/93

Adeverință de primire.

Subsemnatul,

Numele de familiă: Kițulescu

Numele de botez: Innocentie

Data și locul nașcerei: 1819 Bucurescĭ

Domicilul: Buzeŭ

Poziținea socială (grade și funcțiuni): Episcopŭ

Naționalitatea: Românŭ

încredințéză că a primit brevetul de Mare Ofícer al Ordinului „Steaua României”

, în 6. Iunie 1893

(Semnătura) † Innocentie Buzeŭ

Fig. 8. Adeverința lui Innochentie Chițulescu de primire a brevetului de Mare-Ofițer al Ordinului „Steaua României”, semnată în 6 iunie 1893.

Fig. 9-10. Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor (avers și revers).

[1] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 48 bis/1893.
[2] *Ibidem*.
[3] Imaginile decorației au fost preluate de pe site-ul: https://www.ordersandmedals.ro.
[4] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 49/1893.
[5] *Ibidem*.
[6] Imaginea decorației a fost preluată de pe site-ul: https://www.ordersandmedals.ro.
[7] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 48 bis/1893.
[8] *Ibidem*.
[9] *Ibidem*.
[10] *Ibidem*, dosar nr. 49/1893.
[11] Faleristica = disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul decorațiilor (ordine, cruci, medalii și semne onorifice); Dorel Bahrin, *Sistemul decorațiilor militare – 2000. Sistemul național de decorații*, Editura Economică, București, 2005, pp. 11-12.
[12] Heraldica = disciplina auxiliară a istoriei care studiază stemele, blazoanele etc.; Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, 2000, p. 422.
[13] Sigilografia = disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul sigiliilor și matricelor sigilare. Franceză la origine, această disciplină nu a întârziat să se extindă în toată Europa, pretutindeni unde, încă din Evul Mediu, se impunea obiceiul de a valida documentele cu sigiliu; Jean-Luc Chassel, „Les sceaux dans l'Histoire, l'Histoire dans les sceaux”, în *Les sceaux, sources de l'histoire médiévale en Champagne. Actes des tables rondes de la Société française d'héraldique et de sigillographie (Troyes, 2003-Reims, 2004)* sous la direction de Jean-Luc Chassel, Paris, Société française d'héraldique et de sigillographie, 2007, p. 9.
[14] Legea nr. 1.108 din 10 mai 1877, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 (24) mai 1877, pp. 3159-3160.
[15] Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 103 din 10 / 22 august 1885, pp. 2098-2099.
[16] P. V. Năsturel, *Medaliile și decorațiunile române. Descrierea și portul lor de către civili, militari, clerici, magistrați și doamne*, București, Tipo-Litografia Societății „Tiparul”, 1901, pp. 11-14; N. T. Ionescu, *Decorațiunile române – ordine, cruci și medalii*, Editura și Institutul de Arte Grafice C. Speter, București, 1915, pl. II; *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente*, autori: Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu, C. Tâmpeanu, Imprimeria Statului, București, 1927, pp. 25-46; I. G. F. Cricoveanu, *Codul decorațiunilor și al medaliilor conținând legile, regulamentele și decretele relative la crearea decorațiunilor și a medaliilor de la 1860 și până azi*, tomul VI, ediție revăzută și completată, Giurgiu, Tipografia „Ulpiu Stanculescu”, 1928, pp. 66-90; Ștefan Catone, Neculae Șerbănescu, Dumitrașcu Bedivan, *România: decorații 1859-1991*, Cover, București, 1992, p. 17; Tudor Alexandru Martin, Katiușa Pârvan, Cătălina Opaschi, *Onoarea națiunilor (II). Ordine și decorații românești din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2016, pp. 42-52; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, pp. 5-9; idem, *Distincții conferite clerului român în 1918*, în „Analele Aradului”, anul IV, nr. 4, 2018, Supliment: *100 de ani de la Marea Unire*, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, pp. 337-339; idem, *Decorație conferită episcopului Buzăului în 1919*, în „Analele Buzăului”, XI, Buzău, 2019, pp. 145-151; idem, *Decorații conferite clerului român (1916-1919) / Decorations awarded to the Romanian clergy (1916-1919)*, Edit Moroșan, București, 2019, pp. 15-18; idem, *Decorații conferite personalului polițienesc în perioada 1917-1919 / Decorations awarded to the Police staff between 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 14-18; idem, *Decorații conferite unor jandarmi români în anul 1918*, în „Jandarmeria Română”, nr. 48, septembrie 2019, pp. 73-74; idem, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1916-1917*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 16-18, 19, 24; idem, *Decorații primite de jandarmii români (1916-1920) / Decorations received by the Romanian gendarmes (1916-1920)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2020, pp. 17-21; idem, *Decorații conferite clerului român în 1920*, în *Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 672-674, 678; idem, *Distincții onorifice conferite agenților de siguranță și polițiștilor români în 1920*, în *Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 662-665; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit unui maior din Corpul de Jandarmi (1920)*, în „Jandarmeria Română”, numărul 56, septembrie 2021, p. 73; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 206, martie 2022, p. 36; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului județului Mușcel (1887)*, în „Suflet Mușcelean”, anul III, nr. 5, martie MMXXII, p. 10; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit comandantului Corpului I Armată, la Craiova (1923)*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 9, 2021, Editura SITECH, Craiova, 2021, pp. 212-215; idem, *Arădeni decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României (1922)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, coordonatori: Doru Sinaci, Sorin Bulboacă, vol. XVII, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2022, pp. 147-172; idem, *Decorație conferită vicepreședintelui Societății Invalizilor de Război din Turnu-Severin (1923)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 371, 21 iunie 2022, p. 4; idem, *Decorații conferite în 1922 unor funcționari și unor lucrători de la Monitorul Oficial și Imprimeria Statului*, în *Monitorul Oficial,190 de ani de la apariție*, București, Monitorul Oficial R.A., 2022, pp. 27-39; idem, *Decorații decernate preoților români în 1920*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul VII, nr. 1 (7), 2020, pp. 12-17; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1902 unui căpitan din Regimentul 3 Dâmbovița № 22*, https://chindiamedia.ro/general/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1902-unui-capitan-din-regimentul-3-dambovita-№-22/; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1902 unui maior din regimentul 1 Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 388, 22 noiembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava”. Studia Historica, XXVII, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 249-258; idem, *Ziariști decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României*, în „UZP”, nr. 28, 2022, pp. 38-39; idem, *Decorație acordată unui subșef de Stat Major al Comandamentului Corpului de Jandarmi (1922)*, în „Jandarmeria Română”, nr. 59, iunie 2022, pp. 34-35; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1913 unui membru în Consiliul Județean Dâmbovița*, pe https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1913-unui-membru-in-consiliul-judetean-dambovita/; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui avocat din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 402, 7 martie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 unui avocat din Târgoviște și unui revizor școlar din județul Dâmbovița*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1922-unui-avocat-din-targoviste-si-unui-revizor-scolar-din-judetul-dambovita/; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prefectului județului Ialomița*, în „Helis”, anul XXI, nr. 4-5-6 (237-238-239), aprilie-mai-iunie 2023, Editor Asociația culturală Helis, p. 24; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1912 lui Ion Mitilineu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 81, mai-iunie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1913 unui maior din Târgoviște*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1913-unui-maior-din-targoviste/; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui consilier agricol, directorului Fabricii de zahăr din Giurgiu și unui fost consilier județean din comuna Gălățeni, județul Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVII, nr. 5-6 (266-267), mai-iunie 2023, p. 29; idem, *Decorații conferite preoțimii române în perioada 1916-1921*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2023, pp. 20-22; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prim-președintelui Curții de Apel din Galați*, în „Pro Lege”, nr. 2/2023, pp. 210-215; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Augustin Mureșan, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1918-1919 / Honorific distinctions awarded to Romanian frontier guards between 1918 and 1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne / Edit Moroșan, București, 2018, pp. 17-18.

Ion ANDREIȚĂ, pălmaș cu condeiul

Cânta la Genova o vioară

…Mă aflu într-o barcă, în fața orășelului-stațiune Nervi, doi pași mai jos de bine cunoscutul oraș-port Genova, locul de baștină al marelui navigator-explorator Cristofor Columb. Dar nu într-acolo pleacă gândul meu. Eu privesc spre țărmul din fața mea, la clădirile pastelate ale răsfățatei de Dumnezeu localități Nervi, pe ale cărei dealuri ocrotitor-înconjurătoare, portocalii cu fructele coapte par niște candelabre uriașe cu toate luminile aprinse. Marea Tireniană își leagănă blând valurile, care mă predispun la visare cu ochii deschiși… Iată, din pânza vremii se țese contur de tânăr: înalt, frumos, cu o vioară sub braț. Este domnul Ciprian Porumbescu; pare a veni spre mine, dar, ca într-un tunel al timpului, cineva îl trage înapoi. Imaginile se devălmășesc, și-n caleidoscopul privirii revăd același tânăr răsturnând tot dorul pe arcușul viorii, în mijlocul unei mulțimi maiestuoase, în care-i recunosc pe Eminescu, Kogălniceanu, Slavici. Și-mi amintesc: trebuie să fie în acea zi neuitată de august 1871, când, amânată cu doi ani, se sărbătoreau cei 400 de ani de la târnosirea mânăstirii Putna, cea mai de seamă ctitorie a lui Ștefan cel Mare (aici își are și mormântul) pentru care Mihai Eminescu avea să scrie nemuritoarea poezie „Doina”. Și parcă aud, pe vuietul de valuri, un glas venit de departe: „Tată, acum pot să mor, căci am cântat la întreaga Dacie!”. Este glasul celui care avea să compună, mai târziu, inconfundabilele cântece: „Altarul Mânăstirii Putna”, „Imnul lui Ștefan cel Mare”, „După un veac de suferințe”, „Cântecul Tricolorului”, „Imnul Unirii” („Pe-al nostru steag”) „Cântecul Gintei Latine”.

x

…Imaginile se devălmășesc din nou – și-l întâlnesc pe tânărul Ciprian la Cernăuți, la Facultate, pe băncile Filosofiei și ale Teologiei, credință căreia i-a închinat, de asemenea, câteva la fel de inconfundabile cântece: „Tatăl nostru”, „Adusu-mi-am aminte”. Cernăuți – perioadă de maxime acumulări, dar și de zdruncinare a sănătății, ca urmare a celor trei luni de închisoare, învinuit – ca membru (apoi lider) al Societății studențești „Arboroasa” (vechea denumire a Bucovinei) – de complot împotriva stăpânirii austro-ungare. Stăpânire care a și refuzat să-i mai acorde bursa promisă, pentru a-și continua studiile la Viena. Ceea ce nu-l împiedică, totuși – ca și pe Eminescu, cu zece ani mai devreme – să ajungă în acel centru european al culturii, prin efortul financiar al părinților. La Viena – ca și Mihai Eminescu – Ciprian Porumbescu activează în Asociația studențimii „România Jună”, compunând (și editând) o „Colecție de cântece speciale pentru studenții români”. Urmează cursurile Facultății de Filozofie, secția Istorie, dar și Conservatorul, în clasa marelui compozitor Anton Bruchner, studiind armonia, pianul și arta dirijoratului.

Tot ca Eminescu, nu izbutește să stea prea mult la Viena: numai doi ani. Se întoarce în țară, în 1881, unde i se oferă o catedră de profesor de muzică și dirijor al Corului Bisericii „Sfântul Nicolae” din Scheii Brașovului, precum și al „Reuniunii Române de Gimnastică și Cântări”. Petrece la Brașov doi ani de rodnice împliniri artistice. Acum – și aici – compune opereta „Crai nou” (pe un text de Vasile Alecsandri) punând astfel bazele teatrului liric în țara noastră.

În total, Ciprian Porumbescu a creat în jur de 300 de compoziții, între care: 50 religioase, 70 de coruri, trei operete. Iar ca o nestemată, montată în această diademă de sunete: celebra „Baladă pentru vioară”.

Ion ANDREIȚĂ

Din această perioadă brașoveană, prietenul săi bucovinean N. Petra Petrescu și-l amintește ca fiind „de statură foarte înaltă (cel mai înalt din Brașov) zvelt, păr castaniu… Era de un temperament vesel, glumeț, avea o conversație simpatică și prea bun la inimă”. Dar și: „De pe atunci se putea observa pe fața lui imprimată expresiunea suferințelor fizice și a cugetării profunde”.

x

…Și din nou imaginile se amestecă, se rostogolesc – și în caleidoscopul privirii zăresc silueta lui Ciprian îndepărtându-se de mine. Nu-l văd deslușit; este departe, ca un bob de amintire. E toamnă adâncă, și de sub pelerina cu glugă scapără doi ochi melancolici, negri și adânci. Iată-l la Trieste, coborând în ploaia unui noiembrie al anului 1882. Îl descifrez, în continuare, cu ajutorul unor însemnări datorate ilustrului italienist George Lăzărescu. De la Trieste alunecă spre Veneția – orașul lagunar care, ca și pe Eminescu, nu-l încântă: „Veneția a făcut asupra mea o impresie rea – avea să scrie el tatălui. Gondolele negre… Străzile construite numai pentru pietoni, întrucât aici nu se văd cai și trăsuri, sunt înguste și întunecoase”… În schimb, Milano: „E așa de drăguț, ca scos din cutir, curat și frumos. Aș putea compara cel mai bine Milano cu o fată frumoasă și tânără, în toaletă de bal; pe frunte are diademă de briliante, făcută din briliante de mare preț – acesta e Domul – și la gât un colan la fel – e Galeria Vittorio Emanuelle. (…) „Cât privește Genova – avea să scrie, în continuarea călătoriei – este unul din cele mai mari porturi din lume; sute de vase sunt ancorate în port. Orașul însuși este o construcție pitorească, el se ridică din golful mării ca un amfiteatru”. În sfârșit, punctul final al călătoriei, localitatea Nervi: „Este un loc care numai însuși Dumnezeu într-un duh bun l-a putut crea, plin de frumusețe și de plăcere drăgălașă de natură, imediat lângă malurile mării, înconjurat din toate părțile de dealuri înalte, sădite cu portocali, lămâi și măslini, scutit de orice vânt, cu o climă caldă, plăcută, un loc care nu exagerez dacă-l numesc picior de „rai”…” – încheind optimist: „Am venit aici să-mi recâștig pierduta-mi sănătate și sper că, după auspiciile care mi se arată, s-o și regăsesc”.

x

S-a instalat la hotelul „Victoria”; „Fereastra salonașului meu e spre mare. Toată ziua am soare, iar marea o văd necontenit, ba chiar și din pat”.

O zi-eveniment: 12 decembrie 1882 – ziua în care primește de-acasă cel mai scump dar: „micuța și draga mea vioară”, pe care, într-o clipă de exuberanță, o numește „mireasa mea”.

Se face și aici, la Nervi, repede cunoscut și apreciat: „Cu prietenul meu vienez Weissmandl aranjăm adevărate concerte. Lumea din pension, când simte că am început să cântăm, iese ca ciupercile din toate colțurile și ungherele și ascultă ca la Dumnezeu, apoi aplaudă ca nebunii”.

Ca un înțelept avea să aplaude însuși marele compozitor Giuseppe Verdi, care aflase de la compozitorul Arrigo Boita (autorul operei „Mefisto și Nero”) și de la poetul Marco Sala despre existența, în apropiere, a lui Ciprian Porumbescu – și-l invitase să-i facă o vizită la Genova. Transcriu acest important moment din chiar „Jurnalul” lui Ciprian: „Boita și Sala mă așteptau lângă hotel. Haidem, zise cel dintâi, vesel. Ne-am dus la mare, unde aștepta o barcă, în care am trecut pe o scândură. În două ore am fost la Genova, de unde cu o birjă am ajuns în curând la vila lui Verdi… Încă slab, el ședea în salon într-un fotoliu și de departe îmi zise, în limba franțuzească: „Iartă-mă, domnule și june amice, că nu mă scol, sunt încă puțin bolnav, dar foarte mă bucur”. Și întinzându-mi amândouă mâinile, se uită lung la mine, apoi zise cu o bucurie vădită: „Ah, tip romantic, mă bucur foarte mult! Am auzit aseară de la dumnealor, și foarte mult mă bucur”. Un fecior ni dete și nouă fotoliuri, iar Verdi, cu ochii ațintiți la mine, mă întrebă mai întâi de unde sunt, ce slujbă am, ce boală m-a adus încoace și altele. Apoi mă întrebă despre români, despre aflarea lor în toate părțile, pe unde locuiesc și, în sfârșit, despre muzica lor. Răspunzându-i la toate, el mă întrebă din ce instrument cânt. I-am răspuns că din vioară și din clavir. „Oh, zise Verdi, cântecele romantice, după firea lor, pe vioară se potrivesc. Fii bun, te rog, acolo pe pian e și o vioară, cântă un cântec românesc, să-l aud”. Eram, se înțelege, nu numai mișcat, văzându-mă înaintea unui Verdi, dar să și cânt înaintea lui, pare că nu mă simțeam în putere. El, cum se vede, pricepe sfiala mea și zise servitorului ce sta la ușă: „ah, apă, dulceți!”. După ce m-am mai împrospătat și am prins curaj, am cântat Doina. M-am uitat de câteva ori la bătrânul maestru și l-am văzut cu ochii țintiți asupra mea. Când am sfârșit de cântat, el a zis către Boito: „Mare lucru, cântecul acesta nu mi-i cunoscut, da toată gama lui o simțesc și o pricep”. Eu am pășit spre dânsul. El iar mi-a întins mâinile și, strângându-le pe ale mele, îmi zice, cu sufletul mișcat: „Da, frați ne suntem. Atestatul că ne suntem frați vi l-am auzit acuma”.

x

În schimb, boala nu va ține cont de sentimente, de voințe, de valori. Ea se insinuează înșelător – și atacă necruțător. Ciprian scrie surorii sale: „Cu sănătatea o duc rău. Sunt bolnav, am febră și tușesc, tușesc groaznic… uneori chiar cu sânge. Medicul vine zilnic și mă consolează, că nu e ceva deosebit, eu să stau liniștit, totul va merge bine”.

Dar consolarea nu ajută, iar medicul este nevoit să-i interzică efortul de-a mai cânta la vioară și de-a mai purta (scrie) corespondență. Sunt semne clare de reîntoarcere acasă. Scop pentru care primește și bani din patrie. Cu riscul de a nu-i mai rămâne nici de tren – și în pofida bolii ce se agrava – se hotărăște să facă, totuși, o călătorie de câteva zile la Roma și alte orașe, care l-au fermecat. Și despre care îi scrie surorii sale: „Prea scumpa mea soră, sunt prea fericit ca să nu comunic și ultima veste despre fericirea mea. Astăzi este a treia zi pe care o petrec la Roma – și am văzut deja așa de multe, că aș putea să mă culc liniștit și să mor… Spre a-ți scrie ceva din frumoasa mea călătorie la Roma, mi-ar trebui coli întregi și încă nu ți-aș putea descrie frumusețile dumnezeiești ale eternei cetăți, antichitățile romane, operele de artă, antice și moderne”.

La Florența, operele de artă „aș spune aproape că te vrăjesc. Privindu-le, ți se încălzește inima și înmoaie sufletul, plângi chiar. Roma, din contră, produce un efect copleșitor prin măreția ei maiestuoasă”.

După această călătorie, Ciprian Porumbescu scria – aș zice – testamentar: „Eu mi-am făcut ultimul tribut ce eram dator Italiei, am fost și am admirat Florența, Pisa, Roma. Ultimul tribut, dar și ultimul crăițar s-a dus. Poate că mă vei ținea de ușor de minte că, fără să mă cuget la viitor, am făcut călătoria aceasta atât de scumpă, în loc să cruț banii și să-i întrebuințez pentru călătoria întoarcerii mele. Dar de altă parte, îți spun că de știam că trebuie să mă întorc acasă fără să văd Roma, îmi vindeam și pantalonii de pe urmă, numai să-mi ajung dorința acesta, de care am visat toată viața mea”.

x

În ziua de 28 februarie 1883 – după trei luni în Italia, încercând să atenueze efectele celorlalte trei luni, de închisoare – Ciprian Porumbescu ajunge acasă, la Stupca. A supraviețuit până în vară, când, pe 6 iunie, purtat într-un car cu boi, a fost înmormântat în cimitirul satului. Pe crucea de la căpătâiul veșniciei sale sunt înscrise următoarele versuri – și notele muzicale aferente:

„*Iar când, fraților, m-oi duce*
De la voi și-o fi să mor,
Pe mormânt atunci să-mi puneți
Mândrul nostru Tricolor”.

În casa-muzeu de la Stupca se păstrează, alături de alte obiecte valoroase, alături de vechiul pian părintesc, tânăra vioară a lui Ciprian, „mireasa” lui rămasă în vecie neconsolată.

x

…Dar să revenim în Italia, la Nervi, aici unde continui să meditez; în barca aceasta, aidoma celei care-l duse pe Ciprian Porumbescu la Genova lui Giuseppe Verdi – barcă ce se zbuciumă pe valuri, priponită de un coral imaginar.

Privesc încă o dată Hotelul „Victoria”, caut odaia în care a stat fermecătorul romantic, trăiesc chiar sentimentul că cineva îmi face cu mâna de la o fereastră – și mă întreb, întrebându-vă: Oare, nu ar merita marele compozitor o placă omagială pe zidul acestui hotel?

GALA PREMIILOR UNIUNII ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI DIN ROMÂNIA
Ediția 2023

Sărbătorirea valorilor și performanței jurnalismului profesionist

Așteptată în fiecare an cu emoție, Gala Premiilor Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, eveniment tradițional în breasla jurnalismului românesc, a pus sub lumina reflectoarelor și în cadrul ediției 2023 - „Împreună pentru pace” – câteva din cele mai valoroase contribuții jurnalistice ale colegilor noștri, fiind premiate personalități remarcabile dar și instituții.

Scena amfiteatrului Universității Ecologice din București a găzduit, la data de 27 noiembrie 2023, ceremonia de decernare a premiilor omagiale oferite unor remarcabili jurnaliști, precum și unor instituții care au contribuit la promovarea ziaristicii contemporane.

Nominalizăm în continuare pe laureații acestei Gale: Tudor Barbu, Pavel Constantin, Mircea Mitrofan, Neculai C. Muscalu, Simona Mihuțiu, Dan Constantin Mireanu, Eveline Păuna, Bogdan Chirieac, Ruxandra Săraru, Daniela Șontică, Șerban Cartiș, Laurențiu Rădulescu și Costi Pahonțu, precum și două instituții care au susținut dinamic și constant presa în anul 2023 – Comisia Națională a României pentru UNESCO și Muzeul Național al Literaturii Române. Sofiei Șincan și lui Adrian Vasilescu le-au fost acordate Premii „Opera Omnia”.

Pe scenă au fost prezenți cunoscuți gazetari, care au rostit succinte și pline de conținut Laudatio, punând în valoare contribuția laureaților la strălucirea profesiei de jurnalist: Sorin Stanciu, Lavinia Șandru, Sergiu Fărcășanu, Monica Ghiurco, Marian Nencescu, Ovidiu Zanfir, Daniela Zeca-Buzura, Sorin Freciu, Mădălina Corina Diaconu, Dan Constantin, Maria Țoghină, Adrian Ursu.

Semnificația Galei a fost evidențiată de către Președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Domnul Sorin Stanciu, în avanpremiera acestui eveniment: „Gala Premiilor UZPR este o ocazie pentru Uniune de a evidenția cele mai valoroase contribuții la peisajul mass-media pe care le-au adus colegii noștri de breaslă pe parcursul anului care se încheie. Mai ales în aceste timpuri complicate, presa este mai importantă ca oricând, iar jurnaliștii continuă să fie cele mai avizate surse de informare a publicului. Premiile noastre din acest an vor reflecta activitatea de excepție a

colegilor noștri, Uniunea aducând un omagiu, în acest fel, curajului, determinării și inepuizabilei energii cu care jurnaliștii se pun în slujba oamenilor în fiecare zi”.

Sorin STANCIU, Președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniștidin România

Gala a debutat cu tradiționalul imn al jurnaliștilor, după care Președintele UZPR, Sorin Stanciu, a vorbit despre acest eveniment și despre Uniune în general. Cuvântul „împreună’’ este cel care definește activitatea UZPR, pentru că, să nu uităm, „Împreună scriem istoria clipei”. Cum tot mai mulți tineri se alătură Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, anul acesta, spre deosebire de alți ani, prezentatorii acestei Gale sunt doi studenți în ultimul an la Facultatea de Științe ale Comunicării – Jurnalism – din cadrul Universității Ecologice, instituție cu care UZPR are un rodnic parteneriat. Sorin Stanciu aduce mulțumiri profesorului univ. dr. Mircea Dușu pentru această frumoasă colaborare.

Jurnalista Lavinia Șandru a prezentat în deschiderea festivității de premiere un Laudatio ctitorei emisiunilor de radio pentru tineret, Sofia Șincan, care a primit Diploma „Opera Omnia” pentru îndelungata activitate în slujba promovării și dezvoltării radioului românesc. Următorul premiat al serii a fost Tudor Barbu, contactat în direct din studioul în care tocmai avea un dialog cu spectatorii postului de televiziune unde lucrează. Acesta a mulțumit pentru premiul oferit și a evidențiat rolul UZPR în zilele noastre, ca organizație reprezentativă a breslei jurnalistice.

Apoi a urcat pe scenă Sergiu Fărcășanu, care a prezentat biografia lui Pavel Constantin, un alt laureat, unul dintre cei mai mari caricaturiști contemporani. În continuarea Galei, Monica Ghiurco a prezentat un Laudatio pentru Mircea Mitrofan, jurnalist din Republica Moldova, al cărui volum intitulat „Jurnaliștii spun lucrurilor pe nume” este o lucrare de succes. Marian Nencescu a înfățișat într-o elegantă expunere personalitatea unui autor, istoric literar, profesor și jurnalist din ținutul Neamțului, Constantin C. Muscalul, autorul unei valoroase exegeze dedicate istoricului A.D. Xenopol. Medicul primar oncolog Simona Mihuțiu, autoare a numeroase lucrări în domeniul medical, cu remarcabilă activitate în plan literar și jurnalistic, a fost elogiată de Ovidiu Zanfir. Cu aplomb de amfitrion al unor emisiuni culturale, Daniela Zeca-Buzura a rostit Laudatio pentru jurnalistul militar Dan Constantin Mireanu, pentru un film documentar realizat în Kandahar, Afganistan, dar și pentru volumul, „Războiul ca spectacol”. Sorin Freciu a rostit cuvinte de laudă la adresa lui Eveline Croitoru, autoarea unei recente cărți dedicate regretatului jurnalist Ion Marin.

Mădălina Corina Diaconu a ținut un discurs elogios la adresa Muzeului Național al Literaturii Române. Din partea Muzeului a fost prezentă purtătoarea sa de cuvânt, jurnalista Loreta Popa, care a primit prestigioasa Diplomă din partea UZPR.

Următorul laureat, Bogdan Chirieac, o personalitate a presei românești, ce nu mai are nevoie de Laudatio, a fost prezentat de Dan Constantin. Dumnealui primește laude pentru echidistanța cu care a

tratat diverse subiecte, îndeosebi de politică externă. Bogdan Chirieac a mulțumit Președintelui UZPR, Sorin Stanciu, cât și juriului care i-a acordat această diplomă, declarând că o dedică redacției agenției de presă pe care a înființat-o.

Marian Nencescu a expus laudativ performanța scriitoarei și jurnalistei Daniela Șontică, a cărei recentă carte, „30 de scriitori români în exil. 1945-1989", prezintă biografiile unor personalități postbelice, din exilul românesc, îndeosebi scriitori, unii dintre ei jurnaliști de prestigiu.

Fiind invitat în fața auditoriului, Viorel Popescu a prezentat pe artista Ileana Șipoteanu, rugând-o să ofere publicului un mini recital. Se știe că o serie de șlagăre ale artistei au ca textier pe jurnalistul și omul de radio Viorel Popescu.

În cadrul acestei Gale, Mădălina Corina Diaconu este cea care a prezentat Laudatio și pentru Comisia Națională a României pentru UNESCO, o instituție ce are bune relații de cooperare cu UZPR. Diploma a fost înmânată lui Codrin Tăut, reprezentant al CNR-UNESCO. Adrian Ursu a prezentat performanțele jurnalistice de excepție a doi laureați ai premiilor UZPR, Laurențiu Rădulescu și Costi Pahonțu, din cadrul unei redacții de televiziune, în calitatea lor de corespondenți de război. Ruxandra Săraru, jurnalista care crede în arta dialogului purtat cu eleganță, a fost premiată pentru emisiunea „Oameni care mișcă România", difuzată la Radio România Actualități. Premiul i-a fost înmânat de Maria Țoghină.

Dan Constantin a rostit Laudatio pentru jurnalistul Adrian Vasilescu, premiat pentru întreaga activitate. Adrian Vasilescu, pe care îl cunoaștem și în calitate de consilier al Guvernatorului BNR, a debutat în jurnalistică în anul 1962, lucrând timp de peste 40 ani pentru numeroase ziare, reviste, posturi de radio și televiziune.

Desfășurarea evenimentului a scos în evidență atenția specială pe care UZPR o acordă tuturor membrilor săi, activităților remarcabile și contribuțiilor de seamă ale condeielor și minților care scrutează cu atenție viața de zi cu zi a societății noastre, realitățile și problematica diversă cu care se confruntă aceasta.

În încheierea acestei Gale, Domnul Președinte Sorin Stanciu, organizatorul acestui eveniment de marcă al jurnalismului românesc, a mulțumit invitaților, sărbătoriților și publicului pentru prezență și participare. Ducu Bertzi, îndrăgitul artist și realizator de emisiuni radio, a oferit un superb moment muzical în aplauzele celor prezenți.

Palmaresul acestei ediții a pus în prim plan contribuții de seamă ale unor exponenți ai presei scrise, jurnaliști, redactori, editori, scriitori, reprezentanți ai domeniului audio-vizual, realizatori de emisiuni, purtători de cuvânt ai unor instituții, decani de vârstă ai jurnalismului românesc contemporan, pentru întreaga activitate la promovarea acestei profesii.

Tanța TĂNĂSESCU

ÎMPREUNĂ
PENTRU
PACE
www.ueb.ro

ÎMPREUNĂ
PENTRU
PACE

Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România
ă în anul 1919

APRILIE 1990

din BUCU
E 1990

ECOLO
DATĂ în AP

ÎMPREUNĂ
PENTRU
PACE

Corespondență din China, de la scriitorul Qin Huhai, unul dintre redutabilii prozatori chinezi contemporani

Un nou succes al culturii României

Festivalul de Poezie din Luzhou, China, 15 – 17 Octombrie 2023, a oferit „Premiul pentru traducere de literatură scriitorului, sinologului și traducătorului român Constantin Lupeanu”.

Festivalul, organizat de Uniunea Scriitorilor din China împreună cu autoritățile din orașul Luzhou, din sud-vestul țării, începând cu anul 2018, oferă anual un presigios Premiu pentru Poezie, cîștigat până în prezent de: poetul lituanian Tomas Vinclova, italianul Guido Oldani, Jean-Pierre Simeon, Franța, poeta armeană-americană Sona Ter-Hovhannisyan Van, Eiléan Ni Chuilleanáin, Irlanda, István Turczi, Ungaria.

Începând din acest an, s-au instituit alte două premii, Premiul pentru Traducere Literară și Premiul pentru Compoziție muzicală, „pentru a onora compozitori și traducători remarcabili de poezie și literatură din întreaga lume, diseminând lucrări muzicale și traduceri de poezie de clasă mondială și revitalizând învățarea reciprocă a artei și culturii chineze și străine”, după cum anunță organizatorii.

Primul premiu pentru traducere a revenit României, prin persoana lui Constantin Lupeanu, iar primul premiu din domeniul muzicii a fost oferit compozitorului Hugues Dufour, Franța.

Luzhou, un oraș cu o istorie de două mii de ani și două milioane de locuitori, este renumit pentru industria ceaiului și pentru distilăriile unui alcool faimos din sorg. În acești ani, autoritățile din Luzhou sponsorizează festivalurile de poezie, menite „să consolideze schimburile, dialogul și cooperarea personalităților de cultură și artă autohtoni și străini și să promoveze poezia lumii”.

Amintim că anul trecut piesa de teatru „Iubire fără frontiere” de Constantin Lupeanu, a fost pusă în scenă în China, cu titlul „Ceramică și iubire” . Premiera a avut loc pe 30 Aprilie 2022, în orașul Xiamen, oraș cu 4,29 milioane locuitori, bucurându-se de un succes răsunător. Regizor: Prof. Univ. Dr. Lv Shaofeng .

Piesa, realizată în două părți și un epilog, condensează o poveste de dragoste imemorială, ce transcende timpul și spațiul, principiul reîncarnării, al renașterii instalându-se subtextual, prin dibăcia proiecției artistice a autorului. Ipostazierea metempsihotică a îndrăgostiților se realizează în regim subtil, abia perceput, trecerea dinspre o dimensiune temporală și spațială în alta corespunde bine cu logica desfășurării scenice, încât spectatorul o percepe ca pe un dat firesc, posibil. Prin intermediul poveștii de iubire, ni se dezvăluie explicațiile referitoare la asemănările uimitoare dintre cultura Cucuteni și Yangshao, de acum 3 – 5.000 de ani. Prin inserții alegorice subtextuale, piesa de teatru reflectă teza istorică a contemporaneității celor două culturi neolitice, având în vedere posibilitatea schimburilor economice și culturale din acea vreme.

Urmează reprezentarea piesei și pe scenele românești, fiindcă ea susține tema interferențelor culturale, un subiect de actualitate. Constantin Lupeanu explorează dimensiuni nebănuite ale ființei, ale spiritualității, ale culturii, sincronizând în demersul său artistic, cele trei simboluri ale propriului blazon: iubire, credință și speranță.

Eugen NICOLAESCU
În cod sacerdotal

O frumoasă și incitantă enigmă „literară” sfidează înțelegerea noastră de aproape două secole. Autorul ei este literatul de excepție și omul de vastă cultură care a fost Costache (Constantin) C. Negruzzi. „Scrisori la un prieten”, adnotate după 1840, pe parcursul a circa 15 ani, strânse într-un volum intitulat ”Negru pe alb”, în număr de 32, se încheie cu un ”epilog” pe care îl reproduc mai jos după C. Negruzzi, "*Păcatele Tinereţelor", Editura Minerva, Bucureşti, 1982, p. 363*:

„EPILOG

Punem aici capăt mărturisenii noastre, rămîind a ne arăta restul păcatelor când bhrăsbenios crăSvaronr de al smatros - rucace pethuşteraţ - pnroviae sînt uflandics meresoc harsomaf. Velsrămule picianir, pentru că astomatrugal brenfizen snbrhocenci; otracsiv acum jeraveţ. LevinAţi hervitaţ niciodată remuvai! Cel braătue norsic, era arvromru pasneMini golguvin pintre tămcrsec.

Trebuie dar căsmătiţi pnroviae, dalcinor rucace cptrahne rolfrinamu gratamas scop montrica Kersmet fericire îmdsot csOmirale într-un col mai bhrăsbenios."

Neobositul și inspiratul căutător prin arhivele naționale, dl. Dan Dulciu a semnalat prin anii 1980 unui grup de pasionați de enigmistică de tot felul și textul de mai sus al lui Negruzzi. La acea vreme niciunul din grup nu a formulat vreo ipoteză sustenabilă cu privire la înscris. Domnia sa a supus textul unor analize cu mijloace criptologice, în speranța că dintre cei cărora le-a stârnit interesul, un pasionat va putea definitiva demersul domniei sale.

Cunoașterea înscrisurilor geto-dace numite generic ”Tăblițele de la Sinaia” și a înscrisurilor provenite de la populații vechi italice, etruscii și frații lor întru credință faliscii, oscii, picenii, umbri, venetii, a condus la descoperirea faptului că neamurile amintite (și nu numai acestea) aveau o credință religioasă asemănătoare și foloseau în inscripțiile lor un același cod sacerdotal.

Codul sacerdotal utilizat în înscrisurile geto - dace și etrusce (și ale coreligionarilor acestora din Peninsula Italică), în forma utilizată în textul lui Negruzzi, este următorul:

a~â~ă = cer; din cer; în cer; la cer (lat. *axix*, lat. *aedes*; lat. *aether sau* lat. *altus*);

b = fericit, fericită (lat. *beatus, beata* = fericit, fericită; lat. *beo* = a ferici pe cineva);

b~v = venerat (lat. *veneratus* [*veneror*]);

c = căpetenie *sacerdotală* (get. *kapo*; lat. *caput*);

d = zeu (lat. *deus*);

e = divin (lat. *herois/heros* = semizeiță, semizeu; get./etr. *eno*; get. *elio*);

e = stăpân (lat. *erus/herus* = stăpân al casei; gr. ηρως – stăpân);

f = făcut/născut; a face, a făta, a naște (lat. *faceo*; rom. *a face*);

f = fiu (lat. *filius*; lat. *fetus*; rom. *fiu, făt*);

g = care, acela; cel care este, acela este;

h = moștenitor (lat. *heres*); (scris adesea cu inițialele k, sau x);

i~ î~j = deificat; divin, divinitate; a deifica (get. *ila, ileo*; etr. *ila, ile*);

j = jeu/jiu; Jupiter;

Eugen NICOLAESCU

l = luceafăr, aducător de lumină (lat. *lucifer*); lumină (lat. *lux*);

m = suveran, stăpân (get. *mato*; lat. *mactus* = preamărit, onorat);

n = născut; a se naște, fiu (lat. *natus* [*nascor*]);

n = născătoare ([*rar*]> lat. *nascor*; ~ lat. *genetrix* = care a născut);

o~ω = a se naște, a da naștere; născătoare (lat. *orior*);

p = copil (lat. *puer*; rom. *pui*);

p = pontifice, mare preot (lat. *pontifex*);

r = rege, regină; a conduce, a cârmui (lat. *rex, regina*; lat. *rego, regno*);

s~ș = deasupra stătător (lat. *supersto*);

t~ț = zeu, zeiță, zei, z[*eus*]; preot, preoteasă, preoți (lat. *deus, dea, dei*; gr. *qeoV*);

u = fără seamăn, unic, ne-pereche (lat. *unicus*; lat. *unice*);

v = vrednic de cinste (lat. *venerandus*), venerat (lat. *veneratus* [*veneror*]);

ve/vel = măreț, măreață fie! ; măreție!

w (ω) = a se naște, a da naștere; născătoare (lat. *orior*);

x~g = (acela, aceea, cel/cea) care *este* (lat. *qui*, it. *ci*, či/če/que/qui);

z = zeu;

Textul lui Negruzzi ilustrează și o manieră lingvistică utilizată de către toți utilizatorii codului sacerdotal. Este vorba de ***repetarea*** unui simbol al codului sacerdotal (sau a unui grup de simboluri) prin care se obține o augmentare a sensului acelor simboluri (reprezentări din cod). Deoarece majoritatea elementelor de cod folosite în repetări sunt substantive, sensul hiperbolat se obține adăugând la semnificația din cod a literelor expresii de felul ”prea bine cunoscutul”, ”vestitul” și altele asemenea. Precizez că, pentru a folosi această tehnică, toți autorii textelor realizate cu codul elimină

orice dublare întâmplătoare de litere sau, dacă inserează în text și cuvinte clare care conțin în mod natural o literă dublată, notează acea literă doar o singură dată. Cercetătorii care au observat acest fenomem l-au numit „fobia dublărilor”. Textul lui Negruzzi face o excepție în cazul pseudodublării „ă” din cuvântul **braătue**. Dublarea literei „i” din cuvântul **mărturisenii** exemplifică cunoașterea tehnicii lingvistice prezentate mai sus, dar și pseudorepetarea ”îi” din cuvântul **rămîind**.

Începutul paragrafului, un text aparent în limba română (p*unem aici capăt mărturisenii noastre, rămîind a ne arăta restul păcatelor când*), este parte integrantă a textului votiv, ca, de altfel, toate celelalte cuvinte în limba română *(de al, sînt, pentru că, acum, niciodată, cel, era, pintre, trebuie dar, scop, fericire, într-un, col, mai*). Mai mult, chiar titlul acestei ultime părți din "*Păcatele Tinereţelor"* (EPILOG) este citibil în cod sacerdotal, ca, de altfel, și alte cuvinte care apar în „Scrisori”.

Descifrarea cu Codul sacerdotal a textului ”criptat” al lui Negruzzi conduce la următorul text votiv:

epilog = ”al stăpânului (e) copil (p) deificat (i), luceafăr (l) din naștere (o) acela este (g)”.

punem = ”copilul (p) unic (u) născut (n) stăpânului (e) suveran (m) / al divinilor (e) suveran /”;

aici = ”în cer (a) deificat (i), căpetenia spirituală (c) a deificaților (i)”;

capăt = ”căpetenia (c) cerească (a), pontificele/copilul (p) ceresc (a) – zeu (t)”;

mărturisenii = ”suveranul (m) ceresc (a), rege (r) – zeu (t), unicul (u) rege (r) al deificaților (i), deasupra stătătorul (s) divinilor (e) născut (n) vestit deificat (ii)”;

noastre = ”născut (n) de către născătoare (o) în cer (a) deasupra stătător (s) rege (r) – zeu (t), regale (r) divinilor (e)”;

rămîind = regele (r) ceresc (a) suveran (m) vestitul deificat (îi=ii) născut (n) zeu (d)

a ne = în cer (a) născut (n) stăpânului (e)

arăta = ceresc (a) rege (r) / în altarul (*ar/ara*, în latină) ceresc (a) zeu (t) în cer (a)

restul = regele (r) divinilor (e), deasupra stătător (s), zeu (u) nepereche (u), luceafăr (l)

păcatelor = pontifice (p) ceresc (c), căpetenie (c) cerească (a), zeul (t) divinilor (e), luceafărul (l) născut (o) rege (r)

când = căpetenie (c) în cer (a), născut (n) zeu (d)

bhrăsbenios = veneratul (b) moștenitor (h) rege (r) ceresc (a) deasupra stătător (s) veneratul (b) divinilor / stăpân (e) fiul (n) deificat (i), [s-a] născut (o) deasupra stătător (s)

crăSvaronr = cel care este (c) rege (r) ceresc (a), deasupra stătătorul (s) vrednic de cinste / venerat (v) în cer (a), rege (r) născut (o) fiu (n) născut (o) rege/din rege (r)

de al = zeul (d) divinilor (e), ceresc (a) luceafăr (l)

smatros = deasupra stătător (s) suveran (m) ceresc (a), zeu (t) – rege (r) născut (o) deasupra stătător (s)

rucace = rege (r) unic (u) cel ce este (c) în cer (a) căpetenia spirituală (?marele preot) (c) al divinilor (e)

pethuşteraţ = copilul/pontificele (p) stăpânului/divinilor (e), zeul (t) moștenitor (h), unicul (u) deasupra stătător (s) rege (a) ceresc (a) – zeu (t)

pnroviae = copilul (p) născut (n) rege (r), din naștere (o) venerat (v) de către deificații (i) din cer (a) ai stăpânului (e)

sînt = deasupra stătătorul (s) deificaților (i), născut (n) zeu (t)

uflandics = unicul (u) fiu/născut (f) luceafăr (l) în cer (a), zeul (d) deificaților (i), căpetenia spirituală (c) deasupra stătătoare (s)

meresoc = suveranul (m) divinilor (e), rege (r) al divinilor (e), deasupra stătător (s), nnăscut (o), căpetenie spirituală (c) /născut căpeteniei/

harsomaf = moștenitorul (h) ceresc (a), rege (r) deasupra stătător (s), născut (o) suveran (m), în cer (a) născut (f) /ceresc fiu/

Velsrămule = măreț fie (vel) deasupra stătătorul (s) rege (r) ceresc (a), suveranul (m) unic (u), luceafărul (l) divinilor (e) !

picianir = pontificele (p) deificaților (i) /copilul (p) deificat (i)/, căpetenia (c) deificaților (i) din cer (a), născut (n) al deificaților (i) rege (r)

pentru că = pontificele (p) divinilor (e) născut (n) zeu (t) – rege (r) unic (u), căpetenia spirituală (c) din cer (a)

astomatrugal = în cer (a) deasupra stătător (s), zeu (t) din naștere (o), suveran (m) ceresc (a), zeu (t) – rege (r) unic (u), acela este (g) în cer (a) luceafăr (l)

brenfizen = veneratul (b) rege (r) al divinilor (e), fiu (n) născut (f) deificat (i, zeul (z) divinilor (e) din naștere (n)

snbrhocenci = deasupra stătător (s) din naștere (n), veneratul (b) rege (r), moștenitor (h), născut (o) căpetenia spirituală (c) a divinilor (e), născut (n), căpetenia spirituală (c) a deificaților (i)

otracsiv = născut (o) zeu (t) – rege (r) în cer (a), căpetenia spirituală (c) deasupra stătătoare (s), de către deificați (i) venerat (v)

acum = în cer/cerească (a) căpetenie (c), unicul (u) suveran (m)

jeraveţ = al deificaților (j=i) stăpân (e), rege (r) ceresc (a), veneratul (v) divinilor (e) zeu (ț=t)

LevinAţi = luceafărul (l) divinilor (e), veneratul (v) deificaților (i) din naștere (n), cerescul / prea înaltul (a) zeu (ț=t) al deificaților (i)

hervitaţ = moștenitorul (h) divinilor (e), regele (r) venerat (v) al deificaților (i) zeu (t) ceresc (a) din zei (ț=t)

niciodată = născut (n) deificat (i), căpetenia spirituală (c) a deificaților (i), născut (o) zeu (d) în cer (a), zeuu (t) ceresc (a) /zeului (t) cerului (a)/

remuvai = regele (r) divinilor (e), suveranul (m) unic (u), veneratul (v) din cer (a) al deificaților (i)

Cel = căpetenia spirituală (C) a divinilor (e) – luceafăr (l)

braătue = veneratul/bine cuvântatul (b) rege (r) ceresc (a), ceresc (a) zeu (t) unic (u) al divinilor / stăpân (e)

norsic = născut (n) de către născătoare (o) rege (r) deasupra stătător (s), a deificaților (i) căpetenie spirituală (c)

era = al divinilor (e) rege (r) ceresc (a)

arvromru = cerescul (a) rege (r), veneratul (v) rege (r) din naștere (o), suveranul (m) rege (r) unic (u)

pasneMini = copilul (p) ceresc (a) deasupra stătător (s) născut (n) stăpânului (e), suveranul (M) deificaților (i născut (n) deificat (i)

golguvin = acela este (g) născut (o) luceafăr (l), acela este (g) unicul (u) venerat (v) de către deificați (i) de la naștere (n)

pintre = copilul (p) deificat (i) născut (n) zeu (t) – rege (r) stăpânului (e)

tămcrsec = zeul (t) ceresc (a) suveran (m), căpetenie spirituală (c) – rege (r) deasupra stătător (s), a divinilor (e) căpetenie spirituală (c)

Trebuie dar = zeul (t) – rege (r) al divinilor (e), veneratul (b) unic (u) al deificaților (i) stăpânului (e) zeu (d) ceresc (a) – rege (r)

căsmătiţi = căpetenie spirituală (c) în cer (a)deasupra stătător (s), suveran (m) în cer (a), zeul (t) deificaților (i) de Zeus (t) deificat (i)

pnroviae = copilul (p) născut (n) rege (r), din naștere (o) venerat (v) de deificații (i) din cer (a) ai stăpânuluii (e)

dalcinor = zeul (d) ceresc (a), luceafăr (l), căpetenie (c) a deificaților (i) născut (n) de către născătoare (o) rege (r)

rucace = rege (r) unic (u), căpetenie (c) cerească (a), căpetenia (c) divinilor (e)

cptrahne = căpetenie spirituală (c), pontifice/copilul (p) zeu (t) – rege (r) în cer (a), moștenitor (h) din naștere (n) al divinilor/stăpânului (e)

rolfrinamu = regele (r) născut (o) luceafăr (l), născut (f) rege (r) al deificaților (i), născut (n) în cer (a), suveran (m) unic (u)

gratamas = acela este (g) rege (r) ceresc (a), zeu (t) ceresc (a), suveran (m) în cer (a) deasupra stătător (s)

scop = deasupra stătătoarea (s) căpetenie (c), născut (o) pontifice (p)

montrica = suveran (m) din naștere (o), născut (n) zeu (t) – rege (r) al deificaților (i), căpetenie (c) cerească (a)

Kersmet = căpetenia spirituală (k) a divinilor (e), rege (r) deasupra stătător (s), suveranul (m) divinilor (e) – zeu (t)

fericire = fiul (f) stăpânului (e), regele (r) deificaților (i), căpetenia spirituală (c) a deificaților (i), regele (r) divinilor (e)

îmdsot = deificat (i) suveran (m), zeu (d) deasupra stătătot (s), din naștere (o) zeu (t)

csOmirale = căpetenie spirituală (c) / cel ce este (c) / deasupra stătătoare/stătător (s), născut (o) suveran (m) al deificaților (i), rege (r) ceresc (a), luceafărul (l) divinilor (e)

într-un = deificat (i) la naștere (n) / al deificaților (i) de la naștere (n) / zeu (t) – rege (r) – unic/fără pereche (u) născut (n)

col = cel ce este/căpetenie spirituală (c), născut (o) luceafăr (l)

mai = suveranul (m) ceresc (a) al deificaților (i)

bhrăsbenios = veneratul (b) moștenitor (h) rege (r) ceresc (a) deasupra stătător (s) veneratul (b) divinilor / stăpân (e) fiul (n) deificat (i), [s-a] născut (o) deasupra stătător (s)"

Textul votiv este foarte lung deoarece fiecare literă reprezintă un cuvânt sau, mai rar, o expresie formată din două cuvinte. Compunerea textului votiv și, implicit a expresiilor aparent clare intercalate ici și colo a fost facilitată și de utilizarea literelor cu diacritice a căror semnificație în cod este aceiași cu cea de la literele fără diacritice. Pe alocuri, dată fiind construcția deficitară a codului (analizat prin prisma exigențelor criptografice) există ambiguități (de fapt, sunt posibile citiri diferite), pe care le-am evidențiat între caracterele "/". Astfel de nesiguranțe sunt puțin numeroase, dată fiind specificitatea textului în care apar. Repetarea obsesivă a unor expresii are menirea să învedereze că au fost îndeplinite cerințele din legea divină (născut în cer, fiu al lui Zeus etc) pentru ca adoratul credincioșilor să fi primit poziția și îndatoririle divine amintite în textul votiv și acestea repetate excesiv.

Utilizând alfabetul chirilic, Negruzzi a extins codul sacerdotal (adăugarea literelor ă, â, î, j, ș, ț) și astfel au apărut mai multe elemente de cod cu semnificații similare sau multiple, iar alcătuirea unui text votiv a fost foarte mult ușurată. Din aceleași motive, foarte multe cuvinte uzuale în limbă și nume proprii au (întâmplător) semnificații în cod sacerdotal.

Se cuvine să fac câteva precizări privind noțiunile "divin" și "deificat". Potrivit credinței, cei devotați divinității în timpul vieții sau cei care și-au dat viața luptând pentru patrie (prelați, conducători sau oameni de rând), după moarte, se alătură divinităților, devenind nemuritori, adică divini, prin decizia lui Zeus. Uneori, sunt considerați divini din timpul vieții anumiți sacerdoți cu har și contribuții deosebite în conducerea enoriașilor. Dintre divinii ale căror suflete s-au ridicat la cer, prin decret divin al lui Zeus, o parte sunt deificați și primesc atribuții potrivit noului lor statut ceresc (de semizei). Cel mai adorat zeu (semizeu) de către credincioși este considerat și moștenitor al lui Zeus-Mo, acesta a moștenit de la zeul suprem (singurul zeu veritabil) pe divini, implicit pe deificați, cărora le este în cer și căpetenie spirituală, adică Mare Preot.

Cunoașterea și folosirea de către C.A. Negruzzi a codului sacerdotal folosit în înscrisuri emanate de la numeroase popoare vechi este surprinzătoare, dat fiind intervalul de timp scurs de la atestarea folosirii codului sacerdotal pe teritoriul actual al României.

Codul sacerdotal a fost utilizat de geți și de daci, de etrusci și de frații lor întru credință (veneti, osci, faliscani, umbri...), de goți, de anglo-saxoni și de alte popoare nordice (după cum voi arăta într-o lucrare aflată în pregătire). O piesă inscripționată cu rune din Tezaurul de la Pietroasa, Buzău, atestă folosirea vechiului cod sacerdotal pe teritoriul actual al României (de către goți). Numele celor două popoare scoborâtoare dintr-o îndepărtată origine comună (pelasgă), au în cod sacerdotal semnificații asemănătoare: geți - "cei ce descind din zei", goți – "cei născuți din zei". După ocuparea parțială a Daciei de către romani, vechile lăcașe de cult au fost distruse și mai târziu s-a impus aparent noua credință acceptată de Roma – creștinismul. Desigur vechea credință religioasă nu a dispărut decât foarte târziu, treptat, și nu exhaustiv, după cum atestă înscrisurile popoarelor nordice. Negruzzi ar fi putut cunoaște vechiul concept religios și codul sacerdotal prin intermediul anglo-saxonilor sau al popoarelor nordice (în absența unei filiere dacice) sau de la vlahii din nordul continentului cu care a intrat în contact, probabil, în timpul exilului. Oricum, contemporanii scriitorului erau destul de nedumiriți în legătură cu religia sa. Numirea frecventă a celui mai adorat zeu ("cel născut zeu" - "ZO"), după cum atestă și textul analizat, Luceafăr, trebuie să fi rămas în conștiința multor oameni, chiar dacă, după trecerea la creștinism apelativul acesta îl privea pe Iisus Christos. Prezumtiva cunoaștere a acelor precepte religioase de către Eminescu poate fi mobilul capodoperei "Luceafărul". Iisus Christos a fost numit "Luceafăr" (*lucifer,* în limba latină) în biserica creștină timp de 1000 de ani, până când, prin filiere admirabile, de altfel, cuvântul *lucifer* a devenit numele propriu al Diavolului. În limba română termenul LUCEAFĂR a fost ferit de conotațiile negative (fiind distinct de "Lucifer"). În credința străveche, personajului adulat de vechi popoare europene era asociat cu "steaua dimineții", a cărei apariție pe bolta cerească preceda cu puțin revărsatul zorilor.

Străbunii acelor popoare care au utilizat același cod sacerdotal, vorbeau o latină arhaică, dovada fiind inclusiv semnificația elementelor de cod care sunt, de regulă, inițialele cuvintelor latine cu același înțeles.

De remarcat că în textul din epilogul lui Negruzzi apare o expresie pe care o regăsim într-o seamă de rudimente de colinde (VEL), a cărei semnificație s-a pierdut în timp. În textele geto-dacice și etrusce, expresia "in extenso" (VEL) și în formă prescurtată (VE) înseamnă "măreț fie" sau "măreție!".

Contemporani ai lui Constantin Negruzzi erau nelămuriți privind credința sa religioasă. În povestirea *Toderică, jucătorul de cărți*, publicată în anul 1844, după modelul lui *Federico* al lui Prosper Mérimée, personajul lui Negruzzi este un jucător de cărți care își pierduse toată averea, dar acesta îi găzduiește pe Iisus Hristos și pe Sfântul Petru și este recompensat cu trei lucruri: cărțile pe care le avea în mână Toderică să fie câștigătoare, dacă cineva urca în pomul de la ușa lui, să nu poată coborî fără voia lui Toderică, iar cel ce va sta pe un scaun al eroului poveștii, să nu se poată ridica fără voia lui Toderică. Cu aceste daruri divine, Toderică a făcut o mare avere și a scăpat în câteva rânduri de la moarte. Când Toderică trecu la cele veșnice, reuși prin șiretenie să ajungă în rai.

Această povestire, despre care Negruzzi spune că s-a tipărit ca să umple coloanele revistei *Propășirea*, a stârnit ura clerului și administrației, astfel că revista a fost suspendată, iar autorul povestirii a fost exilat.

Textul "criptat" inserat de Negruzzi în Scrisoarea a XXXIII-a încorporează și o seamă de cuvinte sau expresii clare. Aceasta era o modalitate de a-i deruta pe cititorii neinițiați în preceptele acelei cre-

dințe religioase. Ca orice alt înscris getic sau etrusc (etc !) textul, citit exclusiv în cod sacerdotal, este un text votiv referitor la cel mai adulat zeu (semizeu !) al acelora, fiul lui Zeus – MO - Jupiter (divinitate autonăscută, singurul zeu veritabil din credința lor) și al (semi)zeiței IO (”deificata născătoare” ~ Mama Divină, o fostă preoteasă pământeană deificată). Numele zelui adulat diferă de la un centru de cult la altul, acesta fiind apelat doar prin parafraze (Jeu, Zamolxio, la Genucla, Aplu – Apollo, la Sarmigetuza, la Sirmium în Tracia și la popoarele italice amintite mai sus). Când Boerovista – Burebista - a creat marele stat get, pentru a înlătura diferențele dintre Genucla și Sarmigetuza, s-a recurs la o altă parafrază pentru acel zeu: Zo (”cel născut zeu”), dar acest lucru a creat nemulțumiri și tendințe centrifuge la Genucla și în alte centre de cult.

În text există o expresie, concepută în maniera uzitată și de vechii utilizatori ai codului sacerdotal (voite erori de notare a cuvintelor), care constituie în opinia mea o sugestie hiperbolică. Sugestiile hiperbolice sunt subsecvențe compacte de litere care nu fac parte ca atare nici din textul votiv (evident, pentru că ele sunt, de fapt, cuvinte în limba de redactare), nici din textul aparent (aici nu există un text aparent), dar care oferă o explicație, sau o hiperbolizare a textului care o conține. Este vorba de expresia ”*Cel braătue norsic”*. Dacă litera ”b” ar fi fost transliterată prin ”v” (ambele sunete sunt notate prin aceiași literă, în plus Negruzzi, în Scrisoarea a XII-a, zice ”ovilit”, nu ”ofilit”), cuvântul ”*braătue*” ar fi fost mai apropiat de cuvintele *frater* (din limba latină) sau *brother* (din limba Old Norse). De altfel, cuvântul ”*norse*” urmează, dar într-o formă care corespunde cerințelor gramaticale ale limbii române (”*norsic*”). În concluzie, cred că expresia face trimitere la ”acel frate [de limbă Old] Norse”. Este cred evident că autorul sugerează unde a [mai] întâlnit folosirea străvechiului cod sacerdotal: la acei frați nordici. Toți credincioșii vechi (etrusci și nordici) se apelau între ei ”frați”. În ceea ce privește folosirea codului sacerdotal și de către unii credincioși anglo-saxoni sau din rândul popoarelor ”nordice”, am în pregătire o lucrare menită să ateste acest lucru.

Încă o asemănare cu textele nordice constă în faptul că autorul a publicat în „Albina Romanească", nr 37, din 11 mai 1839 o ”șaradă”, gen literar practicat în scrierile nordice. Textul de pe *Piatra cu rune* din Rock (Suedia) conține mai multe astfel de șarade care stârnesc încă multe controverse privind soluțiile acestora. În sfârșit, să mai facem observația că în textul votiv de mai sus este amintită și născătoarea zeului adorat (Mama Divină, cum mai este numită în alte texte ”Io”, adică ”deificata născătoare”). Nu se face nicio referire la o a doua preoteasă deificată de Zeus/Mo pentru faptul că i-a născut fii (3, în credința geto-dacilor, etruscilor și a fraților lor întru credință din Peninsula Italică). În scrierile cu rune nu se face nicio referire la această a doua divinitate feminină. De aceea socot că acest amănunt este un argument în plus referitor la faptul că autorul nostru a cunoscut și și-a însușit doctrina religioasă de la ”fratele norsic” (dacă nu cumva, în economia textului votiv nu a putut invoca întreg panteonul geto – etrusc).

Negruzzi a notat multe cuvinte din ”Scrisori” cu caractere italice, nu pe deplin justificat în toate cazurile, parcă pentru a atrage atenția că acele cuvinte trebuie citite în cod sacerdotal (exemplele sunt numeroase!). Despre posibilitatea citirii acelor cuvinte în cod sacerdotal ar fi putut ști doar autorul. Dacă presupunem că Negruzzi a recurs la astfel de atenționări și pentru alți inițiați, putem astfel face ipoteza că existau mai mulți iluminați ai vremii cu care a conlucrat la reviste cu nume citibile în cod sacerdotal. Nu numai nume de persoane reprezentative ale spiritualității naționale, ci și nume de opere (la care Negruzzi face referire) se pot citi în cod sacerdotal. Să fi existat un cerc mai larg de inițiați care cunoșteau vechea credință religioasă a strămoșilor noștri, a vechilor popoare ale Europei?

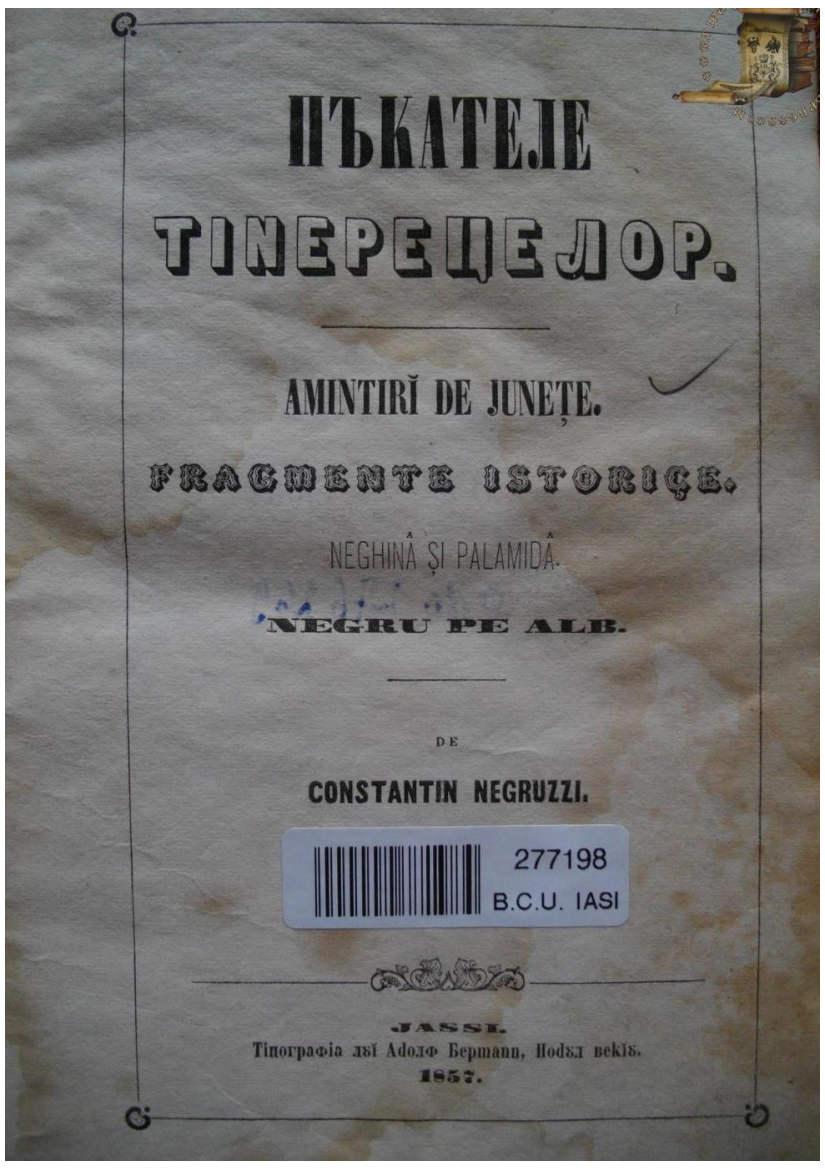

Ionel NOVAC

Mihai Eminescu, elev la Cernăuți

În aceste zile frumoase de toamnă aurie se împlinesc 165 de ani de când tânărul Mihai Eminescu, adus de tatăl său, punea piciorul pentru prima oară în Cernăuți, orașul scăldat de apele Prutului, care va constitui un reper însemnat în biografia viitorului poet și în care acesta va reveni cu drag de nenumărate ori.

Fire ambițioasă, Gheorghe Eminovici își dorea o învățătură aleasă pentru copiii săi, care să le dea perspectiva unor profesiuni bune în viață. Așa că, în locul pensioanelor din Botoșani sau Iași, acesta a preferat școlile nemțești din Cernăuți.

În vara anului 1857, patru dintre copiii săi (Șerban, Nicu, Iorgu și Ilie) învățau deja la Cernăuți. Când căminarul cere reînoirea pașaportului acestora, solicită înscrierea și a lui Mihai, „în vârstă de 7 ani, statutul crescătoriu, părul negru, ochii negri, nasul potrivit, fața smolită, având și acesta a urma studiile”.

Se presupune că, anterior plecării sale la Cernăuți, la fel ca și frații săi mai mari, Mihai Eminescu ar fi urmat clasele I-a și a II-a la Pensionul lui Ladislau Ferderber din Botoşani, școală particulară în care învățământul se desfășura în trei limbi.

Drept urmare, tânărul Mihai este înscris în clasa a 3-a la școala primară greco-orientală din Cernăuți („National Hauptschule”), în anul școlar 1858-1859. Aici se învăța și se conversa în limbile română și germană, astfel că acesta, care știa ceva germană de acasă, s-a putut descurca ușor cu limba.

Spre deosebire de frații mai mari, Mihai a avut rezultate foarte bune la învățătură, astfel că la finele anului școlar a fost clasificat al 15-lea dintre 72 de elevi. Era silitor, avea purtări bune și aplecare la învățătură, socotea și scria mulțumitor, nu era slab la religie, dar în schimb era foarte bun la limba română.

La sfârșitul clasei a 4-a, conducerea școlii i-a dat certificat de Vorzug, adică bine, clasificându-l al 5-lea dintre 82 de elevi. Însă în vara anului 1860, înainte de terminarea clasei, Mihai fugise acasă, la Ipotești. Tatăl său, după ce l-a pedepsit cu asprime, l-a adus cu forța înapoi la Cernăuți, pentru a finaliza anul școlar.

Cât a învățat la școala primară, Mihai a locuit la profesorul Aron Pumnul, unde se aflau atunci și ceilalți frați ai săi. Profesorii aveau pe acea vreme obiceiul să țină copii în gazdă, pe plată sau în schimbul unor mici servicii. Aron Pumnul avea două case în aceeași curte. Cea din dreapta, mai mare și mai înaltă, cu cerdac dinainte, era casa în care locuia acesta, iar cea din stânga, mai mică și mai joasă, era menită pentru studenții pe care îi găzduia. În această căsuță se afla și o mică bibliotecă a studenților români, ferită de ochii profesorilor străini. Căci, după legile școlare, studenții nu aveau voie să întrețină biblioteci și ar fi fost confiscată dacă nu ar fi apărut ca proprietate a lui Pumnul.

Casa Aron Pumnul

Ionel NOVAC

Mihai, cuminte și ascultător, era iubit și ocrotit de Aron Pumnul ca și cum ar fi fost propriul fiu. Profesorul avusese un băiat, pe nume Ioan, dar acesta murise în anul 1856. Cât de mult îl îndrăgise pe Mihai aflăm dintr-o conscripție a parohiei, unde, la rubrica referitoare la Aron Pumnul, se află inserat următorul înscris: „Copil de suf (let) Mihail 858”, ceea ce semnifica „copil adoptat” de o familie cucernică, binevoitoare și milostivă.

În toamna anului 1860, Mihai este înscris de tatăl său la K.K. Ober-Gymnazium, în clasa I, unde învățau și frații mai mari, dar care nu se bucurau de o prea bună reputație. Antologică rămâne mirarea directorului școlii, Ștefan Wolf, care, aflând cum îl cheamă pe noul elev și cunoscându-i bine pe frații săi, va exclama oarecum dezamăgit: „Și acesta tot un Eminovici este!”.

La Ober-Gymnazium îl va cunoaște pe Teodor V. Ștefanelli, viitor coleg și la Viena, care îi va rămâne prieten pentru toată viaţa. Și tot aici va obține, din partea profesorului Neubauer, cea mai bună notă la istorie (notă pe care nu izbutise s-o primească nimeni până atunci), tocmai în anul când va rămâne repetent (1862).

KK Ober-Gymnazium

La sfârșitul semestrului întâi obține certificat cu medie generală bună, fiind clasificat al 11-lea între 68 de elevi. În semestrul al doilea este clasificat al 23-lea între 66 de elevi. Dar spre sfârșitul anului școlar Mihai fuge din nou la Ipotești, unde este prins și adus înapoi cu forța la învățătură. „La ce să mă dea la Cernăuți, că eu sunt învățat și fără Cernăuți”, replicase el slujitorilor în momentul în care aceștia îl prinseseră să îl dea în mâna tatălui.

Placă pe KK Ober-Gymnazium

Cum frații mai mari erau cam bătăuși și nu se aflau în relații prea bune cu Mihai, la începutul gimnaziului tatăl său fusese nevoit să-i găsească o altă gazdă. Noua locuință a fost cea a birjarului Nicolai Țirțec (Dzierszeck), rutean de nație, care ținea și copii în gazdă. Mihai a locuit aici în clasa I-a a liceului și în clasa a II-a, când nu era repetent.

Situată peste drum de biserica Sf. Treime, în dosul Universității, casa aparținea bisericii. Încăperile ei serviseră odinioară drept chilii pentru călugări, iar în vremea când a fost locuită de Țirțec, aceste chilii erau ocupate de elevii pe care acesta îi avea în gazdă. Alături de Mihai mai erau doi frați Ștefanovici, doi frați Daschiewicz și Ion Șahin. Odaia în care stătea acesta dădea în grădină și avea gratii de fier la fereastră.

Mihai era neastâmpărat ca mai toți colegii lui și lua parte cu plăcere la toate năzbâtiile acestora: de la săritul băncilor în clasă la alergatul prin pulberea drumurilor uscate, la furatul merelor din grădina gazdei, jucatul cărților pe bani, joaca de-a poșta cu surugii sau la bătăile care se încingeau pe toloaca unde jucau mingea.

De neuitat sunt bătăliile dintre tinerii învățăcei și ucenicii și calfele meseriașilor din oraș pentru ocuparea terenului de joc. De regulă, Mihai și un prieten asigurau „aprovizionarea” prietenilor cu bâtele și nuielele pregătite anume pentru acest scop. Odată se încurcaseră între „dușmani” și numai o fugă sănătoasă i-a scăpat de la bătaia zdravănă ce îi aștepta.

Vara își însoțea colegii la înot, iar iarna se dădea alături de ei pe pojghița subțire de gheață. O dată a căzut așa de rău încât a leșinat și cei care îl însoțeau, speriați tare, abia l-au putut aduce iar în fire.

Mihai era foarte superstițios, îi era frică de stafii și se temea să rămână seara singur în cameră. De aceea, prefera să meargă adeseori la ceilalți colegi. Dar și aceștia îl speriau uneori, venind noaptea în camera lui, îi acopereau capul cu plapuma și, schimbându-și glasul, îl făceau să creadă că sunt duhuri rele.

În anul școlar 1861-1862 lucrurile nu mai merg la fel de bine, la sfârșitul primului semestru fiind clasificat abia al 59-lea între 72 de elevi. În semestrul al doilea situația sa școlară se înrăutățește, cu excepția limbii române, a istoriei și geografiei; crește și numărul de absențe, clasându-se abia al 62-lea între cei 73 de elevi, astfel că la sfârșitul anului școlar este declarat repetent.

Rămânând repetent, în anul școlar următor (1862-1863) Mihai frecventează tot clasa a II-a. Acum nu mai locuiește la birjarul Țirțec, ci la profesorul de limba franceză Victor Blanchin. Acesta ținea cu chirie casele lui Samuil Moraru, viitor mitropolit al Bucovinei. Tatăl său îl adusese la Blanchin să învețe limba franceză și să fie silit a conversa în această limbă. Dar micul Mihai nu era defel mulțumit de gazdă, pentru că profesorul era bețiv, venea amețit acasă, făcea gălăgie și se certa cu soția sa. Ba mai mult, odaia în care locuia era nesănătoasă și din această cauză a căpătat și o boală de urechi.

Primul semestru al anului școlar l-a încheiat mulțumitor, cu o medie generală bună, fiind clasificat al șaptelea între 59 de elevi. Nimic nu prevestea însă ce se va întâmpla în semestrul următor. Începând cu 16 aprilie 1863, prima zi de școală după vacanța de Paște, Mihai nu mai figurează în cataloagele școlare și dispare și de la gazda sa. Plecat acasă în vacanță, acesta nu se va mai întoarce la Cernăuți pentru a finaliza anul școlar, întrerupându-și definitiv studiul la gimnaziul de aici.

În toamna anului 1865, după o tentativă eșuată de a-și continua studiile la Botoșani (fiindu-i refuzată bursa solicitată Ministerului Instrucțiunii), revine la Cernăuți, hotărât să se supună unui examen pentru a fi primit ca elev public și se stabilește din nou la profesorul Aron Pumnul. Acesta obișnuia să încredințeze supravegherea bibliotecii unui elev mai mare, acordându-i în schimb găzduire în casele sale. De această favoare se bucura acum Mihai, care cunoștea biblioteca bine încă din primii săi ani la Cernăuți și la care ținea ca și cum ar fi fost a lui.

Aici trebuie să se fi simțit în largul său, căci o rânduise cu grijă și știa unde se află fiecare carte. Prezența sa la Cernăuți este dovedită de însemnările din catalogul bibliotecii pe anul 1865/1866, în care sunt menționate și câteva cărți „donate de Mihaiu Eminovici, student în clasa V gimnazială”. Dar niciun act oficial școlar din acel an nu menționează și prezența sa la cursuri.

Grav bolnav, profesorul Aron Pumnul va trece la cele veșnice la începutul anului următor (12/24 ianuarie 1866). Teodor V. Ștefanelli, unul dintre elevii săi, merge la locuința acestuia, ca să-l vadă pentru ultima oară. A intrat întâi în camera lui Mihai, care, vărsând lacrimi de durere, i-a povestit despre ultimele momente ale acestui mare apostol al românilor din Bucovina.

Seara, Ștefanelli a trecut iarăși pe la Mihai și l-a găsit scriind. Din inițiativa profesorului I.G. Sbierea, câțiva gimnaziști au compus poezii închinate memoriei lui Aron Pumnul, care vor fi publicate în broșura comemorativă „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziaști din Cernăuți la mormântul prea iubitului lor profesor Arune Pumnul”. Mihai scrie poezia „La mormântul lui Aron Pumnul”, pe care o semnează „M. Eminoviciu, privatist” și care apare alături de alte șase poezii ale colegilor săi. Cartea va fi distribuită gratuit paricipanților la înmormântare, iar poezia aceasta constituie debutul absolut al poetului!

La scurtă vreme după moartea lui Aron Pumnul, Mihai se va muta într-o casă pe strada Feldgasse (astăzi strada Kermeliuk), fiindcă soția profesorului, cucoana Catinca, „care scurtase și mâncase zilele bărbatului ei”, așa cum șușotea lumea, nu suferea străini în casă.

Cât timp a fost bibliotecar la Aron Pumnul, Mihai a așternut pe hârtie câteva poezii cu gândul de a le publica într-o revistă literară. După o chibzuită alegere, expediază câteva revistei „Familia”, care apărea la Pesta și pe care o citise în biblioteca profesorului. În numărul din 25 februarie/9 martie 1866, Iosif Vulcan îi publică poezia „De-aș avea”, însoțită de următoarea explicație: „Cu bucurie deschidem coloanele foaiei noastre acestui june numai de 16 ani, care cu primele sale încercări poetice trimise nouă ne-a surprins plăcut”. Și, fără a-l întreba pe autor, părându-i-se că numele nu suna prea românește, directorul revistei i-l schimbă în Eminescu, veșnicind literaturii române acest nume.

Murind Aron Pumnul, murise totul ce-l lega de Cernăuți. Întristat, scrie poezia „La Bucovina”, cu evidente influențe ale epigonilor săi (Bolintineanu, Heliade, Alecsandri), pe care o publică tot în „Familia” (14/26 august 1866). Apoi, în toamna anului 1866 decide să părăsească orașul, deoarece „mai mult n-am ce face la Cernăuți. Pumnul nu mai este - au murit”.

Pe de altă parte, trecând printr-un șir de greutăți financiare și strâmtorat și de secetele anilor 1863-1866, nici tatăl său nu-l mai poate ajuta, precum probabil îi promisese. Astfel că adolescentul Mihai este constrâns să părăsească Cernăuțiul, hotărât să-și încerce norocul în altă parte, căci nici la Ipotești nu avea ce nădăjdui.

National Hauptschule

Placă pe National Hauptschule

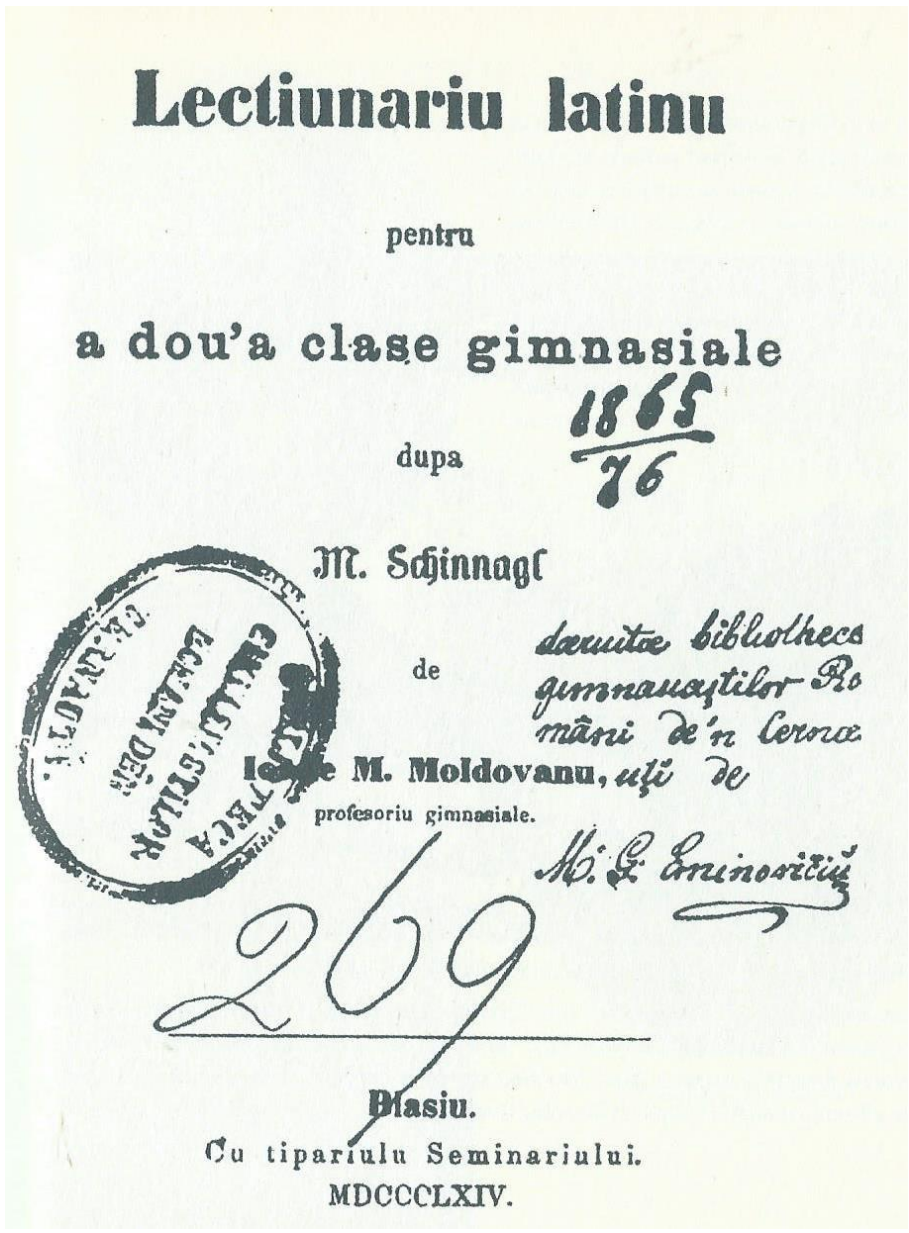
Lectiunariu latinu

pentru

a dou'a clase gimnasiale

1865/66

dupa

M. Schinnagl

de

dăruite bibliothecei gimnaziștilor Români de'n Cernauți

Iosif M. Moldovanu, uți de profesoriu gimnasiale.

M. G. Eminoviciu

209

Blasiu.

Cu tipariulu Seminariului.

MDCCCLXIV.

Însă legăturile sale cu Cernăuții nu aveau să se termine definitiv acum. Mihai va reveni de câteva ori în orașul tinereții sale, fie însoțind trupele de teatru care susțineau reprezentații aici, fie participând la diferite evenimente din viața acestuia (pregătirea Serbării de la Putna, manifestările dedicate inaugurării Universității și aniversarea unui secol de la încorporarea Bucovinei la Austria). În 1885, în ajunul sărbătorilor Crăciunului, îi face o scurtă vizită sorei Aglae, aceasta dovedindu-se a fi ultima sa întâlnire și cu Cernăuții, parcă o vizită de rămas bun înaintea agravării stării de sănătate și trecerii la cele veșnice.

Bibliografie:

1. George Călinescu - Viata lui Mihai Eminescu, Ed. Cultura Națională, București, 1932

2. Radu I. Sbierea - Amintiri despre Eminescu, Societatea Tipografică Bucovineană, Cernăuți, 1903

3. Teodor V. Ștefanelli - Amintiri despre Eminescu, Ed. Junimea, Iași, 1983

4. * * * - Eminescu și Bucovina, Ed. Mitropolitul Silvestru, Cernăuți, 1943

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Centenarul Mausoleului de la Mărășești

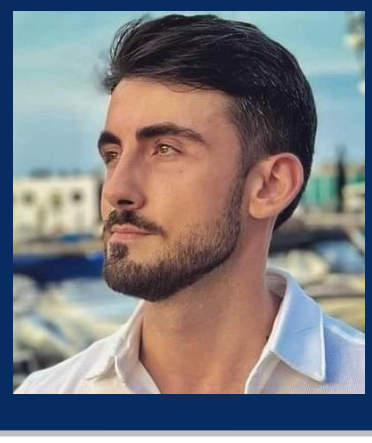

Eroismul, o trăsătură definitorie a spiritului uman, este întotdeauna onorat și recunoscut în istorie. Unul dintre cele mai strălucite exemple ale eroismului este reflectat în Mausoleul de la Mărășești, un monument impresionant dedicat eroilor căzuți în timpul Primului Război Mondial. Această structură monumentală nu doar că aduce un omagiu celor ce și-au dat viața pentru țară, dar ridică și întrebări profunde cu privire la natura eroismului și la modul în care această virtute transcende în timp și în spațiu.

Mausoleul de la Mărășești reprezintă un simbol al eroismului românesc într-un moment de mare cumpănă în istoria neamului. În acea perioadă tulbure, România a fost zguduită de ororile războiului, iar eroii căzuți la Mărășești au rămas pentru totdeauna în memoria colectivă a națiunii.

Eroismul, așa cum este ilustrat în acest ansamblu monumental, nu se rezumă doar la bravura în luptă, ci și la spiritul de sacrificiu pentru binele comun. Monumentul servește ca o amintire solemnă că eroismul nu se măsoară doar în victorii militare, ci și în puterea de a face față adversităților, cu demnitate, curaj și încrâncenare.

Impresionantul monument oglindește o pagină însângerată de istorie, dovedind că eroismul nu poate fi înțeles doar în contextul războiului, ci și în lumina virtuților civice. Prin jertfa lor, eroii de la Mărășești au cimentat adânc sentimentul de patriotism, considerat pilon al unității și identității naționale. Eroii au devenit un far pentru generațiile viitoare, inspirând nu doar prin actele lor de bravură, ci și prin mesajul profund al solidarității, unității de neam și patriotismului. Deopotrivă, monumentul este un omagiu adus eroilor ce au schimbat cursul istoriei în timpul Primului Război Mondial. Ne putem întreba ce înseamnă cu adevărat eroismul. Este un act singular de curaj sau o lungă serie de sacrificii pentru binele comun? Mausoleul de la Mărășești ne amintește că eroismul este mai mult decât o simplă acțiune, este un angajament profund față de valorile fundamentale ale unei națiuni. Eroismul nu trebuie să fie doar o amintire a trecutului, ci și o sursă de inspirație pentru prezent și viitor. Este o chemare la solidaritate, patriotism și responsabilitate față de moștenirea eroilor noștri. Astfel, în lumina Mausoleului de la Mărășești, eroismul nu este doar o notă în paginile istoriei, ci un perpetuu elogiu adus spiritului uman și sacrificiului pentru binele comun.

Cu aceste gânduri, parcurgeam cu emoție în urmă cu câteva luni ultimii kilometri pe Șoseaua Națională DN2 București-Focșani-Suceava - E 85, așteptând parcă metamorfoza spațiului și timpului, spre a păși pe aceste meleaguri încărcate de istorie, pline de jertfe și evocatoare de sentimente profunde.

Desigur, călătorului doritor să redescopere trecutul i se va spune că Mausoleul a fost ridicat pe locul în care în vara anului 1917 s-au desfășurat luptele pentru apărarea gliei străbune, soldate cu

victoria strălucită a trupelor române.

Abia se sfârşise războiul. Rănile sale nu se vindecaseră, dar oameni de suflet s-au gândit cum să evoce pentru viitorime încrâncenarea luptelor și eroismul luptătorilor, mulți dintre ei anonimi, la scara istoriei, dar cu toții eroi adevărați. Inițiativa construirii Mausoleului Eroilor aparține Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române. Terenul, de 20 hectare, pe care avea să se ridice Mausoleul, a fost donat în anul 1921, împreună cu suma de 50.000 lei aur, de către Georges Ulise Negropontes, mare latifundiar și industriaș.

Monumentul a fost gândit într-un mod care să pună în evidență nu bogăția și opulența construcțiilor gigantice, ci grandoarea eroismului, fiind realizat, între anii 1923 – 1938.

Piatra fundației monumentului a fost pusă în mod solemn la data de 6 august 1923. În vara anului 1924 au fost reînhumate osemintele martirilor căzuți în luptele de la Mărășești, Mărăști, Oituz, și totodată s-au depus osemintele Generalului Eremia Grigorescu, comandantul Armatei I Române pe timpul luptelor de la Mărășești, mort la 21 iulie 1919. La 28 septembrie 1924 s-au inaugurat criptele, la eveniment fiind prezentă Regina Maria și alte personalități ale vremii. Pe frontispiciul Mausoleului au fost gravate numele localităților unde s-au desfășurat aprigele lupte de pe frontul românesc.

Lucrarea transpune viziunea arhitecților George Cristinel și Constantin Pomponiu. Basoreliefurile "Cupolei Gloriei" au fost realizate de către Cornel Medrea și Ion Jalea iar pictura interioară a fost executată de Eduard Săulescu. Toate acestea ilustrează diverse momente ale luptelor de la Mărășești.

Am plecat de la Mărășești cu sufletul vibrând de emoție zicând în sinea mea: Glorie eroilor neamului și cinste celor care respectă patriotismul și dragostea de glia strămoșească!

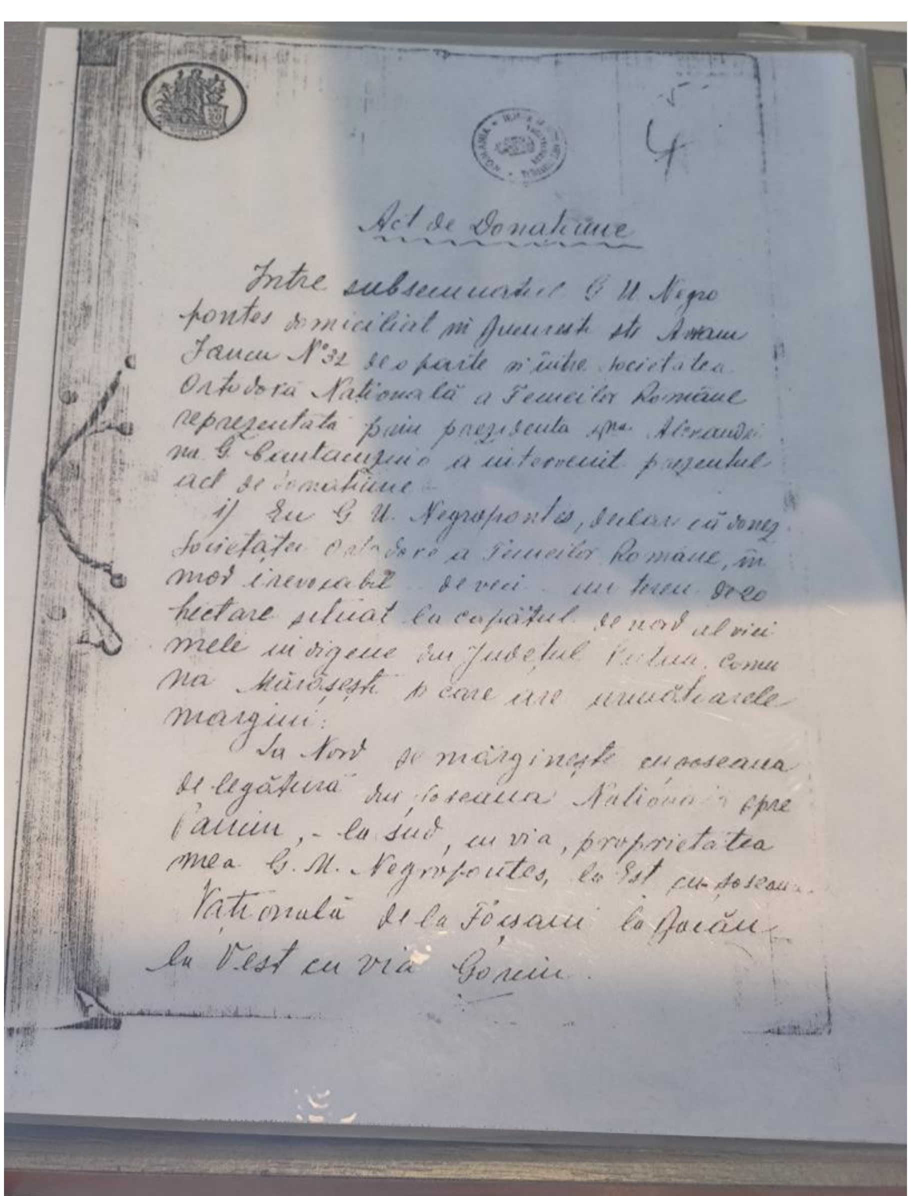
Act de Donatiune

Intre subsemnatul G. U. Negropontes domiciliat în Bucureşti str. Avram Iancu N°32 de o parte şi între Societatea Ortodoxă Natională a Femeilor Române reprezentată prin prezidenta D-na. Alexandrina G. Cantacuzino a intervenit prezentul act de donatiune

1) Eu G. U. Negropontes, declar că donez Societăţei Ortodoxe a Femeilor Române, în mod irevocabil de veci un teren de 20 hectare situat la capătul de nord al viei mele [illegible] din judeţul Putna, comuna Mărăşeşti şi care are următoarele margini:

La Nord se mărgineşte cu şoseaua de legătură din şoseaua Natională spre Panciu, - la sud, cu via, proprietatea mea G. U. Negropontes, la Est cu şoseaua Natională de la Focşani la Bacău la Vest cu via Gorun.

Locul în care odihnește
Generalul Eremia Grigorescu

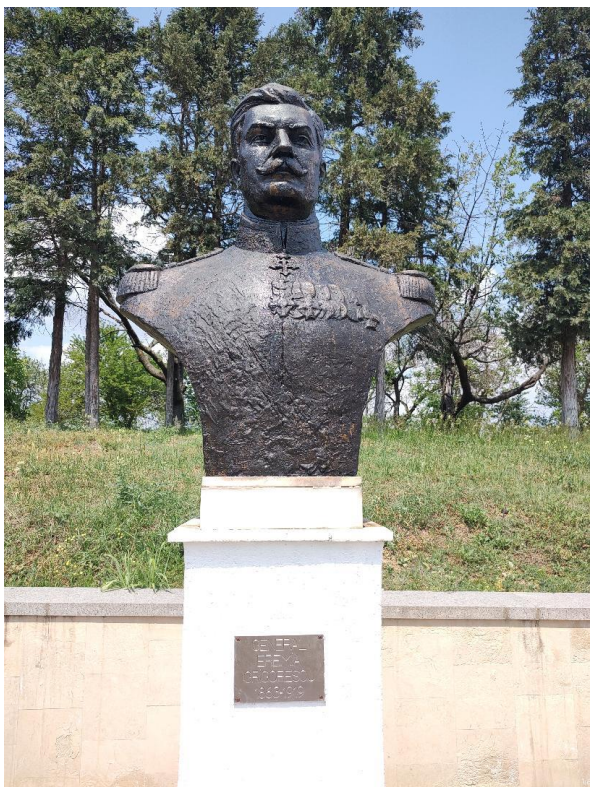

Bustul Generalului Eremia Grigorescu

Bustul Generalului Ion Dragalina

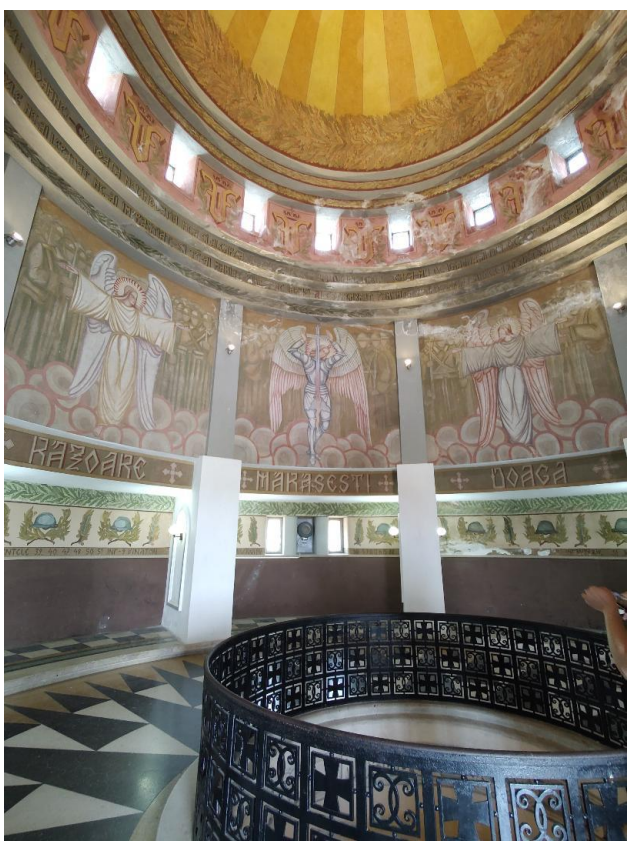

Bustul Sublocotenent Ecaterina Teodoroiu

Imagini din Muzeul Luptelor de la Mărășești

Dan Toma DULCIU

Despre talent, pasiune și muncă
În dialog cu tânăra artistă Ana Romana Sălăjan-Morar

Austria este recunoscută pentru școala sa muzicală de înaltă valoare, instituțiile de profil artistic atrăgând în fiecare an pe cei mai talentați tineri muzicieni, veniți de pe toate meridianele globului. Aceștia găsesc aici mentori de mare profesionalism pedagogic, profesori îndrumători, care șlefuiesc pregătirea muzicală spre culmi de perfecțiune, oferindu-le o șansă de afirmare în viitor.

Generații întregi de tineri artiști din România au urmat cursuri de specializare, unii dintre ei ducând mai departe pe scenele lumii deprinderile dobândite în riguroasa pregătire urmată în cetățile muzicii de la Viena, Linz, Salzburg, Graz, ca să numesc câteva dintre centrele muzicale de prestigiu din această țară.

Având șansa să întâlnesc o tânără și talentată pianistă, Ana Romana Sălăjan-Morar, pedagog și corepetitor, născută în România, dar cu solide studii muzicale făcute la Cluj, apoi în Linz, și în Elveția, am avut satisfacția să aflu câteva repere biografice, ilustrând tabloul unei tinere muziciene de mare perspectivă, un exemplu de talent, pasiune și muncă, într-un domeniu unde doar marea performanță artistică constituie o certitudine a talentului nativ.

Încă din copilărie arta a fost preocuparea vieții sale, materializată în ani și ani de studii muzicale, de la cele de bază, până la nivel academic, finalizate cu diplome de licență și masterat la secția pian (*Konzertfach*) și pedagogie instrumentală (*Instrumentalpaedagogik*) din cadrul *Anton Bruckner Privatuniversitaet* în Linz. Concomitent cu studiile artistice efectuate în Austria, Ana Romana Sălăjan-Morar a absolvit și Facultatea de Drept din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

În anul 2021 a urmat un stagiu de pregătire sub îndrumarea Prof. Wilhem Latchoumia în cadrul semestrului petrecut la *Höchschule der Künste Bern* (Erasmus), unde a primit distincția unanimă a juriului *("Auszeichnung*"), la recitalul final de master, din iunie 2022.

În urma acestor studii muzicale, artista a avut privilegiul de a-și cultiva rafinamentul și expresivitatea pianistică, exersate pe un repertoriu vast, compus din piese de muzică clasică și contemporană, precum și colaborarea constantă cu o multitudine artiști, îmbinând diverse genuri și stiluri.

În portofoliul activităților sale artistice a înregistrat deja câteva proiecte interdisciplinare, cum ar fi: *Literaturfrühstuck* (septembrie 2020), înregistrarea Reich/ Sondheim's *Finishing the Hat* (ianuarie 2021), combinând interpretarea simultană a pianului și înregistrarea electronică, *Frankenmarkter G'schichten* (martie 2023) și *Cinema* (septembrie 2023), concept care îmbină muzica de film pentru pian solo cu proiecțiile vizuale.

În prezent, pe lângă activitatea artistică, Ana Romana Sălăjan-Morar predă pian și muzică de cameră în două școli din Austria, respectiv *Landesmusikschule Wels* și *Musikschule Oberes Mostviertel (Haag).*

În cadrul acestor proiecte inedite, tânăra artistă colaborează cu soprana Alexandra Anușcă, membră a Academiei Corale a Operei de Stat din Viena, rezultând un program complex, în care au fost incluse piese de repertoriu contemporan și modern românesc, dar și prelucrări și piese inspirate din folclorul național.

Domnia sa propune *Institutului Cultural* de la Viena realizarea

Ana Romana Sălăjan-Morar

de serate muzical-literare, acompaniind la pian recitaluri de proză sau poezie aparținând scriitorilor români sau autohtoni, prezentări de carte, acompaniament muzical pentru spectacole teatrale.

Această manieră complexă de simbioză a diverselor arte sau genuri muzicale s-a bucurat de un mare succes de public, cu ocazia precedentelor trei spectacole desfășurate de către artistă.

Desigur, în repertoriul pianistei Ana Romana Sălăjan-Morar sunt numeroase capodopere ale repertoriului pianistic universal, inclusiv bijuterii din creația lui George Enescu.

Acestea fiind jaloanele principale ale Anei Romana Sălăjan-Morar, am rugat-o pe distinsa pianistă să ne răspundă la câteva întrebări.

Dan Toma Dulciu: După cum am aflat, ați avut ocazia să colaborați cu o serie de artiști contemporani: Wilhem Latchoumia, Patrizio Mazzola, Benjamin Engeli, Andri Drăgan, Viniciu Moroianu, Oleg Marshev, Till Alexander Körber, Mikhail Voskresensky, Adrian Mantu, Vladimir Lakatos, Biliana Tzilnikova. Puteți să ne spuneți pe scurt care anume sunt învățămintele pe care un tânăr artist trebuie să le urmeze din lecțiile predate de maeștrii săi, din sfaturile primite de la aceștia?

Ana Romana Sălăjan-Morar: Consider că fiecare oportunitate de a lucra cu un maestru trebuie tratată ca pe o onoare! Bineînțeles, nu toate sfaturile și sugestiile primite se pretează nevoilor și idealurilor fiecărui tânăr artist, însă conjunctura în care sunt expuse nu este un dat firesc, ci un privilegiu. Nu cred că există artist care, indiferent de vârstă și nivel profesional, să nu aibă nevoie de un mentor. Ceea ce am învățat eu din propriile experiențe cu maeștrii au fost următoarele: fiecare artist e până la urmă un simplu om cu o sumedenie de neajunsuri, dar și calități; lipsurile tehnice pot fi mascate de un rafina-

ment muzical (sau verso); muzica e un limbaj viu în continuă desăvârșire, așadar trebuie redată ca atare; autodisciplina și rutina facilitează scopul final; inspirația vine prin a face. Nu în ultimul rând, iar aici îmi permit să vorbesc în numele tuturor, fiecare zi petrecută în fața instrumentului trebuie să aducă curiozitatea și entuziasmul redescoperirii pieselor cântate.

D.D.: Sunteți născută la Cluj-Napoca, unde ați făcut primele lecții muzicale, de la vârsta de patru ani, până la licență și masterat. În plus, ați completat aceste studii cu o diplomă a unei facultăți de științe juridice, respectiv ați urmat cursuri ale prestigioasei London School of Business Communications. Spune-ți-mi: ce v-a determinat să combinați studiile din domeniul muzical cu cele din domeniul juridic, respectiv economic?

A.R.S.M.: În pragul terminării liceului am fost pusă în dificultatea de a alege drumul viitorului meu. Pe de-o parte consideram că este absolut necesar să continui în direcția artei, aceasta fiind încă de la începutul copilăriei mele rezervorul inepuizabil de bucurie și împliniri. În același timp, eram sfătuită să-mi cultiv intelectul, pentru ca ulterior să am viitor asigurat (nu cred că e nevoie să vă explic de ce). Am hotărât atunci să merg pe ambele variante, dreptul fiind strict alegerea mea personală. Nu regret nicio secundă că am ales să-mi deschid orizontul în pragmatismul lumii juridice, pentru ca fără rigorile acestuia nu cred că aș fi putut să înțeleg realitatea lumii în care existăm. A fost un cumul enorm de materie, pe care mărturisesc că deseori nu am parcurs-o în profunzime, însă majoritatea informațiilor primite au condus către dezvoltarea laturii mele logice și raționale. Cel mai important aspect pe care l-am deprins este învățatul în sine, și anume cum să citesc, să înțeleg și să memorez. Cursurile quasi economice, nu le-aș numi neapărat economice pentru că s-au axat pe management și marketing, le-am urmat online, chiar după terminarea licențelor din Austria. Cred că îmi lipsea partea practică a studiului dreptului, motiv pentru care am considerat că ”o doză” nouă de informații mă va ajuta să dezvolt, chiar și într-o mică măsură, partea mai puțin cultivată din persoana mea.

D.D.: După cum am aflat, sunteți o persoană ambițioasă, empatică, entuziastă și creativă, motivată să continuați perfecționarea în domeniul muzical. De asemenea, mai știu că ați dezvoltat simultan un spirit rațional, analitic și gândire strategică, ceea ce, pe plan pragmatic, vă permit să exersați diverse abilități sociale, cum ar fi lucrul în echipă, spirit de conducere și, desigur, multă diplomație. Aș vrea să vă întreb dacă, în calitatea domniei voastre de profesor de muzică, ce alte calități profesionale vă caracterizează și cum vedeți interacțiunea dintre omul de la catedră și elevul din sala de muzică, ținând cont de faptul că și domnia voastră ați fost, la rândul dumneavoastră, elevă, trecând prin etapele obligatorii ale pregătirii ca viitor muzician?

A.R.S.M.: Probabil că cel mai semnificativ atribut, pe care mi l-am însușit din munca de la catedră, este răbdarea. A fi profesor necesită, pe lângă o vocație intrinsecă, și resurse inepuizabile de răbdare, înțelegere și adaptabilitate. Fiecare elev este un individ distinct, un om cu personalitate, aspirații și posibilități proprii. Datorită acestui fapt, susțin cu tărie că nu există nicio metodă unică și universală de predare, profesorul, în special în munca individuală cu elevul, având obligația cel puțin morală, să se adapteze necesităților acestuia. Mai mult decât atât, studiul muzicii trebuie în esență să fie o plăcere, unde ambii profesorul și elevul să țintească împreună spre același scop. Așadar, prin această colaborare fiecare învață și se inspiră reciproc. Elevul ”fură” bazele tehnice și idealurile muzicale, iar profesorul descoperă metode noi, sau poate o altă perspectivă, și își configurează o nouă abordare. Desigur, plăcerea și rezultatele survin după o muncă constantă și conștientă, unde profesorul are rolul indispensabil de motivator. La rândul său, exersatul poate deveni o activitate dezirabilă dacă conduce către un țel concret. Am exemple personale de acest fel, ceea ce mă bucură enorm!

D.D.: Care dintre profesorii din România v-au lăsat o amintire

profundă, și ce anume ați învățat de la aceștia?

A.R.S.M.: În primul rând insist să menționez că sunt recunoscătoare tuturor profesorilor care și-au lăsat amprenta asupra ființei mele. Am afirmat cu ceva timp în urmă că nu aș fi putut primi o educație mai bună decât acasă, în România. Fiind la rândul meu cadru didactic, confirm acest lucru în continuare.

Una dintre cele mai dragi persoane mie a fost Doamna Letiția Becherescu, profesoara mea de rusă din copilărie, care m-a însoțit până de curând cu încredere și devotament în cele mai semnificative momente ale vieții mele. Datorită dumneaei am prins curaj în forțele proprii, am învățat că perseverența este condiția indispensabilă oricărei forme de succes, iar fiecare informație nouă trebuie primită cu mirare și un zâmbet.

Totodată, majoritatea cunoștințelor pianistice și muzicale le-am dobândit de la profesorul meu de pian din liceu, Domnul Zoltan Horvath. Pe lângă fundamentul artistic pe care mi l-a clădit în cei patru ani de studiu, dumnealui este și cel care m-a îndrumat să-mi deschid noi orizonturi prin continuarea educației în Austria.

D.D.: Sunteți profesor de pian pentru toate categoriile de vârstă și nivel, în același timp predați și ca profesor de muzică de cameră; totodată, sunteți și acompaniator de pian. Care dintre aceste trei domenii vă oferă satisfacții mai mari și de ce?

A.R.S.M.: Toate cele trei activități, îmi permit să le numesc activități și nu neapărat domenii distincte, îmi oferă satisfacții profesionale și personale. Pot spune că m-am obișnuit cu profesia de pedagog încă de la începuturile studiului meu în Austria, prin faptul că aveam deja elevi în particular cărora le predam ore de pian, bineînțeles, în funcție de preferințele acestora. Munca la catedra poate fi uneori anostă, recunosc, în special în situația copiilor nemotivați, care nu înțeleg indispensabilitatea exersatului individual. Totuși, entuziasmul și curiozitatea celorlalți elevi balansează partea mai puțin atractivă a acestei meserii. În momentul în care reușim împreună, ca o echipă, să atingem anumite obiective prestabilite și să creăm muzică și nu doar să redăm niște note răsfirate, consider că mi-am îndeplinit vocația. La fel este și în cazul activității de corepetitor. Acompaniatul elevilor maturi și talentați reprezintă în fapt o sesiune de muzică de cameră, sesiune în care împreună tindem spre realizarea aceluiași ideal, de a genera o bucățică de artă.

D.D.: Citind cu atenție CV-ul Dvs. am observat că știți câteva limbi străine (germana, engleza, franceză, rusa). Desigur, exceptând faptul că muzica este un limbaj universal, pentru un muzician foarte activ, care pe lângă concertele susținute, mai este și profesor la o

școală de muzică din străinătate, și nu oriunde, ci în Austria, aceasta este un atu. Aș vrea să știu dacă, referindu-ne strict la limba germană, care vocabular vi se pare mai dificil: cel de terminologie juridică sau cel de terminologie muzicală?

A.R.S.M.: Nu am nicio ezitare în a vă spune că terminologia juridică în limba germană este extrem de dificilă. Faptul că am avut puține tangențe cu aceasta poate fi și un motiv, eu studiind dreptul la Cluj, însă chiar și pentru majoritatea studenților austrieci aceasta rămâne o provocare! Terminologia muzicală este în sine un limbaj universal, pe care fiecare elev și-l însușește gradual pe parcursul studiului muzical. Majoritatea termenilor sunt în italiană și franceză, așadar, exceptând termenii specifici notelor și duratelor muzicale (ex. C în loc de Do; Gis în loc de Sol Diez) și poate a unor denumiri armonice, nu a fost nevoie să adaug nicio altă informație vocabularului meu deja format.

D.D.: Ați urmat un stagiu de pregătire la Universitatea de Arte din Berna. Ați sesizat cumva o deosebire între metodica de predare a cunoștințelor și practicii muzicale între școala austriacă și cea elvețiană? Sau, cu alte cuvinte, care dintre ele vi se pare, desigur, subiectiv vorbind, mai adecvată formării și perfecționării unui tânăr artist?

A.R.S.M.: Având în vedere faptul că timpul petrecut în Elveția a fost mult mai scurt raportat cu cel din Austria, nu cred că am experiența necesară pentru a face o comparație între cele două sisteme. În mare pot afirma că sunt asemănătoare, însă pentru un tânăr proaspăt absolvent de liceu, școala austriacă ar putea însemna o ghidare mai organizată, detaliată și țintită către o carieră profesională, pe când idealul elvețian s-ar preta mai degrabă unui muzician deja format, care dorește să se perfecționeze sau să-și contureze propria identitate artistică.

D.D.: Știm că în Austria se găsesc o serie de muzicieni români, care s-au stabilit în această țară. Unii chiar predau cursuri la Conservatorul din Viena, alții sunt angajați ca instrumentiști în instituții muzicale din această țară, sunt în colectivele artistice ale unor teatre de operă. Aveți cumva intenția de a lua legătura cu aceștia pentru a realiza o mai bună cunoaștere a experienței lor, sau pentru realizarea unor proiecte comune?

A.R.S.M.: Bineînțeles! Vă mărturisesc că deseori am intenția da a contacta astfel de personalități, în ideea de a crea o frumoasă colaborare, însă de multe ori am o anumită reținere, considerând că nu am încă nivelul necesar pentru o a lucra cu asemenea maeștri. În ultimii ani am căutat constant artiști pentru un proiect al meu mai aparte, nu o să vă dau acum detalii despre ce este vorba, însă după mai multe refuzuri și încercări eșuate, am renunțat în a-l mai continua. Poate că odată voi reuși să-l concretizez... În momentul de față, simbioza artelor, în special muzica cu arta vizuală, reprezintă punctul central al idealurilor mele, motiv pentru care sunt dornică să colaborez cu artiști din această sferă! Totodată, sunt nerăbdătoare să realizez diverse proiecte muzicale care mi se propun și mă inspiră!

D.D.: Dacă ar fi să dați câteva sfaturi unor tineri muzicieni din țara noastră, care ar dori să acceadă la burse de studii muzicale în Austria, ce i-ați sfătui să facă?

A.R.S.M.: În primul rând i-aș sfătui să înceapă „tatonarea teritoriului” încă din timpul liceului sau a perioadei de studii universitare. Mirajul occidentului s-ar putea transforma într-o experiență nefastă, dacă mentorul ales sau mentalitatea și cutumele austriece nu coincid cu aspirațiile acestor tineri. Pe lângă chimia care se presupune că ar trebui să existe între mentor și student, trecerea unui examen de admitere nu rezultă neapărat în certitudinea începerii unei burse de studii. Dacă profesorul ales nu are locuri libere în clasa sa, tânărul proaspăt admis este deseori nevoit să aștepte câteva semestre (în cel mai bun caz) sau să-și încerce norocul la alte universități.

În al doilea rând, i-aș îndemna pe acești tineri să-și creeze o rutină de studiu (exersat) și să-și impună țeluri predefinite. Aparenta permisivitate a sistemului austriac dispare în momentul în care studentul este pus în fața volumului enorm de repertoriu care trebuie cântat în cadrul examenelor de absolvire. Autodisciplina și munca constantă sunt indispensabile în acest caz.

Nu în ultimul rând, le-aș sugera să se perfecționeze în cel puțin o limbă străină. În cazul artiștilor pur instrumentiști, care nu doresc să-și însușească și partea pedagogică, limba germană nu este un rău necesar, dar cu siguranță un atu.

D.D.: Ce proiecte de viitor aveți și cum vă gândiți să deveniți mai bine cunoscută în lumea muzicii din România dar și din Austria ?

A.R.S.M.: Sper ca viitorul să-mi rezerve multe și diverse oportunități concertante! Totodată, sunt dornică să colaborez cu artiști din diverse domenii, sincretismul artelor regăsindu-se în lista mea de priorități. Un prin demers a fost deja făcut, pentru că în luna septembrie a acestui an am organizat primul meu eveniment de acest gen, în grădina părinților mei. A fost un spectacol împărțit în două, prima parte fiind un recital de pian și canto, compus din piese care să evidențieze venirea toamnei (spectacolul având loc în pragul echinocțiului de toamnă), iar a doua parte fiind un colaj de muzică de film pentru pian solo, acompaniată de proiecții vizuale pe peretele casei. A fost un moment inedit chiar și pentru mine, mai ales că am avut un public numeros de aproximativ 70 de persoane! Intenționez să continui cu proiectele de acest gen, cu precădere cele în aer liber, pentru a oferi publicului o atmosferă relaxantă și un cadru sinestezic. Îmi doresc, de asemenea, să lansez cât de curând un prin CD cu piese atent selectate, și de ce nu, să am posibilitatea să-l promovez în diverse țări.

Vă mulțumim pentru amabilitatea cu care ne-ați răspuns la acest interviu și dorim să vă urăm sănătate, succese în cariera dumneavoastră artistică precum și speranța ca în curând să auzim lucruri minunate despre performanțele strălucite pe care talentul și măiestria dvs. interpretativă le merită cu prisosință.

Dr. Ist. Ion CONSTANTIN

Anul Iuliu Maniu – 150 de ani de la naștere, 70 de ani de la trecerea în eternitate

Iuliu MANIU

Dr. Ist. Ion CONSTANTIN

În 2023 s-au împlinit 150 de ani de la nașterea marelui om politic român Iuliu Maniu (8 ianuarie 1873) și 70 de ani de la moartea sa, în Temnița Sighetului (5 februarie 1953). Cel care avea să devină unul dintre principalii artizani ai unirii Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918 s-a născut în satul Bădăcin, judeţul Sălaj, într-o familie de români greco-catolici, fiind unul dintre cei nouă copii ai avocatului Ion Maniu (strănepot al lui Simion Bărnuţiu) şi al Clarei Coroianu, sora memorandistului Iuliu Coroianu.

Și-a petrecut copilăria la Șimleu Silvaniei și Bădăcin, a urmat școala primară la Blaj, absolvind, apoi, liceul reformat calvin din Zalău. A făcut studii la Universitatea din Cluj, la Facultatea de Drept (1891-1896), pe care le-a continuat la Budapesta și la Viena, unde a devenit doctor în drept în anul 1896.

Revenit în ţară, Iuliu Maniu și-a început cariera politică în cadrul Partidului Național Român din Transilvania, fiind cooptat în 1897, la numai 24 de ani, în comitetul de conducere al PNR. A lucrat ca avocat la Şimleu (din 1898), apoi s-a stabilit la Blaj, unde și-a început activitatea de avocat al Mitropoliei greco-catolice și profesor de drept civil la Academia Teologică greco-catolică din „Mica Romă" a Transilvaniei. Debutează totodată ca membru, iar apoi președinte al Societății Academice „Petru Maior".

În 1904 este ales ca vicepreședinte al PNR, iar după adoptarea de către acest partid a tacticii „activiste", a devenit deputat al cercului Vinţului de Jos (1906-1910), comitatul Alba, făcându-se remarcat încă de la primul discurs rostit pe 22 mai 1906 în Dieta de la Budapesta prin curajul și intransigența sa în lupta dusă pentru drepturile românilor ardeleni. Prin cuvântările sale de înaltă ţinută a combătut, de la tribuna Parlamentului din Budapesta, politica de maghiarizare forţată utilizând argumente istorice, juridice şi politice.

În plină desfășurare a Primului Război Mondial, după absolvirea Şcolii de Ofiţeri de Rezervă, Iuliu Maniu a fost mobilizat, în iunie 1915, în Armata Comună austro-ungară și trimis pe frontul rusesc, apoi pe cel italian. Ca locotenent în Regimentul 64 Orăştie, Iuliu Maniu s-a preocupat de organizarea militară a românilor din armata austro-ungară, înființând pe 31 octombrie 1918, la Viena Senatul (sfatul) militar, ca secţie militară a Comitetului Naţional din Bucovina, Ardeal şi Ungaria, pentru a contribui la preluarea puterii politice şi administrative în Transilvania şi Banat, de către Consiliul Naţional Român Central (fondat la 30 octombrie 1918). În ultimele luni ale războiului, în debandada care se instaurase în armata austro-ungară, a fost demobilizat și s-a întors spre casă prin Viena spre Transilvania.

A fost unul din principalii artizani ai despărțirii Transilvaniei de Austro-Ungaria și ai unirii ei cu România. Pe 14 noiembrie 1918, a sosit la Arad, unde a pus capăt negocierilor dintre CNR și Oszkár Jászi, reprezentantul guvernului Mihály Károlyi, prin deciderea ruperii Transilvaniei de Austro-Ungaria, spre unire cu restul teritoriilor românești (Vechiul Regat).

Împreună cu personalități de primă mărime ale Partidul Național Român din Ungaria și Transilvania, precum Gheorghe Pop de Băsești și Ștefan Cicio-Pop, Iuliu Maniu a participat hotărâtor la pregătirea Unirii Transilvaniei cu Vechiul Regat. S-a numărat printre principali organizatori ai Marii Adunări de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, unde s-a decis unirea Transilvaniei cu Regatul României. În cuvântarea pe care a ținut-o cu această ocazie Maniu a spus: „Privim înfăptuirea unităţii noastre naţionale ca un triumf al libertăţii omeneşti. Noi nu vrem să devenim din oprimaţi, oprimatori, din asupriţi, asupritori. Noi vrem să întronăm pe aceste plaiuri libertatea tuturor neamurilor şi tuturor cetăţenilor".

Pe 2 decembrie 1918 a fost ales preşedinte al Consiliului

Dirigent al Transilvaniei şi şef al Resortului de Interne, organism provizoriu menit să pregătească trecerea puterii către organismele de stat ale României Mari. A îndeplinit cele două funcţii timp de doi ani, până la 4 aprilie 1920. Sub conducerea sa, Consiliul a adoptat Legea pentru reformă agrară în Transilvania şi Legea electorală, care prevedea introducerea votului universal pentru toţi bărbaţii, începând cu vârsta de 21 de ani. Prin activitatea desfășurată în fruntea Consiliului Dirigent, Iuliu Maniu a avut o contribuție decisivă la procesul de integrare a Transilvaniei în cadrul statului naţional unitar român, la înfăptuirea prevederilor Rezoluţiei adoptată de Adunarea Naţională în ziua de 1 decembrie 1918.

După dizolvarea Consiliului Dirigent la 4 aprilie 1920, de către Guvernul Alexandru Averescu, relațiile dintre Iuliu Maniu și politicienii din București s-au înrăutățit. Acceptând să se încoroneze sub guvernul I.I.C. Brătianu, regele Ferdinand legitima rămânerea la putere a Partidului Național-Liberal, trecând peste opinia partidelor din opoziție. În consecință, Iuliu Maniu nu a participat la încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria la Alba Iulia, în 15 octombrie 1922. De asemenea, Maniu a refuzat să participe la botezul principelui moștenitor, viitorul rege Mihai I, săvârşit în rit ortodox la 22 ianuarie 1922.

Iuliu Maniu a refuzat să voteze Constituția din 1923, considerând-o prea centralistă și invocând chestiuni de principiu. Partidul Național Român din Transilvania a reclamat prin vocea lui Maniu faptul că modificarea Constituției din 1866 putea fi făcută doar prin alegerea unei Adunări Constituante, așa cum era prevăzut la art. 128. În mod paradoxal, naționalii și țărăniștii aveau să guverneze după Constituția din 1923 și, ani mai târziu, chiar să o apere în fața adepților dictaturii.

În 1919, după moartea ultimului dintre memorandiști, Gheorghe Pop de Băseşti, Iuliu Maniu a fost ales preşedinte al Partidului Naţional Român din Transilvania, care a fuzionat cu Partidul Conservator Democrat al lui Take Ionescu (1922) şi cu Partidul Naţionalist al Poporului (1925). În anul 1926, Partidul Național Român din Transilvania s-a unit cu Partidul Țărănesc al lui Ion Mihalache, constituind Partidul Național Țărănesc. Iuliu Maniu a fost președinte al partidului (1926-1933 și 1937-1947) și de trei ori prim-ministru al României între 1928 și 1933.

Criza dinastică din anii 1920 a pus principalele partide politice (PNL și PNȚ) pe poziții opuse. După moartea lui Ion I.C. Brătianu (1927), în campania sa vizând răsturnarea liberalilor de la putere, Partidul Național Țărănesc nu a ezitat să agite problema revenirii lui Carol. După cum explica Iuliu Maniu, Regența instaurată în 1926 era slabă, iar în țară se crease un puternic curent de opinie favorabil reîntoarcerii în țară și pe tron a moștenitorului de drept al tronului.

Pentru a aduce PNȚ la putere, Maniu s-a implicat în organizarea unor proteste publice împotriva guvernelor PNL (manifestațiile din mai 1928) și a plănuit „Marșul asupra Bucureștiului”, un marș al țăranilor ardeleni la București.

În cadrul înțelegerilor privind întronarea succesorului regelui Ferdinand ar fi intrat și plănuita încoronare a lui Carol la Alba Iulia, pentru care manifestele au fost imprimate în Ungaria. Întreaga acțiune a fost dejucată de serviciile române de informații, care au obținut de la guvernul englez expulzarea lui Carol din Marea Britanie, unde acesta aștepta desfășurarea evenimentelor.

În urma alegerilor din decembrie 1928, PNȚ a reușit să obțină o majoritate confortabilă în Parlament, fiind prima guvernare țărănistă din istoria țării, care a avut loc, însă, sub auspicii nefavorabile în perioada marii depresiuni economice, motiv pentru care programul lui Maniu nu a putut fi pe deplin implementat.

Ca șef de partid, Iuliu Maniu s-a bucurat de o mare popularitate peste hotare, în favoarea sa constituindu-se un grup de sprijin în SUA, unde se stabilisera de-a lungul timpului numeroși imigranți ardeleni. Centrul lor de acțiune a fost orașul Cleveland, unde s-a editat „Calendarul America”, care a întreținut mereu vie această relație, o delegație impozantă a membrilor și simpatizanților național-țărăniști din SUA fiind prezentă pe 20 mai 1929, la serbările Marii Uniri de la Alba Iulia. O masivă delegație a societăţilor româneşti din Statele Unite ale Americii au fluturat atunci în capitala Unirii cele 150 de steaguri ale organizaţiilor lor de peste Ocean.

După restaurația lui Carol al II-lea pe tron, în anul 1930, acesta a dus o politică proprie, nu a mai recunoscut promisiunea de a-și relua căsnicia cu regina Elena, mama regelui Mihai, și l-a înlăturat pe Maniu rapid de la guvernare. În timpul dictaturii regale a lui Carol al II-lea, Corneliu Coposu, un apropiat al lui Maniu, a notat riguros toate nemulțumirile, criticile și întâlnirile dintre acesta și regele dictator, lămurind o serie de aspecte privind venirea ilegală în țară a prințului Carol și proclamarea sa ca rege, în condițiile nerespectării obligațiilor asumate anterior.

În anul 1933, Iuliu Maniu a donat 3 iugăre de pământ din moșia familiei sale din satul Bădăcin pentru construcția bisericii din această localitate.

Iuliu Maniu s-a opus în permanență guvernării autocratice a regelui Carol al II-lea, iar în particular înființării în 15 decembrie 1938 a Frontului Renașterii Naționale, o formațiune totalitară, care dădea startul unipartidismului român. În aceeași zi, Iuliu Maniu și alți cincizeci de membri importanți ai Partidului Național Țărănesc, au prezentat regelui Carol al II-lea un memorandum: „Patria de lux. Memorandul românilor din Transilvania”, în care este sever criticată dictatura regală și centralizarea excesivă a țării.

Partizan consecvent al democraţiei, Iuliu Maniu s-a împotrivit cu toată puterea rapturilor teritoriale din 1940 şi a depus serioase eforturi pentru revenirea teritoriilor româneşti la patria-mamă. El a refuzat colaborarea cu regimurile instalate după 6 septembrie 1940. În perioada statului național legionar (septembrie 1940-ianuarie 1941), Partidul Național Țărănesc și liderii săi, între care pe prim plan era Iuliu Maniu, s-au aflat între principalele ținte ale acestui regim.

Iuliu Maniu a susţinut acţiunile armatei române declanșate alături de forțele militare germane la 22 iunie 1941, pentru eliberarea teritoriilor româneşti ocupate în anul precedent de Uniunea Sovietică, dar s-a opus continuării războiului antisovietic dincolo de Nistru. A fost un opozant al regimului lui Ion Antonescu, între Maniu, Brătianu și Ion Antonescu existând un schimb intens de corespondență privitoare la deciziile politice ale conducătorului statului. A avut în perioada războiului strânse relaţii cu Aliaţii tradiţionali, cerându-le prin întâlniri directe şi prin memorii, garanţii cu privire la instaurarea unui regim democratic în România. A luat parte la pregătirile pentru înfăptuirea actului de la 23 august 1944 şi de reorientare a politicii externe româneşti spre Naţiunile Unite.

A luptat împotriva preluării țării de către comuniști, proces pe care a refuzat să-l accepte, încrezător în sprijinul marilor puteri occidentale. S-a opus instalării guvernului Groza la 6 martie 1945, protestând mereu împotriva încălcării democrației, inclusiv prin memorii adresate puterilor occidentale.

A obținut, alături de PNȚ, o victorie zdrobitoare în alegerile din 19 noiembrie 1946, rezultate eliminate însă prin falsificarea alegerilor de comuniști.

La 14 iulie 1947, a avut loc „Înscenarea de la Tămădău” sau „Afacerea Tămădău”. Unui număr important de fruntași ai Partidului Național Țărănesc le-a fost oferită ocazia de a fugi în străinătate. La aerodromul din Tămădău însă, autoritățile comuniste i-au arestat pe fugari și i-au pus sub acuzare pentru „încercare de fugă într-o țară străină”.

Întreaga afacere a fost o provocare organizată de Partidul Comunist pentru a justifica desființarea PNȚ, lucru care s-a și întâmplat ulterior, în noiembrie 1947. Ca urmare a „înscenării de la Tămădău” a fost organizat un proces-spectacol, după modelul

sovietic, în care liderii național-țărăniști au fost judecați și condamnați la închisoare, pe perioade lungi, în ciuda faptului că în mod normal, pedeapsa pentru încercarea ilegală de părăsire a țării pedepsele erau între trei și șase luni. Printre fruntașii țărăniști arestați la Tămădău s-au numărat Ion Mihalache, Ilie Lazăr, Nicolae Carandino și alții.

Pe 14 iulie 1947, Iuliu Maniu a fost arestat, la 14 iulie 1947, de autoritățile comuniste și judecat pentru „înaltă trădare” într-un proces care a început la 29 octombrie 1947. Prin sentința dată la 11 noiembrie 1947 a fost condamnat la închisoare pe viață. Avea 74 de ani și a fost trimis la penitenciarul din Galați, pe baza ordinului de arestare 105.515/27 noiembrie 1947. În august 1951 este transferat, împreună cu Ion Mihalache, Ilie Lazăr, Camil Demetrescu, Niculescu-Buzești, N. Carandino și alții din „lotul Maniu”, la Închisoarea Sighet.

În ultimele luni de viață, colegul său de celulă a fost N. Carandino, în ale cărui memorii se găsesc relatările privind „testamentul politic” și „testamentul religios” ale lui Maniu, precum și detalii importante din viața, activitatea politică, gândirea morală, religioasă, politică a lui Maniu. Desfășurată pe parcursul a 56 de ani, activitatea sa politică se caracterizează prin integritate morală și demnitate, Maniu dăruindu-și viața slujirii neamului din convingere, cu răbdare și perseverență și fără un interes material propriu. Modestia și stilul auster în care a trăit sunt definitorii pentru întreaga sa viață, el nepunând preț pe bunurile materiale. Nu a avut nici măcar o proprietate în București, locuind pe la prieteni sau colegi de partid. Este un model de conduită și comportament exemplar de care ar trebui să țină seama mulți dintre reprezentanții clasei politice de azi din țara noastră.

Iuliu Maniu a murit la 5 februarie 1953 la Sighet, la vârsta de 80 de ani, cadavrul său fiind aruncat într-o groapă din Cimitirul Săracilor, de la marginea orașului Sighet.

La 150 de ani de la naștere și 70 de ani de la trecerea sa în eternitate, despre Iuliu Maniu se poate spune, fără îndoială, că a fost una dintre personalitățile de seamă ale istoriei României din prima jumătate a secolului al XX-lea, cu o înaltă dimensiune etică și morală. Politician de modă veche, cu principii ferme și clar formulate, bazate pe o democrație sinceră, pe constituționalism democratic, pe naționalism constructiv și morală creștină, Iuliu Maniu a rămas în întreaga sa viață fidel crezului exprimat încă de la 21 noiembrie 1937 : „Am luptat întotdeauna pentru ideea națională, pentru democrația curată, pentru constituționalismul nefalsificat, pentru introducerea unei concepțiuni morale în viața de stat, ca și în cea socială, care să fie realizate printr-o monarhie constituțională, întruchipare a demnității naționale și a demnității sociale. Eu de la calea mea nu mă abat, eu hotărârile nu mi le schimb”.

În data de 12 noiembrie 1998, prin decizia nr. 40/1998, Curtea Supremă de Justiție a dispus reabilitarea lui Iuliu Maniu și a înlăturat pedeapsa complementară a confiscării averii, pronunțată în anul 1947.

La 1 decembrie 1998 a fost dezvelit Monumentul lui Iuliu Maniu din București, realizat și turnat în bronz de sculptorul Mircea Corneliu Spătaru şi amplasat în Piața Revoluției.

În februarie 2017, un memorial ce are în prim-plan statuia lui Iuliu Maniu, amplasată în mijlocul unei hărţi a României Mari, a fost inaugurat la Şimleu Silvaniei, oraşul natal al marelui om politic, la împlinirea a 63 de ani de la moartea celui care a fost de trei ori prim-ministru al României.

Cu prilejul Centenarului Unirii Transilvaniei cu România, la 26 noiembrie 2018, Banca Națională a României a pus în circulație, un set de monede. Pe reversul fiecăreia dintre monedele din set sunt gravate efigiile lui Ștefan Cicio Pop, Gheorghe Pop de Băsești, Iuliu Maniu, Vasile Goldiș și Iuliu Hossu.

Monumentul lui Iuliu Maniu, București, lucrare în bronz realizată de sculptorul Mircea Corneliu Spătaru

Ioan N. ROȘCA

PELERINI PE MUNTELE ATHOS

Miercuri 4 octombrie 2023**,** o echipă formată din părintele profesor Theodor Damian – poet și publicist, fiul său Andrei Damian – regizor de film, Liviu Șoptelea – pictor, Florentin Popescu - scriitor, precum și subsemnatul a plecat spre Sfântul Munte, pe care nu-l mai văzuse până atunci niciunul dintre cei cinci pelerini. Ultimii trei am plecat cu avionul de la București la Salonic (cu întârziere de o oră!), unde ne-am întâlnim cu Doru și Andrei, apoi și cu patronul firmei de pelerinaj, care ne-a dus cu mașina la Uranopolis, stațiune peninsulară, aflată la intrarea în muntele Athos, nu înainte însă de a vizita biserica „Sfântul Dumitru”, cu moaștele Izvoditorului de mir, fondator spiritual și patron al orașului Salonic. În drumul ei șerpuit, deluros și muntos, șoseaua s-a întâlnit, nu o dată, cu marea, ducându-mă cu gândul la alternanța deal-vale, prin care Lucian Blaga caracteriza spațiul cultural românesc, numit de el și „spațiu mioritic”. După o noapte la un hotel din Uranopolis, a doua zi, joi, am plecat cu un feribot până în portul Dafni, unde am primit pașaportul valabil pentru perioada pelerinajului și, astfel, am putut începe deplasarea pe Sfântul Munte.

De fapt, cei cinci, împreună cu ghidul, părintele Andrei, care a fost și șofer, deci cei șase am mers cu o mașină de cinci persoane de la o mănăstire la alta. În cele patru zile petrecute pe Munte, am străbătut peninsula în lung și-n lat și am vizitat douăsprezece din cele douăzeci de mănăstiri care își împart teritoriul Sf. Munte, patru schituri, trei chilii, peștera și izvorul Sf. Athanasie, precum și orășelul Kareya – capitala muntelui Athos, cu schitul Sfîntului Andrei și biserica Protaton. În ierarhia lăcașurilor bisericești de la Sfântul Munte, o chilie nu înseamnă o odăiță, pentru un singur călugăr, ci este un așezământ cu un rang mai mic decât schitul, dar care poate fi deservit de mai mulți călugări și beneficia de un anumit teren și mai multe clădiri.

Cum cele mai multe mănăstiri mărginesc peninsula Agion Oros (cum mai este numit teritoriul Muntelui Athos), fiind situate pe țărmurile deluroase și muntoase ale Mării Egee, drumurile noastre au alternat între coasta peninsulară vestică și cea estică. Pe direcția dinspre nord spre sud, dintre lăcașurile de cult de pe coasta de Vest am vizitat mănăstirile: Dohiar, Xenophont, Pantelimon, Simonopetra, Sf. Pavel, iar de pe coasta estică: Vatoped (a copilului din tufiș; de la vatos= tufiș), Pantocrator, Stavronichita (cu înaltul ei turn, ca o piesă de șah), Iviron și Marea Lavră, cu schitul românesc Prodromu (unde am dormit prima noapte). Între cele două țărmuri, către mijlocul muntelui, am fost la mănăstirile Cutlumuș și Filoteu, situate mai la sud de capitala Kareya (unde am dormit a doua noapte), precum și la schitul românesc Sf. Dimitrie-Lacu (unde am poposit pentru a treia noapte). La Kareya am revenit și a patra zi, duminica, pentru o masă de prânz, dar, de data aceasta, am înnoptat la chilia Sf. Nicolae, deservită, de asemenea, de călugări români.

Deplasarea, fie și cu mașina, n-a fost atât de ușoară, pentru că Muntele Athos, în afara masivului cu același nume, din capătul de sud al peninsulei, cu o înălțime de peste 2.000 de metri, este format dintr-o mulțime de vârfuri mai joase, pe care le ocolești trecând dintr-o serpentină în alta, iar pentru a ajunge la mănăstirile de pe țărmul mării Egee, pe care coboară formațiunile muntoase, trebuie să parcurgi unele serpentine care sunt străjuite numai pe de o parte de munte, pe când, pe de altă parte, se ondulează pe marginile abrupte, situate la zeci de metri deasupra apelor mării. În plus, numai unele porțiuni de drum sunt betonate, cea mai mare parte fiind tasată numai de roțile mașinilor. Am trecut cu bine peste emoțiile drumurilor dantelate datorită părintelui Andrei, care a știut să adecveze viteza și, când era cazul, să conducă încet, cu o mână pe volan și cu alta pe maneta de frână. De hurducături cel mai nemulțumit a fost se pare nu tânărul

În Biserita Schitului Sf. Ilie: Andrei DAMIAN, Florentin POPESCU, Theodor DAMIAN, Ioan N. ROȘCA, Liviu ȘOPTELEA

Andrei, regizorul, care s-a sacrificat să meargă pe bancheta din spatele scaunelor, printre rucsacuri, ci Florentin, care tot întreba cât mai durează o deplasare sau alta.

Nici nopțile petrecute la schituri nu au fost dintre cele mai confortabile pentru că niciuna dintre clădirile mănăstirești nu are destinație de hotel. La Schitul Prodromu (Înainte Mergătorul), înălțat pe coasta de sud-est, în aria Marii Lavre, am dormit într-un salon spațios și foarte lung, situat la etaj, pe saltele așezate direct pe planșeu, pe când toaleta se afla la parter, iar la schitul Sf. Dimitrie – Lacu, dinspre mijlocul muntelui, într-un salon mai mic, cu paturi suprapuse. De același regim de cazare am beneficiat, în parte, și la chilia Sf. Nicolae, unde, ce-i drept, ne-au fost rezervate și două camere single micuțe, dar confortabile, care, cum se zice, au confirmat regula, după care, pelerinii sau muncitorii care lucrează pentru mănăstiri înnoptează în dormitoare comune, la fel de simple și sărăcăcioase ca și cămărușele înguste, cu un pat din fier, ale călugărilor.

Într-adevăr, exceptând noaptea a doua, petrecută la noul și singurul hotel din capitala Kareya, la schituri nu prea am dormit, nu numai date fiind condițiile mai puțin confortabile, ci și pentru că în două nopți am fost prezenți, alături de călugări, la slujbele din biserica de la Prodromu și, respectiv, de la Sf. Nicolae, care încep la 3:30 dimineața și se termină la 7:30, după care călugării urmează masa de dimineață și un scurt program de odihnă. La ultima slujbă, de la Chilia Sf. Nicolae, am ținut să fim prezenți nu numai pentru a cunoaște mai bine viața călugărilor, ci și pentru că slujba a fost oficiată de colegul nostru de pelerinaj, părintele profesor Theodor Damian. Între cele două nopți cu participarea la slujbe, nici în noaptea cu paturi suprapuse de la Schitul Sfântul Dimitrie – Lacu, deși n-am mai participat la rugăciunile din miez de noapte și la utre-

Mănăstirea Simonopetra

nie, n-am prins mai multe ore de somn, fiind trezit, tot pe la ora 3:00, din patul meu de deasupra, de colegul meu din patul de dedesubt, Florentin, care n-avea somn și mi-a spus că afară e clad și noapte înstelată, așa că am admirat împreună carul mare și am conversat sub bolta înstelată, într-un loc atât de liniștit de pe minunata noastră planetă, pe care se petrec atât de multe conflicte. Ne odihnirăm însă în cea de a doua noapte, în hotelul de la Kareya și, oricum, venisem pe Munte nu pentru odihnă, ci pentru mănăstiri.

Privite din exterior, clădirile mănăstirilor sunt asemănătoare unor cetăți, unele chiar cu ziduri de apărare, pentru că, pe parcursul mileniului de când datează, au și fost nevoite să se apere de pirați sau de alți invadatori. Fiecare dintre ele încorporează mai multe clădiri masive și trainice, pentru că au fost ctitorite cu sprijinul financiar al împăraților bizantini sau al altor conducători de popoare. În funcție de întemeietori, dintre cele douăzeci de mănăstiri, șaptesprezece sunt grecești, una este sârbească, una – bulgărească și una rusească. Niciuna nu este românească, pentru că, deși, în timp, unele au fost refăcute, sau reparate, sau dăruite și de către unii domnitori români, precum Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Constantin Brâncoveanu și alții, totuși aceștia nu s-au aflat printre fondatori. Mai bine de o treime au fost înființate în veacul al X-lea cu sprijinul împăraților bizantini. Astfel, cea mai veche, Marea Lavră, a început să fie construită în anul 963 de către un monah învățat, Athanasie, cu suportul financiar al împăratului Nichifor.

Toate mănăstirile ne-au impresionat prin soliditate și monumentalitate, dar, cel puțin două dintre cele de pe promontoriul vestic nu pot să nu ne persiste în memorie. Una, dispusă pe un spațiu amplu, aproape de mare, cu acces la debarcader și construită în stil „balșoi”, cum repeta Liviu, inclusiv cu o clădire multietajată și zidurile de un albastru ceresc, este, cum cred că ați ghicit, mănăstirea rusească Sf. Pantelimon, care este și cea mai nouă (1765). Alta este Mănăstirea Simonopetra, spectaculoasă nu numai prin cele șapte etaje, ci și prin faptul că se ridică deasupra mării direct din stânca abruptă, asemenea unei meteore. Memorabile sunt și mănăstirile din partea estică, dintre acestea Marea Lavră, din sud-est, care se distinge nu numai prin amploare, zidurile ei crenelate și dreptunghiulare adăpostind un cvartal de clădiri cu mai multe etaje, ci și prin situarea ei între apele mării la sud-est și Vârful Athos la nord-est, cel mai înalt pisc, de 2.033 de m.

Schiturile, ca și chiliile, cuprind clădiri mai puține și mai mici, dar nu mai puțin admirabile. Dintre cele două schituri românești, Prodromu, vizitat în prima zi, aflat pe teritoriul Marii Lavre, spre sud, în apropiere de mare, beneficiază de un teren plat, cu suficient loc între portalul de la intrare și biserică sau între aceasta și clădirile adiacente, spațiile libere fiind decorate cu covoare din piatră sau flori. Schitul Sfântul Dimitrie – Lacu, unde am poposit în penultima seară, situat spre mijlocul peninsulei Athos, în partea de nord a Mănăstirii Sfântul Pavel, într-o vale adâncă, are incinta dintre clădiri lipsită de ornamente din piatră sau de aranjamente florale, dar la fel de curată și îngrijită. Pe lângă cele două schituri, și chiliile Sf. Ipatie și Sf. Nicolae sunt, de asemenea, românești, la ambele fiind angajați și lucrători pentru renovarea unor construcții.

Absolut spectaculoasă, prin poziționare, a fost peștera Sfântului Athanasie, ctitorul Marii Lavre, o încăpere săpată în munte și suspendată deasupra mării pe o coastă stâncoasă, pe care am coborât zeci de trepte, ținându-ne cu mâna de o frânghie metalică, fixată pe stâncă, trepte care, pe drumul invers, de la urcare, păreau nenumărate.

Din punct de vedere religios, centrul oricărei mănăstiri sau al oricărui schit îl constituie, desigur, biserica. În interior, bisericile athonite se disting atât prin podoabele lor, prin alămurile și argintăriile candelabrelor sau altor obiecte de cult, cât și, mai ales, prin unele icoane făcătoare de minuni sau de mare vechime și valoare artistică și prin moaștele unor sfinți, despre care părintele Andrei ne oferea amănunte. Arhitectural, multe dintre ele se deosebesc și prin faptul că includ în una și aceeași clădire două sau sau chiar mai multe paraclise. Spiritual, ele sunt cele care, prin slujbele ținute, cu repetițiile și incantațiile specifice ortodoxiei, înfrumusețate și de corurile călugărilor, oferă cele mai propice prilejuri ale înălțării sufletești spre Divinitate. În genere, regulile viețuirii în mănăstiri îi conduc pe cei ce se nevoiesc în ele spre o conduită morală, iar pe cei puțini, cred că pe cei mai elevați cultural sau, poate, pe cei aleși, și spre revelații și către o vedere și cunoaștere nu numai prin simțuri, ci și prin duh.

x

Armonia interioară, sufletească din viața călugărilor athoniți se răsfrânge și în exterior, în ordinea, curățenia, îngrijirea și frumusețea din incinta mănăstirilor și din grădinile din preajmă, unele, mai mici, pline de flori, altele, mai întinse, cu șiruri drepte de legume, sau de măslini, sau de viță de vie înălțată pe stâlpi de lemn ori beton. În unele locuri se avântă spre cer și chiparoși zvelți și semeți, precum brazii înalți și plopii, fără a fi câtuși de puțin contorsionați ca în picturile lui Van Gogh. Există și chiparoși mai puțin înalți, cu o coroană bogată și triunghiulară, precum cel al Sfântului Athanasie, cu o vechime, zice-se, de peste 1000 de ani, care veghează în fața bisericii din mijlocul Marii Lavre, pe care am vizitat-o în prima zi de pelerinaj.

Aceeași grijă pentru amenajarea spațiului domnește și în cadrul schiturilor, chiliilor și chiar al peșterilor, unde s-au nevoit cândva nume care au devenit sfinte.

În capitala Kareya, unde am fost de două ori, am întâlnit ceva mai multe clădiri decât la o mănăstire, dar nu mai impozante. Există hotelul la care ne-am cazat la prima sosire în oraș și restaurantul aceluiași hotel, adică o sală cu câteva mese, mărginite de o vitrină cu două-trei feluri de mâncare, din care am avut de ales, și niște etajere cu sticle de alcool, de la autohtonul uzo la câteva sorturi de bere și vin. Aici am avut ocazia să mai stăm de vorbă la un pahar, spre deosebire de cina și de micul dejun de la schituri, care se desfășoară în tăcere. La cea de-a doua sosire la Kareya, am constatat că mai exis-

tă un restaurant, la fel de modest, unde am luat masa. Cele mai importante edificii sunt, însă, biserica Protaton și clădirea Parlamentului, adică sediul unde se întâlnesc starețiii mănăstirilor pentru a hotărî cele necesare administrării acestora. În rest, câteva mici clădiri și mici magazine, dintre care unul alimentar și altul, desigur, religios.

În ce privește magazinele cu icoane, cărți religioase, sticluțe cu mir și alte suveniruri, acestea există și în cadrul mănăstirilor și schiturilor, fiecare dispunând de un asemenea magazin. Ele au constituit și unul din punctele noastre de atracție. Astfel, după ce intram în biserica unei mănăstiri sau a unui schit și aflam de la părintele Andrei cele necesare despre istoricul așezământului, despre icoanele făcătoare de minuni sau și despre sfintele moaște, la care ne închinam, la plecare vizitam și magazinul respectiv pentru eventuale cumpărături. Fiecare ne-am procurat cel puțin o carte cu Muntele Athos, iar Florentin, care întârzia mereu în căutare de alte scrieri, trei cărți diferite despre Sfântul Munte, cu intenția unui serial în revista pe care o conduce și, probabil, a unei noi cărți.

De discutat între noi și de schimbat idei mai profunde, teologico-filosofice, nu prea am avut timp, deși aș fi dorit, ca filosof, să împărtășesc cu Doru Damian mai multe idei despre raporturile dintre filosofie și teologie și despre semnificația Unului Divin în trei ipostasuri. Frânturi de conversație am avut mai mult în mașina cu care ne deplasam de la o mănăstire la alta, unde, pentru a ne mai destinde de încordarea drumului, ne-am îngăduit și unele glume. Maeștri în a tachina au fost Liviu, foarte subtil și aplicat la o situație sau alta, și Florentin, care, imaginativ, vedea chiar și sirene ieșind din mare, sau un cap de vulpe, deși pe lângă mănăstiri, în afară de nelipsitele pisici, adversare ale celor patrusprezece specii de reptile din teritoriu, nu cresc găini sau alte orătănii. Se înțelege că nici ceilalți nu rămâneau mai prejos, Doru, cel puțin, întorcând pe dos orice cuvânt piezis și conferindu-i, prietenește, alt înțeles. Totuși, în seara de la Kareya, la o bere de după cină, într-unul din apartamentele hotelului, am convenit, bunăoară, că, în textul rugăciunii „Tatăl nostru”, sintagma „cel rău” este mai cuprinzătoare decât expresia „cel viclean”, sau că slujbele ortodoxe, deși durează prea mult, au totuși darul, prin repetiții și pasajele incantatorii, ca și prin intervenția corului, să inducă o anumită stare de spirit favorabilă desprinderii de cotidian și înălțării spre Divinitate.

Cu călugării de la cele două schituri și cele două chilii românești am vorbit și mai puțin. Aceștia au programul lor prestabilit și nu prea au timp de vizitatori, dar, acolo unde am făcut popas, ne-au acordat toată atenția pentru cazare și cină. Ne-am făcut chiar și unele cunoștințe. La Prodromu, gazda primei nopți mănăstirești, micul nostru grup a avut prilejul și privilegiul să-l cunoască, a doua zi, pe Părintele Ieromonah Matei Andriucă. Pictor religios, Ieromonahul Matei fusese cunoscut din misia sa la Muzeul Satului din București în căutarea unui restaurator de icoane de către poeta Iuliana Paloda Popescu, de la secția de restaurări a muzeului, nimeni altcineva decât soția scriitorului Florentin Popescu. Așa se face că, la mesajul pe care i l-a transmis Florentin, Părintele Matei ne-a primit ca pe niște cunoștințe, fie și indirecte, atât într-un mic paraclis împodobit de el cu picturi murale în stil bizantin, la care pictorul nostru Liviu, iar apoi, și noi am remarcat blândețea din ochii sfinților, cât și în vechiul și în noul său atelier de pictură, unde, cu talentul său, pictează icoane și pentru alte biserici athonite.

O altă întâlnire deosebit de prietenoasă am avut-o la Chilia Sfântul Ipatie, unde, încă de la sosire, părintele profesor Theodor Damian a fost recunoscut de un tânăr călugăr care ne-a întâmpinat, spunându-i că l-a audiat la o conferință, pe când era elev la Seminarul teologic de la Mănăstirea Neamț. După cum am aflat de la starețul Ignație, în chilia păstorită de el locuiesc zece călugări și, temporar, cinci lucrători angajați pentru renovarea unei construcții. Starețul ne-a primit pe terasa reședinței propriu-zise, unde am fost tratați cu uzo făcut din mai multe feluri de fructe, cu apă rece și bucăți proaspete de

Biserica Schitului Românesc Prodromu

rahat. S-a arătat îngrijorat de soarta ortodoxiei pe Muntele Athos, în condițiile intruziunii tot mai ofensive a laicității și în care statul grec deja dorește o cotă parte din veniturile obținute din pelerinajele închinătorilor la Sfântul Munte.

Gândind la temerile starețului, am privit peste balustrada terasei la grădina nu prea întinsă, dar cu straturile de felurite legume atât de frumos rânduite și îngrijite. Oare cât vor mai dura liniștea și viața pașnică a celor care viețuiesc aici în armonie cu natura și cu Divinitatea? Deocamdată Sfântul Munte, cu lungimea sa de vreo 60 de km. și o lățime de trei ori mai mică, un ținut locuit de aproximativ o mie opt sute de călugări și peste o mie de muncitori angajați, este guvernat de starețiii celor douăzeci de mănăstiri, care se întrunesc bisăptămânal la Kareya. Ortodoxia de pe Athos a rezistat peste o mie de ani, făcând față, după căderea Bizanțului, și Imperiului Otoman, căruia, totuși, a trebuit să îi plătească tribut.

După cele patru zile și patru nopți trăite în și printre mănăstirile Sfântului Munte, ne-am încheiat pelerinajul îmbogățiți nu numai cu imagini de neuitat ale unui loc tainic, ci și cu reflecții asupra unui alt fel de a trăi, în acord cu natura și cu Divinitatea și care năzuiește la mai multă liniște, pace și smerenie într-o lume atât de tensionată și de bulversată valoric. Personal, m-am despărțit de centrul ortodoxiei bimilenare care este Muntele Athos cu speranța că povestea sa adevărată va mai continua încă mult timp, pentru că face parte dintre valorile pe care cugetul și sentimentul uman al Divinității le consideră veșnice.

REVISTA
An III, Nr.12, Decembrie 2023

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI